

ÅRSRAPPORT
2016

SPAREBANKEN MØRE

Innhold

3	Hovedtall Konsern
5	Administrerende direktør - Den gode kundeopplevelsen
7	Organisasjon og ledelsesstruktur
9	Ledergruppen
11	Datterselskap
13	Styret
15	Årsberetning 2016
31	Eierstyring og selskapsledelse
38	Resultat
40	Balanse
42	Egenkapitaloppstilling
45	Kontantstrømoppstilling
	Noteopplysninger
46	1 Generelle opplysninger
47	2 Regnskapsprinsipper
52	3 Risikostyring
61	4 Kredittrisiko
65	5 Engasjementer fordelt på kundegrupper
67	6 Engasjementer fordelt geografisk
68	7 Tap på utlån og garantier
71	8 Nedskrivning på utlån og garantier
75	9 Misligholdte og tapsutsatte engasjementer
78	10 Forpliktelser
79	11 Likviditetsrisiko
82	12 Markedsrisiko
83	12.1 Renterisiko
84	12.2 Valutarisiko
87	12.3 Finansielle derivater
89	13 Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån
90	14 Verdipapirgjeld
92	15 Klassifikasjon av finansielle instrumenter
96	16 Finansielle instrumenter til amortisert kost
99	17 Finansielle instrument til virkelig verdi
103	18 Datterselskap
105	19 Driftssegmenter
108	20 Andre driftsinntekter
109	21 Driftskostnader ekskl. personal
110	22 Leieavtaler
111	23 Lønn og transaksjoner med nærstående parter
115	24 Pensjon
120	25 Varige driftsmidler
123	26 Immaterielle eiendeler
124	27 Andre eiendeler
125	28 Skatt
127	29 Resultat pr. Egenkapitalbevis
128	30 Kapitaldekning
132	31 Egenkapitalbevis og eierstruktur
137	32 Hendelser etter balansedagen
138	Erklæring i henhold til verdipapirhandellovens § 5-5
139	Revisors beretning

Hovedtall konsern

Resultat

	2016		2015		2014		2013		2012	
	Mill. kroner	%	Mill. kroner	%	Mill. kroner	%	Mill. kroner	%	Mill. kroner	%
Netto renteinntekter	1 082	1,79	1 098	1,89	1 093	2,01	1 042	2,00	936	1,93
Netto provisjons- og andre driftsinntekter	182	0,30	193	0,33	180	0,33	174	0,34	180	0,37
Netto avkastning på finansielle investeringer	99	0,16	12	0,02	135	0,25	28	0,05	110	0,23
Sum inntekter	1 363	2,25	1 303	2,24	1 408	2,59	1 244	2,39	1 226	2,53
Sum driftskostnader	586	0,97	561	0,96	564	1,04	569	1,09	605	1,24
Planendring pensjon									-166	-0,34
Resultat før tap	777	1,28	742	1,28	844	1,55	675	1,30	787	1,63
Tap på utlån, garantier m.v	22	0,04	50	0,09	22	0,04	54	0,10	47	0,10
Resultat før skatt	755	1,24	692	1,19	822	1,51	621	1,20	740	1,53
Skattekostnad	181	0,30	189	0,32	199	0,36	171	0,33	210	0,43
Resultat for regnskapsåret	574	0,94	503	0,87	623	1,15	450	0,87	530	1,10

Balanse

Mill. kroner	2016	2015	2014	2013	2012
Forvaltningskapital	61 593	60 120	56 305	54 627	51 632
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	60 525	58 113	54 455	52 104	48 530
Utlån til kunder	52 691	51 286	48 884	46 241	43 434
Brutto utlån til personkunder	37 133	34 822	32 245	30 454	27 650
Brutto utlån til næringsliv og offentlig sektor	15 734	16 526	16 817	15 974	16 090
Innskudd fra kunder	32 562	29 389	28 389	28 068	27 081
Innskudd fra personkunder	18 675	17 829	17 024	15 999	15 221
Innskudd fra næringsliv og offentlig sektor	13 877	11 550	11 358	12 057	11 860
Utlånsvekst i %	2,7	4,9	5,7	6,2	7,8
Innskuddsvekst i %	10,8	3,5	1,1	3,6	6,9

Nøkkeltall

	2016	2015	2014	2013	2012
Egenkapitalforrentning	11,6	10,7	14,0	11,6	16,3
Kostnader i prosent av inntekter	43,0	43,0	40,1	45,7	35,4
Tap i % av utlån 1.1	0,04	0,10	0,05	0,12	0,12
Tapsutsatte engasjement i % av utlån (før tapsnedskrivninger)	1,16	0,47	0,80	1,16	1,34
Tapsutsatte engasjement i % av utlån (etter tapsnedskrivninger)	1,01	0,32	0,51	0,80	0,96
Innskuddsdekning i %	61,8	57,3	58,1	60,8	62,3
Likviditetsindikator (Liquidity Coverage Ratio - LCR)	91,0	123,0	127,0		
Ansvarlig kapital i % 1)	18,6	18,1	15,8	17,0	14,6
Kjernekapital i % 1)	17,0	16,6	14,4	15,5	13,7
Ren kjernekapital i % 1)	14,6	14,1	12,0	12,5	10,6
Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio, LR)	8,5	8,0	7,9		
Årsverk	378	388	383	391	410
Egenkapitalbevis:					
Resultat per egenkapitalbevis (konsern) (kroner)	28,80	25,25	31,20	21,65	31,05
Resultat per egenkapitalbevis (morbank) (kroner)	29,85	25,70	29,10	18,45	27,75
Utbytte per egenkapitalbevis (kroner)	14,00	11,50	13,50	8,00	12,00
Egenkapitalbevisbrøken i % 1.1 (morbank)	49,6	49,6	49,6	47,7	46,0
Kurs på Oslo Børs	254	188	216	198	160
Pris/Bokført verdi (P/B) (konsern)	0,94	0,74	0,89	0,89	0,73

1) Beregnet etter IRB i Basel II inkl. overgangsregel i Basel I. IRB for massemarked f.o.m. 31.03.15 og IRB-grunnleggende for foretak f.o.m. 30.06.14.

Den gode kundeopplevelsen

I 2016 har vi i Sparebanken Møre hatt gode kundeopplevelser som et høyt prioritert satsingsområde. Et sterkt årsresultat tyder på at vi er på god og rett vei.

Olav Arne Fiskerstrand
Administrerende direktør

Vi har nettopp lukket døren til et år med høyt aktivitetsnivå i Sparebanken Møre. Resultatet etter skatt på 574 mill. kroner bekrefter at vi nok en gang leverer et svært solid årsresultat.

I en tid med mange spådommer om fremtidens bank og en teknologisk utvikling som øker sjansene for at kundelojaliteten finner nye veier, ser vi det som viktigere enn noen gang at vi kan tilby de gode kundeopplevelsene. Som lokalbank med 30 kontor i 24 kommuner i fylket, opplever vi at det er nettopp det vi kan.

Viktig samfunnsansvar

Mens flere bransjer kan se tilbake på høy aktivitet og gode resultater i 2016, bød den lave oljeprisen på utfordringer for de oljerelaterte næringene. Selv om Sparebanken Møre har lav eksponering og god kvalitet i vår portefølje i denne sektoren, er det ingen tvil om at vi som regional bank blir berørt. Det er en viktig del av vårt samfunnsansvar å legge til rette for arbeidsplasser, verdiskapning og gode levevilkår i fylket vårt. Dette arbeidet påvirket banken gjennom hele fjoråret.

I slike situasjoner erfarer vi at relasjoner og lokalkunnskap er svært betydningsfulle styringsverktøy. Vi kjenner menneskene og lokalmiljøene, og vi kjenner bedriftene og bransjene. Vi kan enkelt stikke innom kundene våre dersom noe skal diskuteres, eller vi kan invitere dem inn til en prat. Dette er en kjennskap som gir oss mulighet til å se mer enn selve tallene. At dette verdsettes av kundene, får vi stadige bekræftelser på.

Kortreiste beslutninger

Fjoråret har også vært preget av strukturendringer i banksektoren, og både nye betalingsløsninger, nye regelverk og nye konkurrenter har sett dagens lys. Det er liten tvil om at teknologiutviklingen er en sentral pådriver for endring og utvikling av bransjen vår – og det er heller ingen tvil om at det er aktørene som lykkes med effektiv *anvendelse* av teknologien som posisjonerer seg i ledelsen.

Vi må hele tiden ta pulsen på kundebehovet og utvikle oss i takt med samfunnet rundt oss, og som selveid sparebank med kortreiste beslutninger har vi mulighet til å snu oss raskt. Tiden hvor gode digitale løsninger var noe man valgte å satse på er for lengst forbi. Brukervennlige, digitale banktjenester har blitt en selvfølge for kundene, og en sentral forutsetning for at vi skal være konkurransedyktige.

Det er det vi kan tilby utover dette som gir oss identitet, og som bidrar til å skape merverdi til kundenes opplevelser i sin kontakt med oss.

Kompetansedriver

En forsk undersøkelse utført av PWC viser at 60 prosent av gode kundeopplevelser skyldes kompetente medarbeidere. Ingen stor overraskelse, men samtidig en viktig bekreftelse på betydningen av gode og riktige hoder på rett plass. Kompetansearbeid prioriteres høyt i Sparebanken Møre, og i 2016 hadde vi høyt aktivitetsnivå i vår interne kompetanseskole, Møreskolen.

Blant annet har vi vært pådrivere og bidragsyttere til den nye nasjonale autorisasjonsordningen for kreditt som ble innført i januar i år. Rett etter nyttår gjennomførte vi som første bank i Norge den første ordinære kunnskapsprøven, og hittil i år kan allerede 46 av våre medarbeidere kalle seg autoriserte kredittrådgivere. Vi stiller klare kompetansekrav til hver enkelt ansatt, og har gjennom systematisk arbeid over tid skapt en sterk kunnskapskultur. Medarbeiderne gir klare tilbakemeldinger på at de er motiverte for og ser nytteverdi av å videreutvikle kompetansen sin. Dette er viktige forutsetninger for både fart og utvikling.

Godt rustet

2017 blir et spesielt år for meg. Etter 20 år som administrerende direktør i Sparebanken Møre skal jeg tre av med pensjon 1. april. Ved inngangen til mitt siste år som leder, er det derfor svært tilfredsstillende å konstatere at banken er godt rustet for både muligheter og utfordringer som vil komme.

Jovisst kan endret kundedferd, nye konkurrenter og rammebetingelser gjøre det utfordrende for lokale og regionale banker fremover. Jeg har likevel stor tro på at det er kvaliteten og kompetansen hos oss som jobber i banken som vil være avgjørende til syvende og sist.

Skreddersydd rådgivning, lokalkunnskap og personlig service er en viktig del av vårt DNA i dag. Det kommer det fortsatt til å være. Vi må ta vare på de fortrinnene som danner grunnlaget for vår eksistens – og vi må fortsette å omsette dem til gode opplevelser for kundene våre.

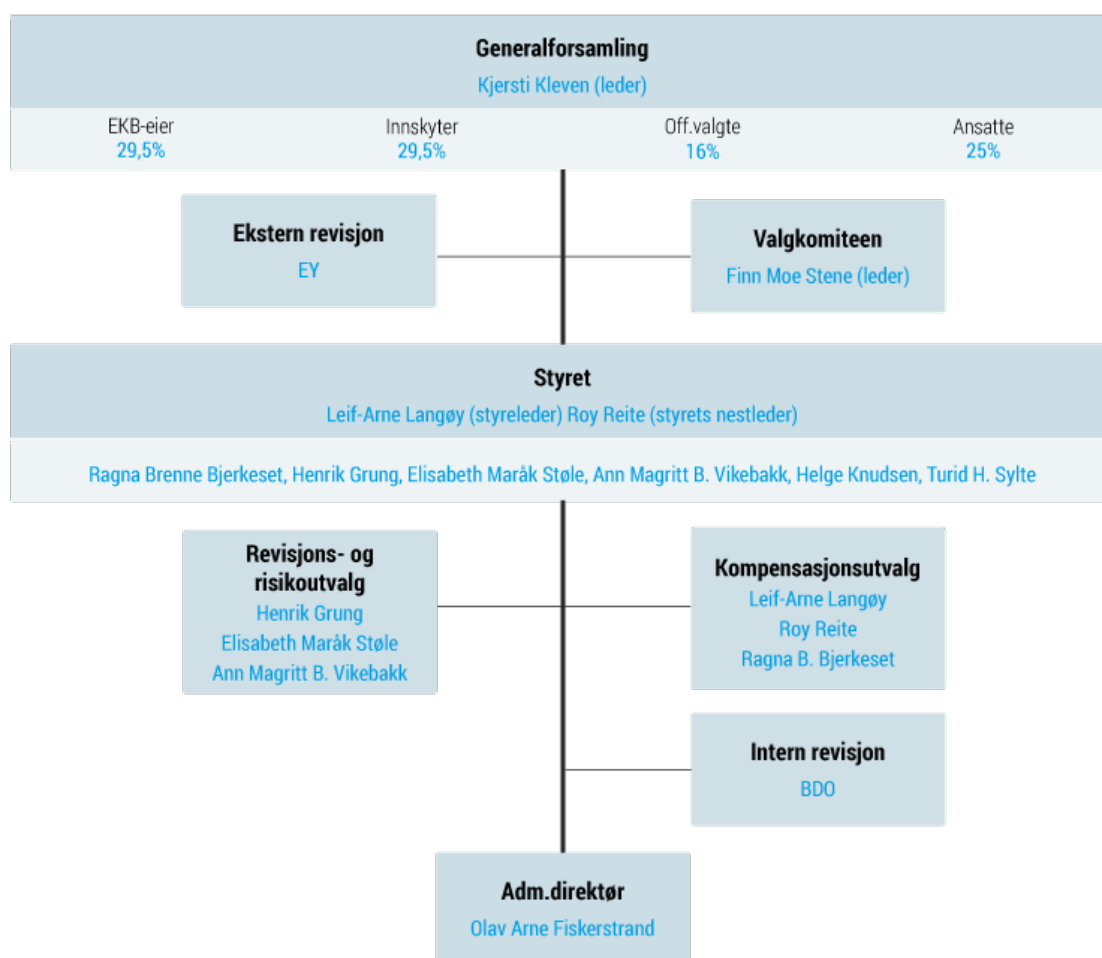
Olav Arne Fiskerstrand
Administrerende direktør

Organisasjon og ledelsesstruktur

Sparebanken Møres virksomhet er konsentrert til Møre og Romsdal, der banken har kontorer i 16 kommuner på Sunnmøre, 6 i Romsdal og 2 på Nordmøre. Pr. 31.12.2016 var det 398 fast ansatte i konsernet, tilsvarende 378 årsverk.

Hovedoppgavene til generalforsamlingen er å fastsette resultatregnskapet og balansen, og velge et styre på syv medlemmer. Generalforsamlingen består av i alt 44 medlemmer med 16 varamedlemmer. Den er sammensatt av fire grupperinger med følgende fordeling; kunder med 13 medlemmer og 4 varamedlemmer, det offentlige med 7 medlemmer og 4 varamedlemmer, egenkapitalbevisiere med 13 medlemmer og 4 varamedlemmer, og ansatte med 11 medlemmer og 4 varamedlemmer.

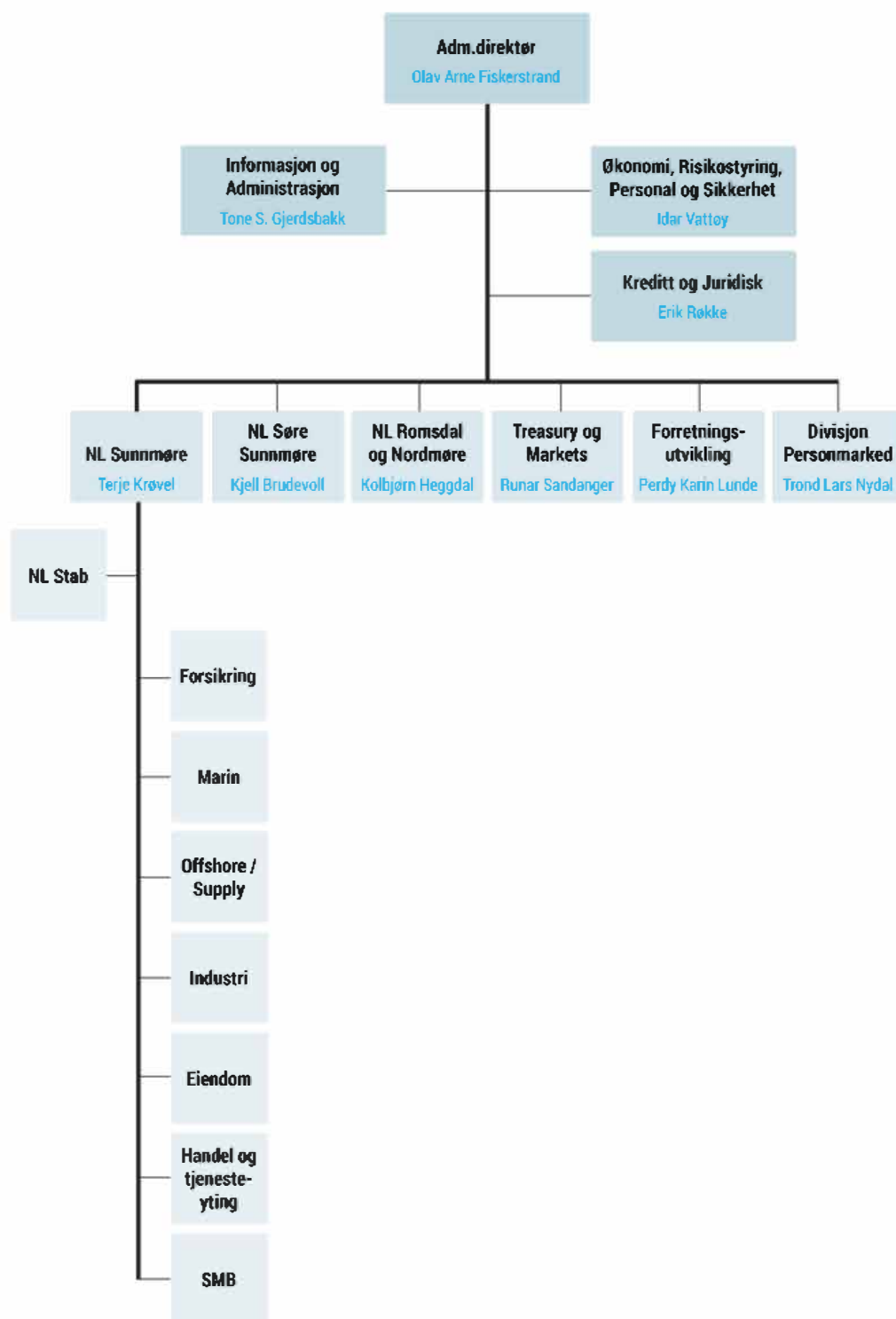
Konsernet Sparebanken Møre er sammensatt av morbanken og tre heleide datterselskaper. Møre Boligkreditt AS har som formål å finansiere utlån med pant i bolig og næringseiendom. Møre Eiendomsmegling AS tilbyr tjenester innen eiendomsmegling for både boligeiendommer og næringseiendommer. Sparebankeiendom AS er et eiendomsselskap som eier og driver bankens egne forretningsseiendommer.

Hovedkontoret i Sparebanken Møre ligger i Ålesund. Bankens virksomhet innen personmarkedet er organisert i Divisjon Personmarked. Hver personmarkedsavdeling ledes av en banksjef som rapporterer til divisjonslederen, som igjen rapporterer direkte til administrerende direktør. I alt 30 kontor ivaretar bankens kunderettede virksomhet. Leder Divisjon Personmarked har ansvar for utvikling og vedlikehold av bankens personkunde-konsept.

Næringslivsaktiviteten i Sparebanken Møre er organisert i tre enheter: Sunnmøre, Søre Sunnmøre og Romsdal og Nordmøre. Lederne for disse tre enhetene rapporterer direkte til administrerende direktør. Næringsliv Sunnmøre er organisert i 6 bransjeavdelinger og en forsikringsavdeling, og har i tillegg ansvar for utvikling og vedlikehold av bankens næringslivskonsept.

I tillegg består organisasjonen av 5 seksjoner som hver ledes av en seksjonsbanksjef. Disse rapporterer også til administrerende direktør. For å oppnå en effektiv kommunikasjons- og beslutningsprosess er ledergrupper det grunnleggende elementet i Sparebanken Møres ledelsesstruktur.

Ledergruppen

Administrerende direktørs ledergruppe er sammensatt av lederne for seksjoner, næringslivsenhetene og divisjon personmarked.

Olav Arne Fiskerstrand

60 år (12.930)

Adm. direktør.
Siviløkonom BI 1983.
Ansatt første gang 1977-1979.
Etter fullført utdanning ansatt på
nytt i 1983. Tok til i sin nåværende
stilling i 1997.

Erik Røkke

47 år (5.250)

Banksjef. Leder for Seksjon Kreditt og Juridisk. Utdannet siviløkonom ved NHH 1991-1994 og statsautorisert revisor. Ansatt i PWC i 1994. Banksjef i Ørskog Sparebank 2001-2012. Ansatt i banken i 2012.

Idar Vattøy

57 år (3.943)

Banksjef. Leder for Seksjon Økonomi, Risikostyring, Personal og Sikkerhet. Cand.mag 1984. Utdannet ved Møre og Romsdal distriktshøgskole 1980-1982 og Møre og Romsdal Ingeniørhøgskole 1982-1984. Ansatt i banken i 1984.

Kjell Jan Brudevoll

62 år (2.226)

Banksjef. Leder for Næringsliv Søre Sunnmøre. Bankfaglig eksamen fra Bankakademiet 1985. Ansatt i Nordea i 1979. Banksjef i Glitnir 2005-2008. Banksjef i Nordea avdeling Fosnavåg 2008. Ansatt i banken i 2011.

Kolbjørn Heggdal

52 år (1.816)

Banksjef. Leder for Næringsliv Romsdal og Nordmøre. Siviløkonom fra Handelshøyskolen BI. Masterprogram innen ledelse og informasjon. Banksjef i DNB avd. Nordvest 1997-2006. Banksjef Handelsbanken avd. Molde 2006-2013. Ansatt i Sparebanken Møre i 2013.

Perdy Karin Lunde

59 år (3.473)

Banksjef. Leder for Seksjon Forretningsutvikling. Bedriftsøkonom BI 1990. Ansatt i banken i 1977.

Runar Sandanger

58 år (3.000)

Banksjef. Leder for Seksjon Treasury & Markets. Sosial-økonomisk embets-eksamen (cand. oecon) Universitetet i Oslo 1983. Stipendiat Norsk Utenriks-politisk Institutt 1982-1983. Konsulent Norges Bank til 1986. Ansatt i banken i 1986.

Terje Krøvel

57 år (3.762)

Banksjef. Leder for Næringsliv Sunnmøre. Økonomi og administrasjon ved Møre og Romsdal Distrikthøyskole i 1983. Ansatt i banken i 1983. Stillingen har et overordnet ansvar for bankens konsept for næringslivsmarkedet.

Trond Lars Nydal

46 år (4.885)

Banksjef. Leder Divisjon Personmarked. Siviløkonom ved NHH 1997. Ansatt i Sparebanken Møre i 1997 og har hatt flere ledende stillinger i banken. Stillingen har ansvar for bankens personmarkedskonsept.

Tone Skotheim Gjerdskakk

34 år (2.071)

Informasjonssjef. Leder for Seksjon Informasjon og Administrasjon. Utdannet journalist fra Høgskulen i Volda. Har jobbet som journalist i NRK og som kommunikasjonsrådgiver i flere kommunikasjonsbyrå. Ansatt i banken i 2014.

* Tallene i parentes viser hvor mange egenkapitalbevis vedkommende eier i Sparebanken Møre. Det er også tatt med eventuelle egenkapitalbevis eiet av den nærmeste familie og selskap som nevnte personer er ansvarlig medlem eller styremedlem i. (Vph! § 2-5 nr. 1, 2 og 4).

Datterselskap

Konsernet Sparebanken Møre er sammensatt av morbanken og tre heleide datterselskaper. Dette er Møre Boligkreditt AS, Møre Eiendomsmegling AS og Sparebankeiendom AS. Sistnevnte er et eiendomsselskap som eier og driver bankens egne forretningseiendommer.

MØRE BOLIGKREDITT AS

Møre Boligkreditt AS er et heleid datterselskap av Sparebanken Møre. Selskapet har som formål å erverve lån med pant i bolig fra Sparebanken Møre og finansiere disse gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). OMF er blant de mest omsatte private obligasjonene på Oslo Børs, og regnes for å være et av de sikreste verdipapirene i det norske markedet, etter statsobligasjoner. Møre Boligkreditt AS er Sparebanken Møres viktigste kilde til langsiktig markedsfinansiering, og har utstedt OMF både i norske og svenske kroner, samt i euro. OMF utstedt av Møre Boligkreditt AS er notert på Oslo Børs og London Stock Exchange. Daglig leder er Ole Andre Kjerstad.

NØKKELTALL 2016	NOK mill
Netto utlån	19 810
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir (OMF)	18 209
Netto renteinntekter	242
Resultat etter skatt	156

"Aaa-rating fra Moody's"

MØRE EIENDOMSMEGLING AS

Selskapet ble etablert i 1992 og kjøpt av Sparebanken Møre i 2005. Møre Eiendomsmegling AS tilbyr meglertjenester innen kjøp og salg av bolig, fritidseiendom, prosjektmegling og næringsmegling. De er blant de største og mest erfarne meglermiljøene i Møre og Romsdal og har 16 ansatte og kontor i Ålesund, Molde og Ørsta. Selskapet omsatte 352 eiendommer i 2016. Daglig leder er Mona Helen Sørensen.

NØKKELTALL 2016	NOKmill
Omsetning	17,44
Resultat etter skatt	-1,9
Egenkapital	11,47

"Engasjerte meglere!"

Styret

Leif-Arne Langøy

Styreleder (105.500)

Leif-Arne Langøy er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole i Bergen. Han er bosatt i Haram kommune og er i dag eier og daglig leder i Lapas AS. I perioden 2003-2009 var Langøy konsernsjef i Aker ASA, og i 2006-2009 var han også styreleder i selskapet.

Tidligere har Langøy bl.a. vært konsernsjef i Aker Yards ASA og Aker Brattvaag. Langøy har en rekke styreverv, blant andre er han styreleder i Kværner ASA og DNV GL Group AS.

Han ble valgt som styreleder i Sparebanken Møre i 2011. Han var også styreleder i banken fra 1998 til 2003. Langøy har deltatt på 11 av 11 styremøter i 2016.

Roy Reite

Styrets nestleder (1.922)

Roy Reite er utdannet sivilingeniør fra NTNU i Trondheim og har bred erfaring fra maritim industri. Han er i dag konsernsjef i Vard Holdings Limited som er børsnotert i Singapore og har hovedkontor i Ålesund. Selskapet har datterselskap i Norge, Romania, Brasil, Singapore, Canada, USA, Kroatia, India og Vietnam. Roy Reite har vært styremedlem i Sparebanken Møre siden 2004 og er bosatt i Ålesund kommune. Reite har deltatt på 10 av 11 styremøter i 2016.

Turid H. Sylte

Styremedlem (694)

Turid Håndlykken Sylte er valgt av og blant de ansatte i Sparebanken Møre og har vært representant i styret siden 2012. Hun arbeider i dag som autorisert finansiell rådgiver ved avdelingen i Molde. Tidligere erfaring er blant annet fra reiseliv og bank. Hun er bosatt i Molde kommune. Sylte har deltatt på 10 av 11 styremøter i 2016 og er fast styremedlem fra 1.1.2017.

Helge Karsten Knudsen

Styremedlem (1.144)

Helge Karsten Knudsen er hovedtiltidsvalgt i Sparebanken Møre og har vært styremedlem siden 2014, han var også styremedlem i perioden 2001-2012. Han ble ansatt i Sparebanken Møre i 1973 og har mange års erfaring som kunderådgiver. Helge Karsten Knudsen er bosatt i Ålesund kommune. Han har deltatt på 11 av 11 styremøter i 2016.

Ragna Brenne Bjerkeset

Styremedlem (950)

Ragna Brenne Bjerkeset er utdannet sivilagronom fra UMB (Universitetet for Miljø og Biovitenskap) med tilleggsutdanning innen markedskommunikasjon, innovasjon og ledelse. Hun har bred erfaring fra konsulentbransjen i Møre og Romsdal, fra ulike lederstil-

linger i TINE SA og i TIBE Samfunn AS. I dag jobber hun som ass. regional- og næringssjef i Møre og Romsdal fylkeskommune. Bjerkeset har vært styremedlem i Sparebanken Møre fra 2011 og har i tillegg flere styreverv innenfor regionalt næringsliv. Hun er bosatt i Fræna kommune. Bjerkeset har deltatt på 10 av 11 styremøter i 2016.

Ann Magritt B. Vikebakk

Styremedlem (6.805)

Ann Magritt Bjåstad Vikebakk er advokat og har siden 2013 drevet eget advokatfirma, Bjåstad Vikebakk Advokatfirma AS med skatterett, kontrakter og fast eiendom som hovedarbeidsområder. Hun har tidligere vært ansatt i skatteetaten og Advokatfirmaet

Schjødt AS. Hun er utdannet cand. jur. ved Universitetet i Oslo. Vikebakk har vært styremedlem i Sparebanken Møre fra 2014, og har i tillegg styreverv i flere selskaper, bl.a. Tussa Kraft AS og Hareid Elektriske AS. Hun er bosatt i Hareid kommune. Vikebakk har deltatt på 10 av 11 styremøter i 2016.

Henrik Grung

Styremedlem (0)

Henrik Grung er partner og advokat i advokatfirmaet Steenstrup Stordrange, hvor han også er styreleder. Grung arbeider hovedsakelig med strategisk juridisk rådgivning, forhandlinger og tvisteløsning innen bransjene fiskeri, utvikling av næringsseiendom, myndig-

hetsforvaltning, handel og industri. Han er utdannet cand. jur. ved Universitetet i Bergen. Grung har vært styremedlem i Sparebanken Møre fra 2015. Han har deltatt på 11 av 11 styremøter i 2016.

Elisabeth Maråk Støle

Styremedlem (180)

Elisabeth Maråk Støle er utdannet executive master of management fra Handelshøyskolen BI og siviløkonom fra University of Strathclyde. Hun er direktør i Møreforskning AS, og har tidligere hatt lederstillinger i internasjonale konsern som SafeRoad, Jotun,

Telenor og SCA. Støle har en rekke styreverv. Hun har vært styremedlem i Sparebanken Møre siden 2016, samt i perioden 2008 - 2014. Hun er bosatt i Ålesund kommune. Støle ble valgt som styremedlem under generalforsamlingsmøte 20. april. Hun har deltatt på 5 av 6 styremøter etter dette.

* Tallene i parentes viser hvor mange egenkapitalbevis vedkommende eier i Sparebanken Møre. Det er også tatt med eventuelle egenkapitalbevis eiet av den nærmeste familie og selskap som nevnte personer er ansvarlig medlem eller styremedlem i. (Vphl § 2-5 nr. 1, 2 og 4).

Årsberetning 2016

Regnskapet er rapportert i henhold til IFRS. Samtlige tallstørrelser er knyttet til konsernet. Tall i parentes gjelder tilsvarende periode i fjor.

HOVEDTALL KONSERN

(Sammenlignbare tall for 2015 i parentes)

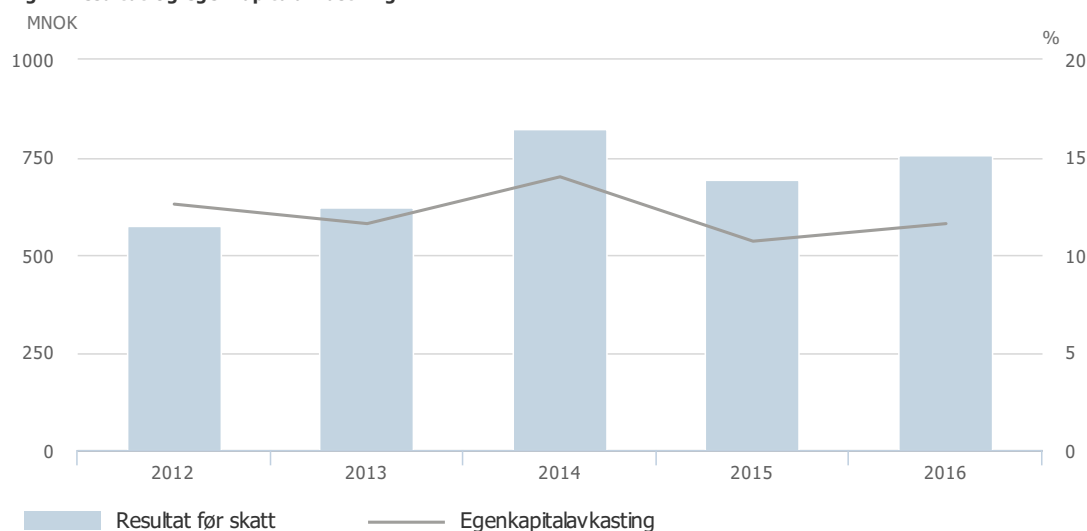
- Resultat etter skatt: 574 mill. kroner (503 mill. kroner)
- Egenkapitalavkastning etter skatt: 11,6 %, (10,7 %)
- Utlånsvolumet økte med 2,7 %
- Innskuddsvolumet økte med 10,8 %
- Ansvarlig kapital ved årsskiftet var 6,13 mrd. kroner, 18,6 % av beregningsgrunnlaget, derav er 17,0 % kjernekapital og 14,6 % ren kjernekapital
- Resultat pr egenkapitalbevis: Kr 28,80 (kr 25,25)
- Styret er godt fornøyd med resultatet for 2016
- Styret foreslår ovenfor generalforsamlingen å utbetale et kontantutbytte på 14,00 kroner pr egenkapitalbevis, samt avsette 141 mill. kroner til utbyttedmidler til lokalsamfunnet. Totalt representerer dette 48,6 av det samlede konsernresultatet for 2016

HOVEDTALL MORBANK

(Sammenlignbare tall for 2015 i parentes)

- Resultat etter skatt: 595 mill. kroner (512 mill. kroner)
- Ansvarlig kapital ved årsskiftet var 5,97 mrd. kroner, 18,0 % av beregningsgrunnlaget, derav er 16,5 % kjernekapital og 14,1 % ren kjernekapital
- Resultat pr egenkapitalbevis: Kr. 29,85 (kr 25,70)

Fig. 1 Resultat og egenkapitalavkastning

VIRKSOMHETSOMRÅDE OG MARKED

Konsernet Sparebanken Møre består av morbanken, kredittforetaket Møre Boligkreditt AS, eiendomsmeglerselskapet Møre Eiendomsmegling AS og eiendomsselskapet Sparebankeiendom AS. Sparebanken Møre har definert sitt geografiske virkeområde til Møre og Romsdal, der banken ved årsskiftet har 30 kontorer i 24 kommuner.

De kunderettede aktivitetene innenfor personmarkedet er organisert som en sentral enhet, Divisjon Personmarked. Samtlige personmarkedsavdelinger (28) rapporterer til leder for Divisjon Personmarked. Denne lederen rapporterer igjen til adm. direktør. Næringslivsmarkedet er organisert i tre geografiske enheter, der de tre enhetslederne rapporterer til adm. direktør. Næringslivsmarkedet er igjen matriseorganisert ved bruk av 6 bransjelinjer (marin, offshore & supply, industri, eiendom, handel & tjenesteyting, SMB), samt forsikring.

Oppgavene og ansvaret i Sparebanken Møres daglige drift er fordelt slik at ressursbruken i kontornettet i utstrakt grad er prioritert direkte kunderettede aktiviteter. Øvrige oppgaver skal i størst mulig grad ivaretas av det sentrale støtteapparatet, som i organisasjonen består av fem seksjoner. Hver av disse ledes av en seksjonsbanksjef, som rapporterer til adm. direktør. Divisjonsleder Personmarked, de enkelte enhetsledere for næringsliv og seksjonsbanksjefene danner egne ledergrupper sammen med sine respektive avdelingsledere. Styret ansetter divisjonsleder Personmarked, enhetsledere på næringsliv og seksjonsbanksjefene. Adm. direktør setter sammen bankens toppledergruppe.

Sparebanken Møre er totalleverandør av tjenester innen områdene

- finansiering
- innskudd og plasseringer
- formuesforvaltning
- økonomisk rådgivning
- betalingsformidling
- valuta- og rentehandel
- forsikring
- eiendomsmegling

I bankens distribusjonsstrategi inngår bankens kontornett, digitale kanaler, spesialistfunksjoner og telefon, som omfatter kundeservice, telebank og mobil- og brettbank. Gjennom en samordnet betjening av kundene i de ulike distribusjonskanalene skal bankens kunder få valgmuligheter, enkel tilgang på kompetente medarbeidere, god rådgivning og høy servicegrad. Banken har som mål å videreutvikle og fortsatt holde høyt kvalitetsnivå på alle disse distribusjonskanalene, for derigjennom å bidra til økt konkurransekraft, høy effektivitet og forbedret lønnsomhet.

Den digitale utviklingen innen banknæringen skjer raskt. Sparebanken Møre har målsetting om å tilby gode digitale tjenester til kundene på ulike plattformer.

EGENKAPITALBEVIS - MORG

Ved utgangen av 2016 var det 5 715 eiere av Sparebanken Møres egenkapitalbevis. Antall utstedte egenkapitalbevis er 9 886 954. Eierandelskapitalen utgjør 49,6 % av bankens totale egenkapital.

De 20 største eierne er notert med 47,4 % av eierandelskapitalen ved årsskiftet. Av disse er 8 hjemmehørende i Møre og Romsdal, med en relativ eierandel blant de 20 største på 48,3 % (41,1 %). I note 31 finnes en oversikt over de 20 største eierne av bankens egenkapitalbevis.

Pr 31. desember 2016 eide banken 29 847 egne egenkapitalbevis. Disse er anskaffet via Oslo Børs til markedskurs.

Om lag 400 av bankens egne ansatte eier egenkapitalbevis i Sparebanken Møre. Totalt antall egenkapitalbevis for disse utgjør 312 186. Akkumulert utgjør bankens egne ansatte den 7. største eieren av Sparebanken Møres egenkapitalbevis. Bankens toppledergruppe eier totalt vel 43 000 egenkapitalbevis.

Egenkapitalbevisene er fritt omsettelige i markedet.

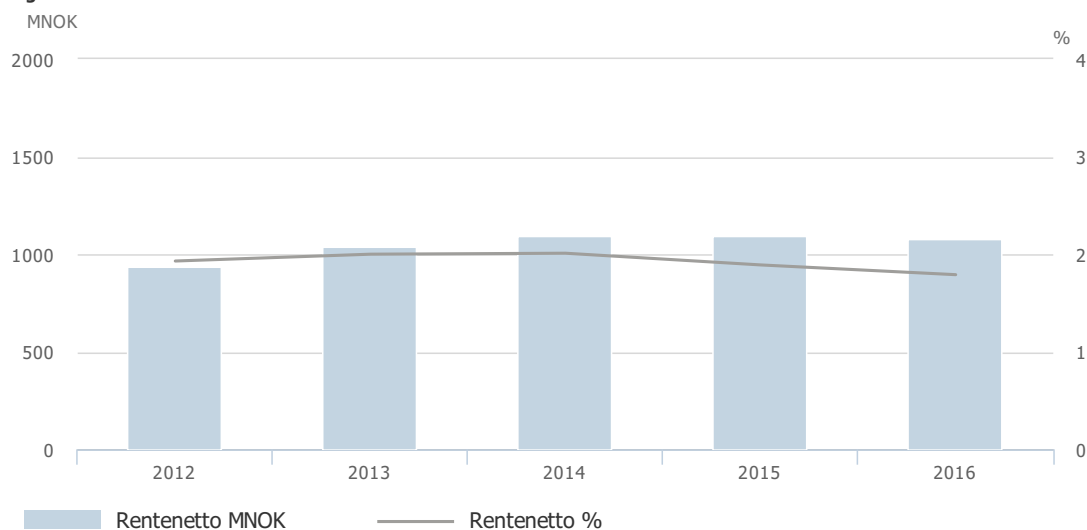
REDEGJØRELSE FOR ÅRSREGNSKAPET

Resultat før tap på utlån og garantier ble 777 mill. kroner og 1,28 % av gjennomsnittlig forvaltningskapital, mot 742 mill. kroner og 1,28 % i 2015.

Resultat etter tap på utlån og garantier utgjorde 755 mill. kroner og 1,24 % av gjennomsnittlig forvaltningskapital, mot 692 mill. kroner og 1,19 % i 2015.

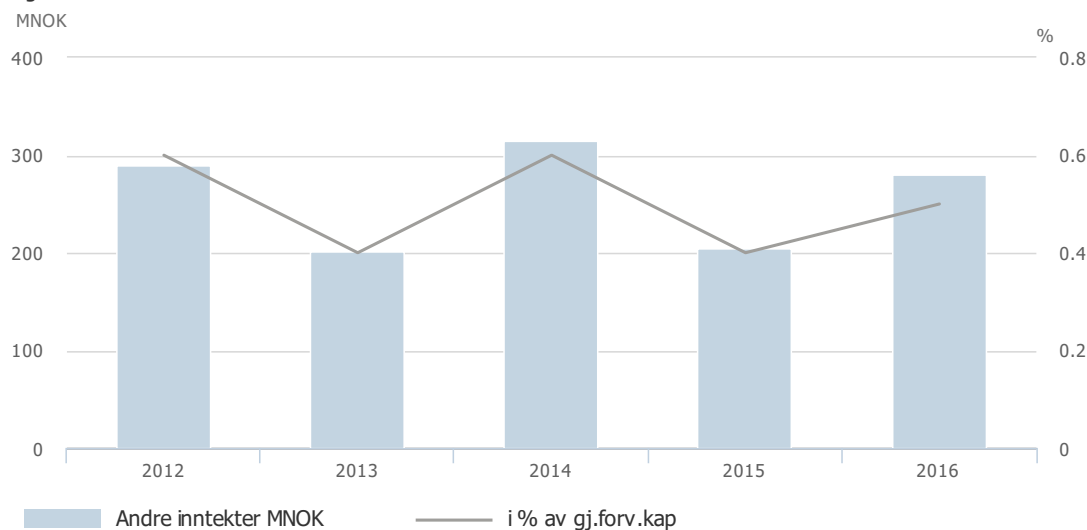
Resultat etter skatt i 2016 utgjorde 574 mill. kroner, 0,94 % av gjennomsnittlig forvaltningskapital, mot 503 mill. kroner og 0,87 % i 2015. Egenkapitalrentabiliteten i 2016 ble 11,6 % mot 10,7 % i 2015.

Resultat pr egenkapitalbevis i 2016 var kroner 28,80 (25,25) for konsernet og kroner 29,85 (25,70) for morbanken.

Fig. 2 Rentenetto**Rentenetto**

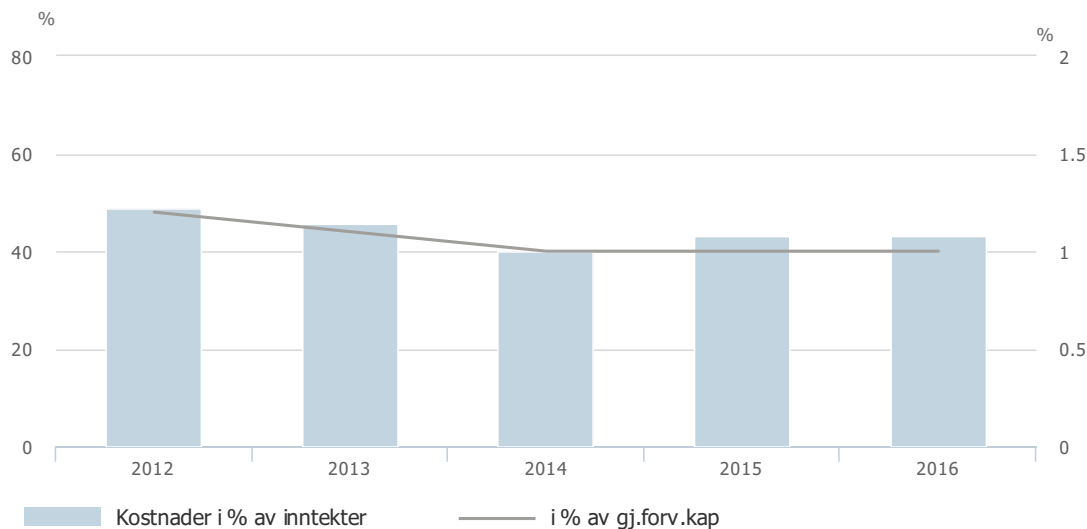
Netto renteinntekter utgjorde totalt 1 082 mill. kroner (1 098 mill. kroner). Som andel av gjennomsnittlig forvaltningskapital utgjorde dette 1,79 % (1,89 %). Rentenettoen utgjorde 79,4 % (84,3 %) av sum inntekter i 2016.

Det generelt lave rentenivået i markedet, sammen med sterk konkurranse både på utlåns- og innskuddssiden påvirker utviklingen i Rentenettoen.

Fig. 3 Andre inntekter**Andre driftsinntekter**

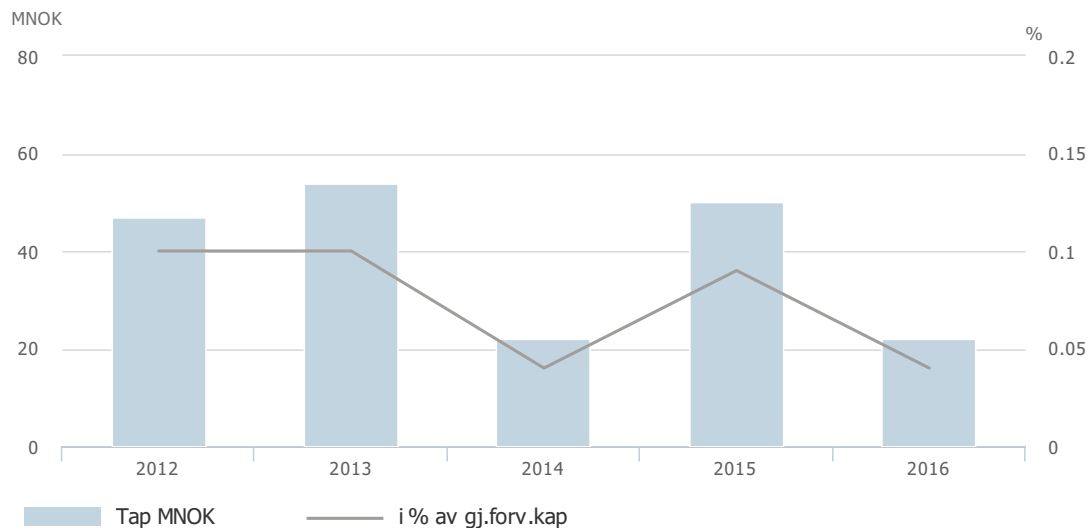
Andre driftsinntekter var i 2016 på 281 mill. kroner (0,46 % av gjennomsnittlig forvaltningskapital). Dette er en økning på 76 mill. kroner i forhold til 2015. Kursgevinst på obligasjonsporteføljen utgjør 24 mill. kroner i 2016 mot et kurstap på 51 mill. kroner i 2015.

Effekten på resultat før skatt fra Visa-transaksjonen utgjør 45 mill. kroner for 2016.

Fig. 4 Kostnader**Kostnader**

Samlede kostnader ble 586 mill. kroner (0,97 % av gjennomsnittlig forvaltningskapital). Dette er en økning på 25 mill. kroner i forhold til 2015. Dette skyldes i hovedsak at det i 4.kvartal 2015 ble gjort endringer i bankens pensjonsordning som reduserte personalkostnadene med 24 mill. kroner for 2015. Øvrige kostnader er redusert med 1 mill. kroner sammenlignet med i 2015 og utgjør 251 mill. kroner. Bemanningen er redusert med 10 årsverk de siste 12 månedene til 378 årsverk.

Kostnader som andel av inntekter utgjorde 43,0 % i 2016 som er det samme som i 2015.

Fig. 5 Tap**Tapsnedskrivning og mislighold**

Resultatregnskapet er i 2016 belastet med 22 mill. kroner (50 mill. kroner) på utlån og garantier. Dette utgjør 0,04 % (0,09 %) av gjennomsnittlig forvaltningskapital. Tap på utlån og garantier fordeler seg med en økning i gruppevis nedskrivninger med 19 mill. kroner, en økning innen næringslivssegmentet med 9 mill. kroner og en reduksjon innen personkundesegmentet med 6 mill. kroner.

Pr utgangen av 2016 utgjør totale tapsnedskrivninger 360 mill. kroner, tilsvarende 0,68 % av brutto utlån (341 mill. kroner og 0,66 % av brutto utlån). 15 mill. kroner av de individuelle nedskrivningene er knyttet til mislighold over 90 dager (14 mill. kroner), noe som utgjør 0,02 % av brutto utlån (0,03 %). 64 mill. kroner er relatert til øvrige engasjementer (65 mill. kroner),

tilsvarende 0,12 % av brutto utlån (0,13 %). Gruppevis nedskrivninger utgjør 281 mill. kroner (262 mill. kroner), og utgjør 0,53 % av brutto utlån (0,51 %).

Netto tapsutsatte engasjement (misligholdte engasjement over 90 dager og ikke-misligholdte engasjement hvor det er foretatt individuell tapsnedskrivning) har de siste 12 månedene hatt en økning på 367 mill. kroner. Pr utgangen av 2016 fordeler netto tapsutsatte engasjement seg med 476 mill. kroner for næringsliv og 56 mill. kroner for personmarkedet. Totalt utgjør dette 1,01 % av brutto utlån (0,32 %).

Netto mislighold over 3 måneder utgjorde ved utgangen av 2016 50 mill. kroner (60 mill. kroner), en reduksjon fra 0,11 % av utlån ved utgangen 2015 til 0,09 % ved utgangen av 2016.

Fig. 6 Balanseutvikling

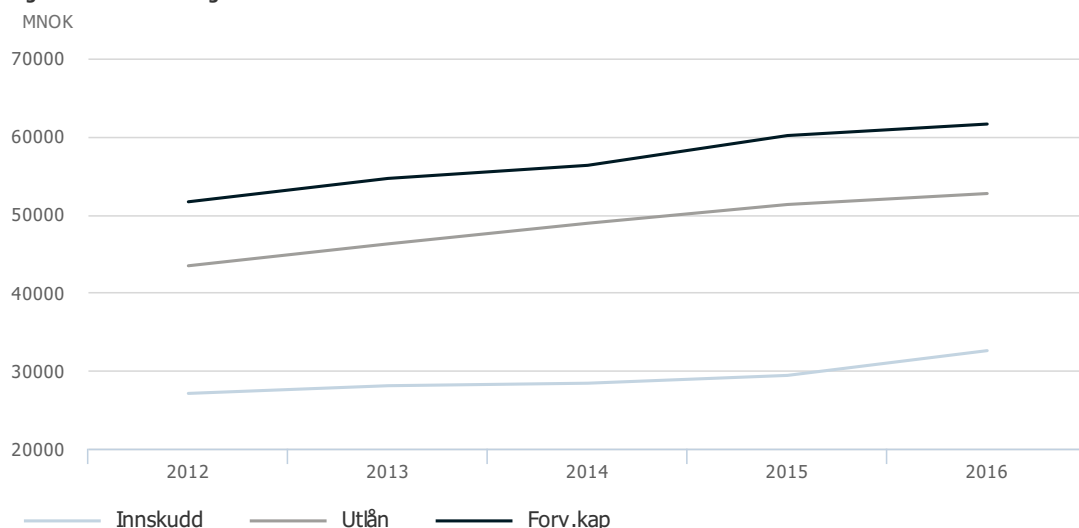
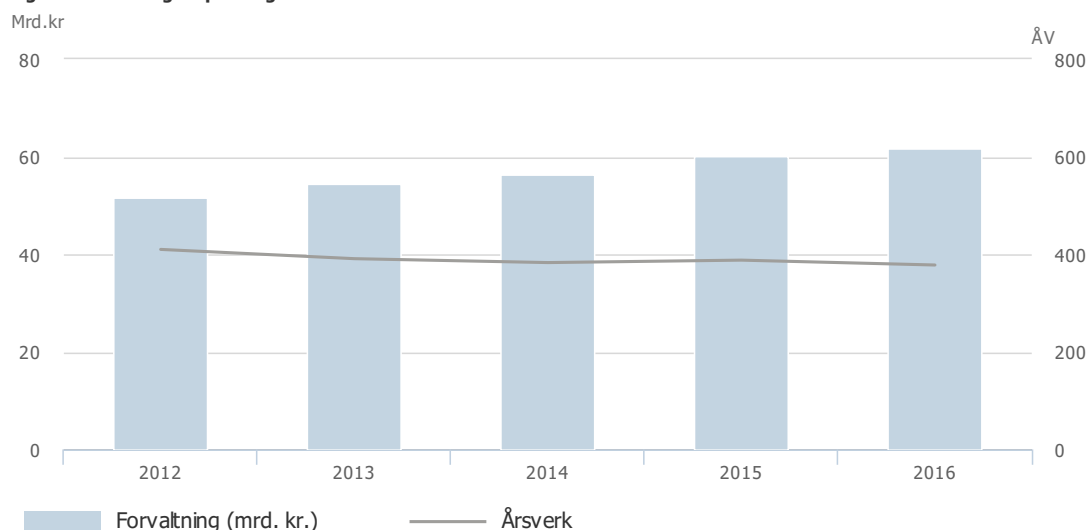

Fig. 7 Forvaltningskapital og antall årsverk

Forvaltningskapital

Forvaltningskapitalen økte i 2016 med 1 473 mill. kroner og 2,5 % til 61 593 mill. kroner pr 31.12.2016. Endringen i forvaltningskapitalen skyldes hovedsakelig økning i utlån.

Visa-transaksjonen

Det vises til tidligere informasjon gitt i årsrapport 2015 og i børsmelding 29. juni 2016 vedrørende avtalen mellom Visa Europe Ltd og Visa Inc. om salg av samtlige aksjer i Visa Europe. Sparebanken Møre har en interesse i denne transaksjonen gjennom eierskap i Visa Norge som eier 1 aksje i Visa Europe Ltd, samt en mindre interesse gjennom salget av Nets/Teller i 2014. Transaksjonen består av et kontantvederlag ved gjennomføring, samt et kontantvederlag som utbetales etter tre år og konvertible preferanseaksjer.

Effekten på resultat før skatt fra denne første delen av kontantvederlaget utgjør i 2016 45 mill. kroner, der 38 mill. kroner kommer fra eierskapet i Visa Norge og 7 mill. kroner fra interessen i Nets/Teller.

Utlån til kunder

Ved utgangen av 2016 utgjorde utlån til kunder 52 691 mill. kroner (51 286 mill. kroner). De siste 12 månedene har det vært en økning på netto utlån til kunder på totalt 1 405 mill. kroner, tilsvarende 2,7 %. Utlån til personkunder økte med 6,6 %, mens utlån til næringsliv har hatt en reduksjon på 4,8 % siste 12 måneder. Personmarkedsandelen av utlånene utgjør ved utgangen av 2016 70,2 % (67,5 %).

Innskudd fra kunder

Innskudd fra kunder har de siste 12 månedene økt med 10,8 %. Ved utgangen av 2016 utgjør innskuddene 32 562 mill. kroner (29 389 mill. kroner). Innskudd fra personmarked har økt med 4,7 % de siste 12 månedene, innskudd fra næringsliv har økt med 19,9 % og innskudd fra det offentlige har økt med 20,7 %. Personmarkedets relative andel av innskuddene utgjør 57,4 % (60,8 %), innskudd fra næringslivsmarkedet 39,2 % (36,3 %) og det offentliges andel av innskuddene utgjør 3,4 % (2,9 %).

Innskudd som andel av utlån utgjør 61,8 % (57,3 %) ved utgangen av 2016.

Verdipapirer

Beholdningen av plasseringer i verdipapirer (LCR-porteføljen) var ved utgangen av 2016 på 6 199 mill. kroner mot 4 735 mill. kroner ved utgangen av 2015. I tillegg til økning i LCR-kravet fra 70 til 80 % speiler den økte porteføljen bankens gode likviditetssituasjon bl.a. som følge av sterk innskuddsvekst gjennom året.

Det var ingen vesentlig handelsportefølje ved utgangen av 2016.

Fondsobligasjoner og ansvarlig lånekapital

Bankens fondsobligasjoner (816 mill. kroner) består av 2 lån. Et av lånene har flytende rente, det andre har fast rentekupong swappet til flytende rente. Ved førtidig innfrielse eller senest ved call 9. oktober 2017 har generalforsamlingen i Sparebanken Møre gitt styret fullmakt til å innfri et av disse fondsobligasjonslånene (NO0010659972 pål. 500 mill. kroner), samt fullmakt til å foreta opptak av nytt fondsobligasjonslån med min. 300 mill. kroner, maksimum 500 mill. kroner og ny ansvarlig lånekapital med min. 200 mill. kroner, maksimum 400 mill. kroner. Ansvarlig obligasjonslån (502 mill. kroner) er lagt ut til flytende rente.

DATTERSELSKAPER

Samlet resultat i bankens tre datterselskaper ble 153 mill. kroner etter skatt i 2016 (179 mill. kroner).

Møre Boligkreditt AS er etablert som et ledd i konsernets langsiktige finansieringsstrategi, og kredittforetakets hovedmålsetting er å utstede obligasjoner med fortrinnsrett rettet mot nasjonale og internasjonale investorer. Selskapet har ved årsskiftet netto hentet inn 16,1 milliarder kroner i finansiering til konsernet. Selskapet har gitt 156 mill. kroner i resultatbidrag i 2016 (176 mill. kroner).

Møre Eiendomsmedling AS tilbyr tjenester innen eiendomsomsetning til både personkunder og næringslivet. Selskapet har et resultat i 2016 på -1,9 mill. kroner (0,2 mill. kroner). Det var ved utgangen av året 14 årsverk i selskapet.

Sparebankeiendom AS har som formål å eie og forvalte bankens egne forretningseiendommer. Selskapet har ikke gitt noe resultatbidrag i 2016. Det er ingen ansatte i selskapet.

UTBYTTEPOLITIKKEN I SPAREBANKEN MØRE

Sparebanken Møres utbyttepolitikk har vært holdt uendret de siste årene. Konsernet har som målsetting å oppnå økonomiske resultater som gir god og stabil avkastning på bankens egenkapital. Resultatene skal sikre eierne av egenkapitalen en

konkurransedyktig langsiktig avkastning i form av utbytte og verdistigning på egenkapitalen. Egenkapitaleiernes andel av nettoresultatet som avsettes som utbyttedmidler, tilpasses bankens egenkapitalsituasjon. Sparebanken Møre skal påse at alle egenkapitaleierne sikres likebehandling.

I henhold til reglene knyttet til egenkapitalbevis m.m. og i samsvar med utbyttepolitikken til Sparebanken Møre er 49 % av overskuddet i konsernet foreslått avsatt til kontantutbytte og utbyttedmidler til lokalsamfunnet. Ut fra den regnskapsmessige fordelingen av egenkapitalen mellom eierandelskapitalen og grunnfondet tilfaller 49,6 % av overskuddet eierne av egenkapitalbevis og 50,4 % tilfaller grunnfondet. Resultat pr egenkapitalbevis i 2016 ble kr 28,80. Det foreslås overfor generalforsamlingen at kontantutbytte pr egenkapitalbevis for regnskapsåret 2016 settes til kr 14,00.

Forslag til resultatdisponering:

Årets overskudd	574 MNOK
Utbyttedmidler (48,6%):	
Til kontantutbytte	138 MNOK
Til samfunnsutbytte	141 MNOK 279 MNOK
Styrking av egenkapitalen (51,4%):	
Til utjevningfondet	156 MNOK
Til grunnfondet	159 MNOK
Til andre fond	-20 MNOK <u>295 MNOK</u>
Sum disponert:	<u>574 MNOK</u>

KAPITALDEKNING OG GJELDENE REGELVERK

Sparebanken Møre har tillatelse fra Finanstilsynet til å bruke grunnleggende IRB-metode for beregning av kapitalkrav for kredittengasjement. De interne risikostyringsmodellene er over flere år utviklet og implementert innenfor kredittområdet i konsernet.

Konsernets kapitaldekning er rapportert i henhold til Finanstilsynets tillatelse. Sparebanken Møre har kapitalkrav knyttet til overgangsordningen vedrørende Basel I-gulvet ved utgangen av 2016. Beregninger knyttet til operasjonell risiko gjøres ut fra basismetoden.

Ved utgangen av 2016 har Sparebanken Møre en kapitaldekning godt over de regulatoriske kapitalkravene, og over internt satt minimumsmålsetting for ren kjernekapital. Ansvarlig kapital utgjør 18,6 % (18,1 %), kjernekapital 17,0 % (16,6 %), hvorav ren kjernekapital utgjør 14,6 % (14,1 %). Kapitaldekningstallene inkluderer årets resultat og styrets forslag til resultatdisponering. Styrets forslag til disponering av årets resultat innebærer at 51,4 % av resultatet i konsernet tilbakeholdes for ytterligere å styrke konsernets soliditet.

Krav til uvektet kjernekapitalandel er fastsatt med virkning fra og med 30. juni 2017. Minstekravet er på 3 prosent, samt at alle banker i tillegg skal ha en buffer på minst 2 prosent. Ved utgangen av 2016 var uvektet kjernekapitalandel for Sparebanken Møre 8,5 %, som gir en god margin til det totale kravet på 5 prosent.

Basert på kapitaldekningsregelverket består minimumskravet for kapitaldekning av et Pilar 1- og et Pilar 2 krav. Pilar 2-tillegget gjelder for risikoer som ikke er dekket eller bare delvis er dekket av Pilar 1.

Finanstilsynet fastsatte bankens Pilar 2-krav til 1,8 prosent gjeldende fra 31. desember 2016. Det totale minimumskravet til ren kjernekapital er således 13,3 prosent. Finansdepartementet besluttet videre at den motsykliske bufferen skal økes med 0,5 prosentpoeng til 2 prosent, slik at fra 31. desember 2017 vil det totale kravet til ren kjernekapital utgjøre 13,8 prosent. Styret har løpende oppfølging av kapitaldekningen i konsernet og vil raskt være i stand til å iverksette tiltak dersom behovet for kapitalstyrking avtegner seg.

OVERORDNET RISIKOSTYRING

Et grunnleggende element ved å drive bankvirksomhet er å ta risiko. Risikostyring og risikokontroll er fokusområder for styret. Overordnet formål med risikostyring og risikokontroll er å sikre at man oppnår de fastsatte mål, sikre effektiv drift, håndtere risikoer som kan hindre oppnåelse av forretningsmessige mål, sikre intern og ekstern rapportering av høy kvalitet og sikre at konsernet opererer i samsvar med relevante lover, regler og interne retningslinjer.

Styret i Sparebanken Møre har vedtatt en målsetting om at konsernet skal ha lav til moderat risiko i sin virksomhet. Inntjeningen skal være et produkt av kunderelaterte aktiviteter, ikke finansiell risikotaking. Det skal kontinuerlig arbeides for å ha kontroll på de risikoer som foreligger. I de tilfeller hvor risikoen er vurdert større enn det som anses akseptabelt, skal det straks settes i gang tiltak for å redusere denne risikoen.

De overordnede rammene for Sparebanken Møres risikostyring vurderes årlig av styret i forbindelse med utarbeidelse og revidering av strategisk plan. Styret vedtok i august 2016 ny strategisk plan, "Møre 2020". Årlig vedtar også styret overordnede retningslinjer for styring og kontroll i konsernet, og morbank og datterselskaper vedtar individuelle risikopolicyer tilpasset sin virksomhet. Det er vedtatt egne policyer for hvert vesentlige risikoområde, herunder blant annet kredittrisiko, motpartsrisiko, markedsrisiko, konsentrasjonsrisiko, operasjonell risiko og likviditetsrisiko. Strategiene vedtas av styret og revideres minimum årlig eller når spesielle forhold skulle tilsi det. Sparebanken Møres risikopolicyer ble sist gjennomgått og vedtatt i revidert form i desember 2016.

De ulike policyene danner rammeverk for konsernets ICAAP. Styret tar aktiv del i årlig prosess og etablerer eierskap til vurderingene og beregningene som fremkommer, blant annet gjennom ICAAP sin sentrale rolle i langsiktig strategisk plan. Som en del av ICAAP inngår ILAAP som er bankens vurdering av likviditets- og finansieringsrisiko. ICAAP for 2016 er gjennomført for konsernet, og tilbakemeldinger på denne ble mottatt fra Finanstilsynet i 4. kvartal 2016. Gjennomførte beregninger gjennom ICAAP for 2016 viser at konsernets kapitaldekning er robust for å kunne møte vesentlig mer negativ økonomisk utvikling enn det som ligger til grunn i langsiktig strategisk plan. Dette er understøttet både av økonomiske beregninger, samt av simuleringer ved bruk av ulike stresstester.

Sparebanken Møre har etablert en oppfølgings- og kontrollstruktur som skal sørge for at strategisk plans overordnede rammeverk blir overholdt. Konsernets risikoeksponering og risikoutvikling følges overordnet opp ved periodiske rapporter til administrasjon, revisjons- og risikoutvalget og styret. Ett av revisjons- og risikoutvalgets hovedformål er å påse at Sparebanken Møres risikohåndtering blir godt ivarettatt.

Styret vurderer Sparebanken Møres samlede risikoeksponeringer å ligge innenfor konsernets målsatte risikoprofil. Det er styrets oppfatning at konsernets og bankens risikostyring er god.

Kredittrisiko

Kredittrisiko (eller motpartsrisiko) er risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav.

Kredittrisiko omfatter også konsentrasjonsrisiko, herunder risiko knyttet til store engasjement med samme kunde, konsentrasjon innenfor geografiske områder eller næringer eller med likeartede grupper av kunder.

Kredittrisiko representerer Sparebanken Møres største risikoområde. Konsernet har en moderat risikoprofil for kredittrisiko, slik denne er definert gjennom konsernets kredittrisikostrategi. Strategien gir rammer blant annet for konsentrasjon knyttet til bransjer og engasjementstørrelser, geografisk eksponering, vekstmål og risikonivå.

Etterlevelse av styrets vedtak innenfor kredittområdet overvåkes av en egen risikostyringsenhet samt av seksjon Kreditt og juridisk. Disse er uavhengig av kundeenhetene. Styret mottar gjennom året løpende rapporteringer om utviklingen i kredittrisikoen presentert i månedlige risikorapporter. I tillegg gjennomføres det egne periodiske gjennomganger av kredittområdet i revisjons- og risikoutvalget. I henhold til Finanstilsynets retningslinjer for utlån til boligformål mottar styret kvartalsvise rapporter. Sparebanken Møres interne retningslinjer er tilpasset i henhold til Finanstilsynets retningslinjer om utlån til boligformål.

Sparebanken Møre har som en del av IRB-systemet egne risikoklassifiseringsmodeller som kundene klassifiseres etter:

- Forventet misligholdsfrekvens (PD) brukes som mål på kvalitet. Kunden klassifiseres i risikoklasse ut fra sannsynlighet for mislighold.
- Forventet engasjement ved mislighold (EAD) er en beregnet størrelse hvor trukket engasjement eller utlån, lånetilsagn og en andel av bevilgede, utrukne rammer inngår.
- Tap gitt mislighold (LGD) angir hvor mye konsernet forventer å tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser. Modellene tar hensyn til sikkerhetene kunden har stilt, fremtidig kontantstrøm og andre relevante faktorer.

Disse modellene er et vesentlig bidrag i den interne styringen av kredittrisiko. Det gjennomføres månedlig scoring av kundene, og dette gir grunnlag for løpende overvåkning av utviklingen i Sparebanken Møres kredittrisiko. Egne søknadsscoremodeller er også implementert, og disse benyttes i kredittbevilgningsprosessen.

Gjennom konsernets rapporteringsportal har hver enkelt medarbeider med kundeansvar tilgang til rapporter som viser utviklingen i sin porteføljes kredittrisiko. Portalen er hierarkisk oppbygd slik at lederne i Sparebanken Møre kan følge utviklingen innenfor sine respektive ansvarsområder. Rapporteringene benyttes blant annet til analyser av kunder, porteføljer og bransjer. Portalen gir også kundeansvarlige oversikt over kunders posisjoner og rammer relatert til eksponering i finansielle instrument.

Avdeling Spesialengasjement utgjør en del av seksjon Kreditt og juridisk. Målsettingen med denne avdelingen er å effektivisere taps- og misligholdsprosessene, samt øke samspillet mellom juridisk avdeling, depotavdelingen og kredittavdelingen. Gjennom dette øker man kvaliteten og profesjonaliseringen i håndteringen av utsatte engasjement, og man sikrer objektivitet og uavhengig behandling. Avdelingen rapporterer oppover i ledelseshierarkiet uavhengig av linjen.

Styret vurderer Sparebanken Møres samlede kredittrisiko å være innenfor den vedtatte risikotoleransen i konsernet. Eksponeringen mot store engasjement har de siste årene blitt redusert betydelig, men oppfølging og kontroll på dette området er

styrket. Styret mener at Sparebanken Møre er godt rustet til å håndtere eventuell økt kreditt risiko i utlånsporteføljen, og konsernet har et godt grunnlag for økt satsing mot gode utlånsprosjekt i Sparebanken Møres virkeområde fremover.

Markedsrisiko

Markedsrisiko i Sparebanken Møre fremkommer i hovedsak som følge av de aktiviteter som utføres for å understøtte konsernets daglige drift. I dette ligger konsernets finansiering, obligasjonsporteføljen som holdes for å kunne møte likviditetskrav og sikre låneadgang i Norges Bank, samt kundegenerert rente- og valutahandel.

I markedsrisikostategien fastsetter styret rammer for konsernets markedsrisiko. Rammene overvåkes av risikostyringsenheten. Rammestørrelsene fastsettes med bakgrunn i analyser av negative markedsbevegelser. Basert på evaluering av risikoprofil, styring og kontroll legges det til grunn at banken aksepterer lav risiko innenfor markedsrisikoområdet. De styringsdokumenter som håndterer markedsrisiko gjennomgås og fornyes minimum årlig av styret, senest i desember 2016. Bankens styre får månedlig rapportert utviklingen knyttet til markedsrisiko. De rammer som gjelder for markedsrisiko er konservative, og samlet utgjør markedsrisikoen en liten andel av konsernets totale risiko.

Styret mener at konsernets risikoeksponering innenfor markedsrisikoområdet er innenfor de vedtatte risikotoleransegrensene.

Likviditetsrisiko

Styringen av Sparebanken Møres finansieringsstruktur er fastsatt i en overordnet finansieringsstrategi som blir evaluert og vedtatt av styret minimum en gang i året, sist i desember 2016. Strategien gjenspeiler det moderate risikonivået som aksepteres for dette risikoområdet. Her beskrives de mål Sparebanken Møre har for å bevare sin finansielle styrke. Det er definert konkrete rammer på ulike områder for konsernets likviditetsstyring. I Sparebanken Møres beredskapsplan for likviditet inntatt i bankens retningslinjer for stresstesting og konsentrasjonsrisiko er det beskrevet hvordan likviditetssituasjonen skal håndteres i urolige finansmarkeder.

Det er etablert to sentrale kvantitative krav til likviditet:

- Krav til likviditetsdekning under stress: Liquidity Coverage Ratio (LCR)
- Krav til langsiktig stabil finansiering: Net Stable Funding Ratio (NSFR)

LCR måler institusjonens evne til å overleve en stressperiode på 30 dager. LCR øker betydningen av likvide eiendeler med høy kvalitet. NSFR måler langsiktigheten i institusjonens finansiering.

NSFR medfører at institusjonene i større grad må finansiere illikvide eiendeler ved hjelp av stabil og langsiktig finansiering.

LCR fases inn over tid noe som innebærer at kravet fra og med 31. desember 2016 er 80 prosent og 100 prosent fra og med 31. desember 2017.

Når det gjelder regulering av langsiktig finansiering vil, inntil kravene for NSFR er avklart, likviditetsindikator 1 (L1, langsiktig funding i forhold til illikvide eiendeler) bli benyttet. Her legger Finanstilsynet til grunn en målstørrelse over tid på 105 prosent.

Likviditetsporteføljen har de senere årene økt i volum og endret investeringene mot verdipapir med LCR-kvalitet. Konsernet har etablert målsetting for LCR i henhold til opptrappingsplanen for regelverket. Rapportering viser at Sparebanken Møre ligger godt innenfor de varslede kravene.

Generelt innebærer strengere likviditetskrav, herunder kravene satt i Finanstilsynets siste likviditetsmodul og ny forskrift, en vesentlig rentekostnad for banken. Samtidig gjør det banken mer utsatt for endringer i kredittspread.

For å sørge for at konsernets likviditetsrisiko holdes på et lavt nivå, skal utlån til kunder i hovedsak finansieres ved kundeinnskudd og langsiktig verdipapirgjeld. Bankens innskuddsdekning pr utgangen av 2016 utgjør 61,8 prosent.

Møre Boligkreditt AS gir konsernet en økt diversifisering av finansieringskildene. Selskapet utsteder obligasjoner med fortrinnsrett (OmF). Banken overdrar deler av boliglånsporteføljen til kredittforetaket, og dette gir således tilgang til å utnytte disse finansieringsmulighetene. Ved utgangen av 2016 er ca. 38 % av konsernets totale utlån (ca. 52 % av lån til personmarkedet) overført til boligkredittforetaket. Sparebanken Møre vil fortsette å overføre lån til Møre Boligkreditt AS i samsvar med finansieringsstrategiens planer. Ved årsskiftet er 70 prosent av Møre Boligkreditt AS sitt utestående obligasjonslånsvolum av en størrelse som kvalifiserer til Nivå 2A-likviditet i LCR. Møre Boligkreditt AS vil framover utstede og bygge opp flere lån i denne kategorien.

For ytterligere å få tilgang til nye finansieringskilder, og for å søke stabilisert tilgang til finansieringen fra eksterne kilder, er både Sparebanken Møre og Møre Boligkreditt AS sine utstedelser ratet av ratingbyrået Moody's.

Ratingbyrået Moody's opprettholdt i august 2016 sin gode A2-rating av Sparebanken Møre. Obligasjoner utstedt av Møre Boligkreditt AS er ratet Aaa av Moody's.

I sammensetningen av den eksterne finansieringen er det prioritert å ha relativ høy andel med løpetid over ett år. Total markedsfinansiering endte på netto 21,3 mrd. kroner ved årsskiftet – vel 88 % av denne finansieringen har restløpetid ut over ett år. Morbankens utestående seniorobligasjoner har ved utgangen av 2016 en vektet gjenstående løpetid på 1,72 år, mens finansieringen fra obligasjoner med fortrinnsrett tilsvarende har en gjenstående løpetid på 3,87 år.

Modul for likviditetsrisiko består av en veiledning for Finanstilsynets vurdering av institusjonens likviditetsrisikonivå og en veiledning for vurdering av institusjonens system for styring og kontroll av likviditetsrisiko. Sparebanken Møre har implementert foreslått rapporteringsstruktur fra modulen i styrerapporteringen knyttet til likviditetsområdet.

Det er styrets vurdering at likviditetssituasjonen ved utgangen av året er god. Styret mener også at den løpende likviditetsstyringen i konsernet er god.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risikoen for tap som skyldes utilstrekkelig eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer, samt eventuelle eksterne hendelser. Dette kan eksempelvis være svikt i rutiner, svikt i datasystem, kompetansesvikt, feil fra bankens underleverandører, tillitsbrudd hos ansatte og kunder, ran, underslag m.m. Styret i Sparebanken Møre har vedtatt at det aksepteres lav til moderat risikoprofil knyttet til dette risikoområdet.

Måltrettede tiltak er nødvendig for å forebygge og redusere den operasjonelle risikoen. Eksempler på risikoreducerende tiltak kan være fysiske sikringstiltak, etablerte beredskapsplaner, ransøvelser, beredskapsøvelser, forsikringsordninger og opplæring.

Sparebanken Møre legger stor vekt på utadrettede aktiviteter der kunden står i fokus. Det har blitt lagt ned store ressurser de siste årene knyttet til Autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere. Pr utgangen av 2016 er 267 av bankens ansatte ferdig autoriserte finansielle rådgivere. Av disse er 24 ansatte autorisert i 2016. De fleste av lederne i kundeoposisjon har også gjennomført sensorkursopplæring for AFR, noe som gir lederne svært god trening og praksis i å utøve sin lederrolle. Sparebanken Møres rådgivere gjennomførte også kurset «Godkjent Intern Kreditt Kompetanse» frem t.o.m. 2015. Ved utgangen av 2015 hadde 226 av bankens ansatte bestått dette kurset.

I 2016 har Sparebanken Møre vært pilotbedrift for ny nasjonal autorisasjonsordning i kreditt, som trer i kraft 1.1.2017. 46 ansatte har allerede gjennomført og bestått autorisasjonen. Sparebanken Møre deltar også i den nasjonale godkjenningsordningen for skadeforsikring, og ved utgangen av 2016 hadde 190 ansatte bestått denne godkjenningen. 7 nyansatte har i 2016 deltatt i bankens standardiserte nyansattopplæring avholdt av bankens interne «Møreskole». Godt kompetansenivå hos våre medarbeidere er et viktig bidrag for å redusere den operasjonelle risikoen, og samtidig gi våre kunder en god opplevelse av å være kunde i vår bank. Styret er svært fornøyd med det betydelige kompetanseløftet den enkelte medarbeider og banken har gjort de siste årene og vil fremdeles legge vekt på dette arbeidet fremover.

Digitale banktjenester og øvrige IKT-tjenester var preget av god kvalitet og stabilitet i 2016. Sikkerheten i disse tjenestene og de underliggende systemene har vært god, og det har ikke vært vesentlige sikkerhetshendelser eller tap som en følge av dette. Godt samarbeid mellom aktørene gir et viktig bidrag i arbeidet med å redusere konsekvensene av målrettede angrep mot banker og andre finansinstitusjoner. Sparebanken Møre har stort fokus på IKT-sikkerhet, også blant bankens ansatte. I 2016 ble det blant annet gjennomført obligatorisk e-læringskurs i informasjonssikkerhet for alle ansatte i banken. Banken inngikk i 2015 en forlenget avtale med Evry om leveranse av en effektiv plattform for moderne bankdrift, inklusiv digitale løsninger for fremtidige kundebehov. Det vil også i 2017 bli fokus på kvalitet, stabilitet og sikkerhet.

Det er stort fokus på arbeidet mot hvitvasking og terrorfinansiering i konsernet. Banken gjennomfører årlig ny risikovurdering på området. Det er også brukt mye ressurser på internkontroll og opplæring av ansatte knyttet til dette området. Anti-hvitvaskingsansvarlig i banken har også gjennomført møter hos de ulike PM- og NL-avdelinger, og deltatt med innlegg på NL- og PM-samlinger. Banken er godt representert på den årlige anti-hvitvaskingskonferansen som blir avholdt i regi av FNO, Økokrim og Finanstilsynet i november. Sparebanken Møre vil opprettholde høyt fokus på arbeidet mot hvitvasking og terrorfinansiering også i 2017.

Sparebanken Møres overordnede beredskapsplan ble revidert i 2016. Underliggende beredskapsplaner, som for eksempel Beredskapsplan IKT, har blitt oppdatert i løpet av 2016. Det avholdes årlige øvelser. Erfaringer fra øvelsene tas med videre for ytterligere å konkretisere beredskapsplanverket, og er samtidig nyttig erfaring å ha tilegnet seg for å håndtere eventuelle krisesituasjoner som kan oppstå. Øvelsene bidrar videre til å skape bevissthet og årvåkenhet rundt hvilke problemstillinger som kan gjøre seg gjeldende under en krise.

Sparebanken Møre har etablert ulike fora og utvalg som aktivt arbeider med å håndtere konsernets operasjonelle risiko. Herunder inngår årlig sikkerhetsforum for konsernets sikkerhetsansvarlige. Konsernet har også et sikkerhetsutvalg som har godkjenningsfunksjon for bankens BankID-regelverk. Utvalget er bredt sammensatt av personer fra flere funksjoner i konsernet. Styret mottar årlig rapport om sikkerhetssituasjonen i Sparebanken Møre, i tillegg til løpende rapporteringer knyttet til vesentlige avvik og hendelser som måtte oppstå. I årlig ICAAP gjennomgås konsernets vesentligste risikoområder, og operasjonell risiko er i denne sammenheng gitt stor oppmerksomhet.

Sparebanken Møres operative og etablerte internkontroll er et viktig hjelpemiddel for å redusere den operasjonelle risikoen, både gjennom avdekking og oppfølging.

Internkontroll

Internkontroll skal utformes for å gi en god sikkerhet vedrørende måloppnåelse innen områdene strategisk utvikling, målrettet og effektiv drift, pålitelig rapportering og overholdelse av lover og regler, herunder også etterlevelse av konserninterne retningslinjer og policyer. En velfungerende internkontroll skal også sikre at konsernets risikoeksponering er innenfor vedtatt risikoprofil og

vedtatte risikotoleransegrenser.

Sparebanken Møre internkontrollprosesser bygger på prinsippene i den globale internkontrollstandarden COSO-modellen. Prosessene og internkontrollene skal dekke konsernet som helhet. I dette ligger dermed at også de risikoer som oppstår som følge av eierskap og drift i datterselskaper skal håndteres av konsernets totale internkontrollprosesser.

I Sparebanken Møre har den enkelte leder et særskilt individuelt ansvar for å påse at internkontrollen innen hans eller hennes ansvarsområde fungerer og blir gjennomført som forutsatt. Dette innebærer at ledere på alle plan overvåker vedtatte kontrolltiltak innenfor sitt område. Slik innsikt oppnås normalt ved personlig nærvær, oppfølging av medarbeidere, stikkprøvekontroller, gjennomgang av nøkkeltall og avviksmålinger mv. Dette prinsippet er også gjeldende for ledere av datterselskapene i konsernet.

Internkontroll knyttet til regnskapsrapporteringsprosessen

Formålet med internkontrollen knyttet til regnskapsrapporteringsprosessen er å sørge for at avlagt regnskap er uten vesentlig feil, herunder at eventuelle feil skal avdekkes i tide. Videre skal internkontrollen sørge for at de eksterne regnskapskravene oppfylles, samt at den informasjonen som publiseres til analytikere, tilsynsmyndigheter, investorer, kunder og andre interessenter er fullstendig og gir et rettviseende bilde av konsernets finansielle situasjon.

Ansvar for selve regnskapsrapporteringsprosessen er tillagt seksjon Økonomi, risikostyring, personal og sikkerhet, da med avdeling Økonomi og regnskap som den koordinerende og ledende enheten. Det er etablert klare arbeidsfordelingsplaner og backup-lister for både oppgaver og personell i denne og andre avdelinger innen seksjonen.

Registrering av transaksjoner skjer i kjernesystemene til banken, og det gjennomføres daglige avstemminger mellom dette systemet og regnskapssystemet (IROS). Det tas ut periodiske styringsrapporter som kvalitetssjekkes. Eventuelle registrerte avvik korrigeres fortløpende. Månedlig utarbeides ulike styringsrapporter; BMS, analyser, risikorapporter mv., og konsolidering gjennomføres både månedlig og kvartalsvis. Både resultat-, balanseposter og noteopplysninger avstemmes mot system og tidligere rapporteringer.

Et ledd i internkontrollen knyttet til rapporteringen av årsregnskapet er samarbeidet med ekstern revisor og deres revisjon av konsernets regnskap. Samarbeidet er vurdert som godt, og ekstern revisor er en bidragsyter til at regnskapsrapporteringsprosessen blir god.

Både kvartalsregnskap og årsregnskapet behandles av både bankens ledergruppe og revisjons- og risikoutvalget, før endelig behandling i styret og generalforsamling.

Rapportering av internkontroll

Rapportering av internkontroll i Sparebanken Møre er organisert desentralt med avdeling Risikostyring som koordinerende enhet.

Styret har mottatt løpende rapportering om driften og risikosituasjonen gjennom året. Administrerende direktør har videre avlagt årlig rapport til styret vedrørende en samlet vurdering av risikosituasjonen og en vurdering av om de etablerte internkontrollene fungerer. Denne rapporten inneholdt også vurderinger gjennomført i de datterselskaper som er underlagt kravene i "Forskrift om risikostyring og internkontroll".

Basert på mottatte rapporteringer mener styret at internkontrollen er forsvarlig ivaretatt i Sparebanken Møre.

Internrevisjon

Internrevisjon er en overvåkningsinstitusjon som, uavhengig av administrasjonen for øvrig, foretar systematiske risikovurderinger, kontroller og undersøkelser av Sparebanken Møres internkontroll for å vurdere om den virker hensiktsmessig og betryggende.

Konsernets internrevisjon har i 2016 vært utkontraktet til BDO. Internrevisjonen rapporterer til revisjons- og risikoutvalget og styret. Det er utarbeidet plan for internrevisors arbeid som er vedtatt av styret. Revisjons- og risikoutvalget og styret har i 2016 mottatt regelmessige rapporter fra internrevisor i henhold til denne planen.

I sin årsrapport for 2016 har internrevisor rapportert til styret at konsernet har en governance, risikostyring og internkontroll som er tilfredsstillende, gitt Sparebanken Møres størrelse og kompleksitet. Det er ikke avdekket vesentlige brudd på relevante lover eller forskrifter. Internrevisor har gjennom året videre foretatt en gjennomgang av bankens egevaluering av risikostyring og internkontroll. Denne ble ansett som tilfredsstillende, både i forhold til prosess for gjennomføring, detaljeringsgrad ved utførelse, samt sammendragsrapportering til styret. Egevalueringen ble for øvrig vurdert å være i tråd med de kravene som stilles i "Forskrift om risikostyring og internkontroll".

REDEGJØRELSE OM EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Eierstyring og selskapsledelse i Sparebanken Møre omfatter de mål og overordnede prinsipper som konsernet styres og kontrolleres etter for å sikre egenkapitalbeviserernes, kundenes og andre gruppers interesser i konsernet. Konsernets eierstyring og selskapsledelse skal sikre en forsvarlig formuesforvaltning og gi trygghet for at kommuniserte mål blir nådd og strategier realisert.

Styret vil fremheve følgende områder som svært viktige for å opprettholde tillitsforholdet til markedet:

- Verdiskaping for egenkapitalbeviserne og andre investorer i bankens verdipapirer
- Kompetent og uavhengig styring og kontroll
- Gode interne styringsprosesser
- Overholdelse av lover og regler
- Åpenhet og god kommunikasjon med eiere, øvrige investorer, kunder, ansatte og omgivelsene for øvrig
- Likebehandling av egenkapitaleierne

Konsernets eierstyring og selskapsledelse bygger på "Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse", sist oppdatert 30. oktober 2014. Sparebanken Møres redegjørelse om eierstyring og selskapsledelse finnes som en egen del av årsrapporten.

SPAREBANKEN MØRES UTØVELSE AV SAMFUNNSANSVAR

Gjennom å være en sparebank i Norge innebærer dette i seg selv et vesentlig samfunnsansvar. Sparebankenes rolle i samfunnet har lange tradisjoner, og har gjennom sitt virke vært en viktig aktør i lokalsamfunnene både for det lokale næringslivet og kundene som bor i sparebankens nedslagsfelt. Sparebanken Møre både *har* og *tar* et slikt samfunnsansvar.

Sparebanken Møre ble dannet 1. april 1985 ved en sammenslutning av en rekke banker i Møre og Romsdal. Senere har flere banker i fylket sluttet seg til Sparebanken Møre. Bankvirksomheten i de sammensluttende sparebanker kan spores tilbake til 1843.

Det pålagte samfunnsansvaret

Det samfunnsansvaret som Sparebanken Møre *har* knytter seg i første rekke til hensynet til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold, det ytre miljøet og bekjempelse av korrupsjon.

Vårt konserns overordnede formål er å fremme sparing ved å ta i mot innskudd fra en ubestemt krets av innskyttere og å forvalte på en trygg måte de midler banken rår over i samsvar med de lovregler som til enhver tid gjelder for sparebanker. Vi skal utføre alle vanlige bankforretninger og banktjenester i samsvar med bestemmelsene i gjeldende lovgivning, samt tilby investeringstjenester og tilknyttede tjenester i samsvar med bestemmelsene i verdipapirhandelloven. I dagens samfunn er tilgang på banktjenester av vesentlig betydning for at samfunnet som helhet skal fungere – og gjennom vår eksistens og daglige virke bidrar vi til utøvelse av denne formen for samfunnsansvar i tillegg til det som er nevnt i avsnittet over.

Etiske retningslinjer

Sparebanken Møres kjerneverdier skal gjennomsyre alt som gjøres. Både den overordnede ledelsen og konsernets medarbeidere skal gjøre sitt ytterste for at Sparebanken Møre skal fremstå som «Engasjert, Nær og Solid». Disse kjerneverdiene gjennomsyrrer også våre etiske retningslinjer – retningslinjer som gir føringer for hvordan vi skal opptre og håndtere forhold knyttet til økonomisk kriminalitet, herunder bedrageri, økonomisk utroskap og korrupsjon, arbeidstakerrettigheter, menneskerettigheter mv.

De etiske retningslinjene er operasjonalisert gjennom eksempelvis personalhåndbok, ansettelsesregelverk, sikkerhetshåndbok, internt anti-hvitvaskingsregelverk mv. Nyansatte i Sparebanken Møre presenteres for konsernets etiske regelverk allerede i nyansettelseskurs, og hver enkelt ansatt er pålagt minst årlig å gjennomgå de etiske retningslinjene i forbindelse med årlig medarbeidersamtale.

Menneskerettigheter

Sparebanken Møre støtter og respekterer internasjonale menneskerettigheter. Banken er medlem av Finans Norge og er bundet av avtaler innenfor dette området.

Sparebanken Møre har all sin virksomhet innenlands, og har ingen ansatte eller kunder av betydning med adresse utenfor Norge.

Ytre miljø og klimaendringer

Sparebanken Møre driver ikke en virksomhet av en slik karakter at det forurenser det ytre miljøet. Det er derfor ikke utarbeidet særskilte retningslinjer på dette området. At slike retningslinjer ikke er utarbeidet medfører likevel ikke at vi har manglende fokus på de miljøutfordringer som ellers gjelder i samfunnet. Vårt miljøengasjement kommer eksempelvis til uttrykk gjennom fokus på bruk av ulike typer forbruksmaterieell, innkjøpsordninger, strømforbruk, resirkuleringsordninger, avfallshåndtering og håndtering av el-utstyr. Vi søker å tilby papirløse tjenester ovenfor kundene våre, blant annet gjennom elektronisk signering av diverse bankpapirer i nettbank. Der det er behov for dialog mellom oss og kunden vil elektroniske kanaler som e-post, nettbankpostkasse, chat og kundesamtaler via videolink kunne benyttes. I de tilfeller der banken gjør oppussinger og ombygninger av eksisterende lokaliteter gjennomføres dette også med hensynet til ytterligere forbedringer av HMS-forhold, samt eksempelvis ENØK-prosjektkrav. Det legges vekt på at energiforbruk totalt sett skal reduseres gjennom oppgraderinger av lys- og varmestyring.

Sparebanken Møre har en bredt differensiert næringslivsportefølje. Flere bedrifter som banken har utlån til, driver virksomhet som vil ha påvirkning på miljøet. Gjennom kredittgivning har banken indirekte påvirkningsmuligheter på det ytre miljøet.

Bekjempelse av korrupsjon og økonomisk kriminalitet

Som en aktør innenfor finansnæringen er vi underlagt en rekke lover og krav knyttet til motarbeidelse av korrupsjon og andre typer økonomisk kriminalitet. Sparebanken Møre skal selv fremstå med høy etisk standard, og vi skal ikke bli forbundet med aktiviteter, kunder eller bransjer som har tvilsomt rennommé. Den enkelte ansattes bevissthet knyttet til disse forholdene er viktig, og dette er også et fokusområde for styret i Sparebanken Møre. I tillegg til fokus mot egne ansatte på dette området, gjennom internt regelverk og etiske retningslinjer, har Sparebanken Møre både interne prosesser og systemer som er med på å forhindre hvitvasking, korrupsjon og andre økonomiske kriminalitetshandlinger. Banken rapporterer blant annet løpende til Økokrim vedrørende uvanlige transaksjoner, og har stor fokus på anti-hvitvasking ved kundeopprettelser og andre kontaktpunkt mot våre kunder.

Det er nulltoleranse for interne misligheter i vårt konsern. Det er videre svært lav terskel for å rapportere mistanker om kriminelle handlinger, slik som mistenkelige transaksjoner, til de korrekte myndigheter. Styret mottar årlig rapportering på antall saker som er sendt til Økokrim på dette området. Sparebanken Møre gjør sitt ytterste, gjennom systemmessige tiltak og opplæring av egne ansatte, for at mulig korrupsjon og økonomisk kriminalitet skal avdekkes og forhindres på et så tidlig stadium som mulig. Noen av de generelle utfordringene på dette området er at de kriminelle blir stadig mer utspekulerte, og de teknologiske mulighetene for å skjule korrupsjon og økonomisk kriminalitet blir stadig bedre. Sparebanken Møre samarbeider derfor med andre aktører innen finansbransjen for å håndtere disse problemstillingene, og er i løpende dialog både med FNO, Økokrim og Politiet. Antall rapporterte bedragerisaker har vært relativt stabilt de siste årene, men har gått noe ned i 2016 i forhold til 2015.

Medarbeidere

Bemanningen i konsernet var 378 årsverk ved årsskiftet, en nedgang på 10 årsverk i løpet av 2016. Gjennomsnittsalderen på de ansatte i banken er endret fra 47,4 år til 47,9 år. Medarbeiderne har en gjennomsnittlig ansettelsestid i Sparebanken Møre på 18,1 år.

I løpet av 2016 har 1 ny person blitt ansatt i Sparebanken Møre. Det er registrert en turnover på 4,4 % i 2016, mot 4,3 % i 2015.

Sparebanken Møre skal være en attraktiv arbeidsplass der den enkelte gis selvstendig ansvar og hvor det gis mulighet for personlig utvikling. For å greie å hevde seg i den sterke konkurransen i finansmarkedet, er det nødvendig å være tilpasset de markedsmessige forventningene i det lange løp, både på tilgjengelighet og kompetanse hos våre medarbeidere. Kvalitet og effektivitet i arbeidsprosessene ut mot markedet er kontinuerlig fokusert i de kompetansehevende tiltakene som iverksettes. Sparebanken Møre sikrer dette blant annet gjennom utviklingsprogram av sine rådgivere og gjennom sin rekrutteringspolitikk.

I ansettelsesforhold skal det ikke finne sted diskriminering basert på alder, kjønn, nasjonalitet, religion eller sivil status. De ansatte står fritt til å organisere seg i arbeidstakerorganisasjoner, og det er etablert et eget tillitsapparat i Sparebanken Møre. Regler for dette er nedfelt i personaladministrativ håndbok og gjelder som grunnlag for ansettelsesprosedyrene i konsernet. De ansattes tillitsvalgte og ledelsen møtes fast en gang pr. kvartal og har drøftelser av saker som er av viktighet for begge parter, blant annet forhold som angår arbeidsmiljø og trivsel på arbeidsplassen. Samarbeidet mellom ledelsen og de ansattes tillitsvalgte er godt i Sparebanken Møre.

Sykefravær og inkluderende arbeidsliv

Det totale sykefraværet for 2016 ble 3,44 %, mot 2,52 % i 2015. Langtidssykefraværet var 2,05 % i 2016, mot 1,34 % i 2015. Korttidssykefraværet er stabilt fra 1,18 % i 2015 til 1,39 % i 2016. De langtidssykemeldte følges opp for å hjelpe dem tilbake i arbeid så raskt som råd er. Ved at banken er med i ordningen "Et Inkluderende Arbeidsliv", får banken del i en rekke muligheter for å få til dette. Banken har positiv erfaring med samarbeidet med det offentlige for å få til tilpassede ordninger for de medarbeiderne som har behov for det. Permisjonsfraværet i 2016 var 2,60 %.

Oppfølgingssystemet for helse, miljø og sikkerhet (HMS) er integrert i bankens øvrige internkontroll. Forbedringstiltak innen disse områder gjennomføres når det påvises svakheter. Det er avholdt pålagte HMS-kurs for bankens verneombud og arbeidsmiljøutvalgsmedlemmer, samt HMS-kurs for alle ledere med personalansvar. Hver avdeling skal hvert år innen 15. oktober utarbeide en egen risiko- og sårbarhetsanalyse. Her skal farer og problemer kartlegges, risiko vurderes og planer utarbeides for å redusere risikoforholdene. Jevnlig blir det også holdt øvelser for å kunne takle krisesituasjoner som brann, ran og konflikthåndtering. I 2016 er det meldt om noen få tilfeller av trusler mot ansatte i banken. Disse er løpende fulgt opp. Det har videre vært noen tilfeller av falske alarmer. Med unntak av disse hendelsene er det ikke registrert eller rapportert om andre tilsvarende hendelser, skader eller ulykker i løpet av 2016.

Arbeidsmiljø

"Verdiveiviseren", som er Sparebanken Møres styringsdokument innenfor kultur, verdier og holdninger, bidrar sterkt til å motvirke diskriminering i organisasjonen. Det er heller ikke registrert noen tilfeller av diskriminering i 2016. Det er etablert en intern retningslinje og løsning for varsling dersom noen av bankens ansatte ser behov for å rapportere om uønskede hendelser enten med betydning for seg selv eller noen av ens kollegaer.

Bankens årlige undersøkelse av det interne miljøet på arbeidsplassen kartlegger ulike sider ved arbeidsmiljøet og den generelle arbeidssituasjonen i banken. Undersøkelsen gir et konkret utgangspunkt for å kunne prioritere forbedringstiltak der hvor det trengs mest og der man har størst nytte av tiltakene. Sist gjennomførte arbeidsmiljøundersøkelse viste at de ansattes oppfattelse av både arbeidsmiljø og læringsmiljø var godt. Arbeidsmiljøundersøkelsene behandles på styrenivå i Sparebanken Møre.

Likestilling

Sparebanken Møre arbeider målrettet for å fremme likestilling. Bildet av andel kvinner og menn viser at det av konsernets 398 ansatte er 253 kvinner (63,6 %) og 145 menn (36,4 %). 382 er ansatt i banken og 16 i datterselskapene.

Av morbankens 382 ansatte er fordelingen 245 kvinner (64,1 %) og 137 menn (35,9 %). Det er 47 medarbeidere i banken på deltid, hvor 43 kvinner og 4 menn. Andelen kvinner i bankens ulike lederstillinger utgjør 42,4 % og menn 57,6 %. Banken har som mål å øke andelen kvinner i ledende stillinger.

Banken har 8 styremedlemmer; 4 kvinner og 4 menn.

Samfunnsansvaret vi tar – våre bidrag til lokalsamfunnene i Møre og Romsdal

Sparebankene og sparebankstiftelsenes allmenntilrette arbeid har sine røtter tilbake til etableringen av et sparebankvesen i Norge fra 1820-tallet. Sparebankene ble i sin tid etablert for å sikre en finansiell infrastruktur i samfunnet. Samtidig hadde bankene en sterk sosialpolitisk motivasjon. Folk flest skulle ha mulighet til en trygg plassering av sine sparepenger, og sikres en fornuftig avkastning på disse. Samtidig skulle deler av overskuddet brukes til å tilgodese gode samfunnsformål i bankens virkeområde.

Vår sparebank har to grupper av eiere; egenkapitalbeveiseiere og lokalsamfunnet. Sparebanken Møres utbyttestrategi er klar på at våre eiere skal likebehandles. Lokalsamfunnene i Møre og Romsdal eier omtrent 50 prosent av Sparebanken Møre. Dette betyr at halvparten av årets utdelte overskudd fases tilbake til vårt fylke gjennom det vi har valgt å kalle «utbyttemidler til samfunnet».

De siste årene er det avsatt i størrelsesorden 100 mill. kroner årlig til utbyttemidler til samfunnet. Gjennom disse midlene synliggjør Sparebanken Møre sitt ansvar og samfunnsengasjement overfor lokalsamfunnene i Møre og Romsdal, som banken er en stolt del av.

Vår visjon for utbyttemidlene til samfunnet

Det er betydelige midler som årlig overføres til allmenntilrette formål. Det er derfor viktig for oss i Sparebanken Møre at midlene håndteres på en god måte, og at vi har en tydelig strategi for midlenes mål og mening. Visjonen for samfunnsengasjementet vårt er at

«Sparebanken Møre skal bidra til å styrke muligheten for mennesker og virksomheter til å leve, virke og utvikle seg og ha et godt liv i Møre og Romsdal».

Hovedsatsingsområder

Det er nok mange som forbinder Sparebanken Møre sitt samfunnsengasjement med støtte til ulike typer idrett. Vi er imidlertid også en av fylkets viktigste kultursponsorer, og en viktig bidragsyter til ulike nærmiljøtiltak. De siste årene har vi også hatt et sterkt fokus på innovasjon, nyskaping og næringsutvikling i tett samarbeid med høyskoler, universitet og kunnskapsparker i fylket.

For regnskapsåret 2015 ble det avsatt 115 mill. kroner til utbyttemidler til samfunnet. Disse midlene har gjennom 2015 blitt disponert i henhold til bankens hovedsatsningsområder.

GNIST mørestipend

GNIST mørestipend er Sparebanken Møres talentstipend for unge mellom 15-35 år. I 2016 delte vi ut 14 stipend innen kategoriene kultur og idrett, herav tre toppstipend på 100 000 kroner.

Ungt Entreprenørskap

Gjennom vårt samfunnsengasjement er Sparebanken Møre en viktig bidragsyter til Ungt Entreprenørskap Møre og Romsdal (UE), både økonomisk og faglig. Samarbeidet strekker seg tilbake til 2005.

Ungt Entreprenørskap engasjerer elever og studenter over hele landet i elev-, ungdoms- og studentbedrifter. Til nå er det etablert mer enn 1000 ungdomsbedrifter, og antall bedrifter som etableres er økende. Arbeidet med entreprenørskap i skolen stimulerer elevenes kreativitet, lærevilje og skaperevne. De unge får større tro på seg selv og blir mer bevisste på sin rolle som bidragsytere til fremtidig verdiskaping. I tillegg gir det en viktig opplæring i hvordan næringslivet fungerer, slik at elevene står bedre rustet i arbeidsmarkedet når skolegangen er ferdig. I dagens samfunn er det ikke like selvfølgelig som tidligere at det finnes arbeidsplasser som nyutdannede fra skoler og universiteter kan gå rett inn i.

Arbeidsplasser er en ressurs som må skapes. Mye tyder også på at langt flere av de som er med i Ungt Entreprenørskap starter egne bedrifter senere, enn de som ikke er med. For Sparebanken Møre er det naturlig å støtte ungdom som har tro på egen skaperevne. Vi vil stimulere de unge slik at de skal lykkes, og vi vil hjelpe dem til å utvikle et bevisst forhold både til entreprenørskap og til egen økonomi. Derfor er det viktig for oss å bli med på dette arbeidet. I tillegg har vi samarbeid med skolene om ungdoms- og studentbedrifter, og stiller som jurymedlemmer på fylkesmessene.

I tillegg til å støtte organisasjonen økonomisk er banken en viktig samarbeidspartner for programmene «Økonomi og karrierevalg» og «Sjef i eget liv», der bankens egne ansatte er ute på ungdomsskoler og videregående skoler og underviser elevene i privatøkonomi. I skoleåret 2015/2016 fikk 82 prosent av ungdomsskoleklassene i fylket besøk av bankens rådgivere som gikk gjennom programmet Økonomi og Karrierevalg. For dette arbeidet ble Sparebanken Møre nominert til Finans Norges utmerkelse Finansstafetten i 2016. Sparebanken Møre, har som eneste bank i landet vunnet Finans Norges utmerkelse to ganger tidligere siden den først ble delt ut i 2010.

Rapportering

Styret er opptatt av at Sparebanken Møres samfunnsansvar håndteres på en god måte. Det rapporteres derfor halvårlig om planer, tildeling og bruk av allmenntilgjengelige midler.

FORTSATT DRIFT

Styret bekrefter at forutsetningen om fortsatt drift er til stede, og årsregnskapet er avlagt under forutsetning om fortsatt drift. Til grunn for dette ligger konsernets langsiktige prognoser for de kommende år. Konsernet har en soliditet som overstiger myndighetenes krav.

HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN

Banken er deltaker i gjeldsstrukturering som vil medføre konvertering av utlån til aksjer. Konvertering forventes å finne sted første kvartal 2017. Hendelsen vil ikke ha vesentlig resultatmessig effekt. Konsernets kjernekapital vil styrkes med om lag 50 basispunkter etter konvertering er gjennomført som følge av konstatert tap på utlån som vil følge av gjennomføring av gjeldsrestrukturering.

UTSIKTENE FREMOVER

I tråd med hva som er tilfellet for norsk økonomi synes de økonomiske utsiktene for Møre og Romsdal å ha stabilisert seg utover høsten og vinteren. Store deler av næringslivet opplever for tiden økt aktivitet. De viktigste årsakene til dette er en svak krone, lave renter og en ekspansiv finanspolitikk. Videre har oppgangen i oljeprisen bidratt til redusert usikkerhet for oljerelaterte næringer. Situasjonen for denne næringen vil likevel fortsatt være utfordrende i 2017. Som følge av dette vil arbeidsledigheten i fylket fortsatt kunne stige svakt.

I desember utgjorde den registrerte ledigheten i Møre og Romsdal 3,1 prosent av arbeidsstyrken i følge NAV. For landet som helhet lå ledigheten på 2,8 prosent.

Det forventes at tapsnivået i Sparebanken Møre vil holde seg lavt også i 2017.

Kredittveksten i Norge har vært svakt avtakende gjennom 2016, veksten i totale innskudd har vært positiv, men svak. Vi opplever fortsatt sterk konkurranse i markedet både for utlån og innskudd, men banken er konkurransedyktig og registrerer fortsatt god utlåns- og innskuddsvekst. Det forventes at utlånsveksten innenfor personmarkedet vil avta noe gjennom året, mens veksten i næringslivsmarkedet vil øke. Fokus er hele tiden rettet mot å generere vekst på gode engasjementer med et akseptabelt risikonivå.

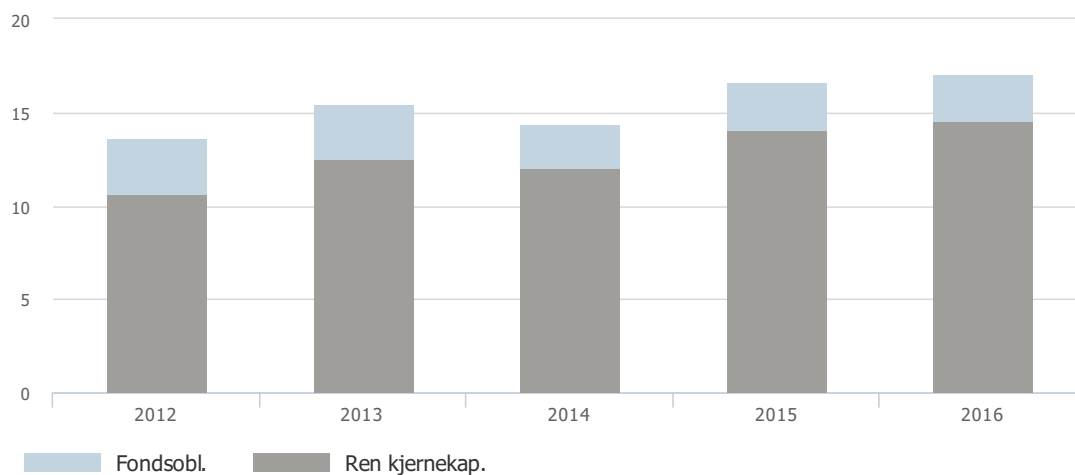
Banken vil fortsatt være en sterk og engasjert støttespiller for næringslivet på Nordvestlandet.

Sparebanken Møre har fokus på kostnadseffektiv drift. Resultatet av dette har vært et svært tilfredsstillende kostnadsnivå. Fokus vil videreføres, og konsernets kostnadseffektivitet forventes også for 2017 å bli innenfor intern målsetting om maksimum kostnadsandel på 45 prosent av inntektene.

Totalt sett forventes det et godt resultat for 2017, og en egenkapitalrentabilitet som overstiger måltallet på 10 prosent.

Fig. 8 Kapitaldekning

I % av beregningsgr.lag

TAKK

Styret vil takke de ansatte og tillitsvalgte i konsernet for deres gode bidrag i 2016. Styret vil også takke Sparebanken Møres kunder, investorer og øvrige forbindelser for det gode samarbeidet gjennom året.

Ålesund, 31. desember 2016
22. februar 2017

I STYRET FOR SPAREBANKEN MØRE

LEIF-ARNE LANGØY
styreleder

ROY REITE
styrets nestleder

RAGNA BRENNE BJERKESET

HENRIK GRUNG

ELISABETH MARÅK STØLE

ANN MAGRITT BJÅSTAD VIKERBAKK

HELGE KARSTEN KNUDSEN

TURID HÅNDLYKKEN SYLTE

OLAV ARNE FISKERSTRAND
adm. direktør

Eierstyring og selskapsledelse

Beskrivelsen nedenfor redegjør for hvordan Sparebanken Møre i 2016 har fulgt de 15 punktene i den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse av 30. oktober 2014. Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES) har utarbeidet anbefalingen, og denne er tilgjengelig på www.nues.no.

Bankens vedtekter ble endret med ikrafttredelse fra 1.1.17. Redegjørelsen for etterlevelsen av eierstyring og selskapsledelse er gjort basert på gjeldende vedtekter for 2016. Endringene i vedtektene medfører ingen forandring av konklusjonene angående avvik fra anbefalingen.

1. REDEGJØRELSE FOR EIERSTYRING OG SELSKAPSLLEDELSE

Sparebanken Møre følger den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse av 2014. Det er ingen vesentlige avvik mellom anbefalingen og hvordan denne etterleves i Sparebanken Møre. Mindre tilpasninger er gjort av hensyn til at en sparebank er en selveiende institusjon, og at styringsstrukturen og sammensetningen av styringsorganene er ulike aksjeselskaper. I tillegg er det tatt hensyn til bankens særskilte tilknytning til lokalsamfunnet og bankens samfunnsansvar (corporate social responsibility). Det vises for øvrig til styrets årsberetning for 2016 vedrørende ytterligere redegjørelse for Sparebanken Møres utøvelse av samfunnsansvar.

Det er utarbeidet egne etiske retningslinjer og retningslinjer for samfunnsansvar basert på konsernets kjerneverdier: "Engasjert, nær og solid". Kjerneverdiene skal reflekteres i alle kontaktpunkter Sparebanken Møre har med markedet, kundene og omgivelsene forøvrig. En nærmere beskrivelse av de enkelte kjerneverdiene kan finnes på konsernets hjemmeside.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

2. VIRKSOMHET

Sparebanken Møre ble dannet 1. april 1985 ved en sammenslutning av en rekke banker i Møre og Romsdal. Senere har flere banker i Møre og Romsdal sluttet seg til Sparebanken Møre. Bankvirksomheten i de sammensluttede sparebanker kan spores tilbake til 1843.

Sparebanken Møre har til formål å fremme sparing ved å ta i mot innskudd fra en ubestemt krets av kunder, levere finansielle tjenester til publikum, næringsliv og offentlig sektor, og å forvalte på en trygg måte de midler den rår over i samsvar med de lovregler som til enhver tid gjelder for sparebanker. Banken kan dessuten yte investeringstjenester og tilknyttede tjenester i samsvar med bestemmelsene i verdipapirhandelloven.

Sparebanken Møre er totalleverandør av tjenester innen områdene finansiering, innskudd og plasseringer, betalingsformidling, økonomisk rådgivning, formuesforvaltning, forsikring og eiendomsmegling.

Vedtektene finnes i sin helhet på konsernets hjemmeside; www.sbm.no.

Sparebanken Møre gjennomfører årlig en omfattende strategiprosess som definerer konsernets langsiktige mål og retning. Gjeldende langsiktig strategisk plan, «Møre 2020», ble vedtatt av styret i august 2016, og implementeringen av arbeidet med de tiltak som her ble besluttet er allerede godt påstartet.

Strategien og målene i den langsiktige strategiske planen er innenfor rammen av Sparebanken Møres vedtekter. Sparebanken Møre skal opprettholde sin posisjon som nr 1-bank for personkunder fra Møre og Romsdal, samt små og mellomstore bedrifter. Sparebanken Møre skal også være en attraktiv partner for større bedrifter og offentlig sektor. Det skal arbeides for en sunn finansiell struktur og soliditet, samt en sterk lønnsomhet. De økonomiske måltallene er gjengitt i Sparebanken Møres årsrapport, samt i Sparebanken Møres Pilar 3-dokument som er tilgjengelig på bankens hjemmeside. Gjennom året gis det informasjon og guiding til markedet og andre interessenter, gjennom børsmeldinger og regnskapspresentasjoner, om de strategiske målsettingene og utvikling i forhold til disse.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

3. SELSKAPSKAPITAL OG UTBYTTE

Sparebanken Møres kapital er sammensatt ut fra flere hensyn. De viktigste er konsernets størrelse, det internasjonalt rettede næringslivet i Møre og Romsdal, et stabilt marked for langsiktig finansiering ved behov, og mål i langsiktig strategisk plan. Gjennom en årlig prosess for evaluering av styring og kontroll, herunder kapitalbehovsvurderinger, den såkalte ICAAP, har konsernet sterk fokus på at kapitalen er tilpasset mål, strategier, risikoprofil og regulatoriske krav. Kapitalsituasjonen følges kontinuerlig i året gjennom interne beregninger og rapporteringer.

Sparebanken Møres utbyttepolitikk har de siste årene lagt fast, og er som følger:

”Sparebanken Møre har som målsetting å oppnå økonomiske resultater som gir god og stabil avkastning på bankens egenkapital. Resultatene skal sikre eierne av egenkapitalen en konkurransedyktig langsiktig avkastning i form av utbytte og verdistigning på egenkapitalen. Egenkapitaleiernes andel av nettoresultatet som avsettes til utbyttedmidler, tilpasses bankens egenkapitalsituasjon. Sparebanken Møres resultatdisponering skal påse at alle egenkapitaleierne sikres likebehandling.”

Generalforsamlingen kan gi styret fullmakt til å dele ut utbytte på grunnlag av sist godkjent årsregnskap. En slik fullmakt vil i så fall være forankret i Sparebanken Møres utbyttepolitikk, og begrunnelsen for forslag til en slik fullmakt vil angi blant annet hvordan fullmakten gjenspeiler denne utbyttepolitikken.

Styret i Sparebanken Møre kan få fullmakt fra generalforsamlingen til å foreta kapitalforhøyelser og/eller til kjøp av egne egenkapitalbevis. Styrefullmakter til å foreta kapitalforhøyelser vil være begrenset til definerte formål, og fullmakten skal være begrenset og ikke vare lenger enn frem til neste ordinære generalforsamlingsmøte. Fullmakt til kjøp av egne egenkapitalbevis fornyes normalt sett på møte i generalforsamlingen i desember, og er således begrenset til normalt ett år av gangen.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

4. LIKEBEHANDLING AV EGENKAPITALBEVISEIERE OG TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE

Det gjensidige tillitsforholdet som er opparbeidet mellom Sparebanken Møre og de viktigste interessegruppene er banken opptatt av å videreutvikle. Det blir derfor lagt stor vekt på åpenhet i forhold til interessentene i markedet, både de som skaffer banken egenkapital og finansiering, og de som har behov for relasjoner til banken på annen måte.

Alle egenkapitalbeviserne skal likebehandles og ha samme mulighet for innflytelse. Styrets kontakt med investorene skjer normalt gjennom administrasjonen. Alle egenkapitalbevis har lik stemmerett. Banken forholder seg til finansforetakslovens regler for eier- og stemmerettsbegrensninger så langt bestemmelsene gjelder for sparebank med egenkapitalbevis. Ved eierandelskapitalforhøyelser skal eksisterende egenkapitalbevis ha fortrinnsrett med mindre særskilte forhold tilsier at dette fravikes. Slik fravikelse vil i så fall bli begrunnet, og begrunnelsen skal offentliggjøres i børs melding i forbindelse med kapitalforhøyelsen.

Bankens transaksjoner i egne egenkapitalbevis foretas vanligvis på børs. Tilbakekjøp av egne egenkapitalbevis gjøres til gjeldende kurs i markedet.

Vedrørende transaksjoner med nærstående parter inneholder konsernets etiske retningslinjer regler for hvordan eventuelle interessekonflikter skal håndteres. Reglene gjelder for tillitsvalgte og ansatte i konsernet. ”Instruks for styret i Sparebanken Møre” inneholder særlige regler knyttet til behandling av saker hvor styremedlemmer selv, eller nærstående av disse, har direkte eller indirekte interesser. Styremedlemmene skal melde fra til styret også hvis de direkte eller indirekte har en vesentlig interesse i en avtale som skal inngås av banken.

Dersom det skulle forekomme ikke-uvesentlige transaksjoner mellom Sparebanken Møre konsernet og egenkapitalbeviserne, styremedlemmer, ledende ansatte eller nærstående av disse, med mindre det gjelder saker som behandles av generalforsamlingen, skal styret sørge for at det foreligger verdivurdering fra uavhengig tredjepart.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

5. FRI OMSETTELIGHET

Sparebanken Møres egenkapitalbevis er notert på Oslo Børs og er fritt omsettelige. Vedtektene inneholder ingen begrensninger på omsetteligheten.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

6. GENERALFORSAMLING

En sparebank er i utgangspunktet en selveiende institusjon og styringsstrukturen og sammensetningen av styringsorganene skiller seg fra aksjeselskap, jf. finansforetakslovens kap. 8 om styringsorgan. Sparebanken Møre etterlever bestemmelsene i finansforetaksloven, og dette representerer et avvik fra anbefalingen.

Bankens øverste organ er generalforsamlingen. I Sparebanken Møre består denne av i alt 44 medlemmer med 16 varamedlemmer valgt av fire grupperinger etter nærmere bestemmelser i vedtektene. Generalforsamlingen i Sparebanken Møre er sammensatt slik; 13 medlemmer med 4 varamedlemmer er valgt av og blant kundene, 13 medlemmer med 4 varamedlemmer er valgt av egenkapitalbeviserne, 7 medlemmer med 4 varamedlemmer er valgt av samfunnsfunksjonen (fylkestinget i Møre og Romsdal), og 11 medlemmer og 4 varamedlemmer er valgt av og blant de ansatte.

Innkalling og saksdokument til generalforsamlingens møter gjøres tilgjengelig på bankens hjemmesider minst 21 dager før møtet. I tillegg offentliggjøres innkalling og saksdokumenter på Oslo Børs. Et medlem i generalforsamlingen, eller andre som etter loven skal motta slike dokument, kan likevel kreve å få dokumentene tilsendt.

Generalforsamlingen kan ikke treffe beslutning i andre saker enn dem som er bestemt angitt i innkallingen. De forslag til vedtak og saksvedlegg som gjøres tilgjengelig på nettsider og Oslo Børs skal være tilstrekkelig detaljert og dekkende til at generalforsamlingens medlemmer kan ta stilling til de saker som skal behandles.

Medlemmer av styret, valgkomiteen og ekstern revisor deltar på generalforsamlingens møter. Styrets leder og administrerende direktør har plikt til å møte i generalforsamlingen.

Generalforsamlingens leder er møteleder, eller ved dennes fravær, nestlederen.

Avvik fra anbefalingen: Mindre avvik da styringsstrukturen og sammensetningen av styringsorganene i en sparebank skiller seg fra aksjeselskap

7. VALGKOMITEER

Bankens vedtekter fastsetter bestemmelser om valgkomiteer.

Generalforsamlingens valgkomité velges av generalforsamlingen og består av 4 medlemmer med 4 varamedlemmer valgt blant medlemmene i generalforsamlingen. Komiteen har representanter fra alle grupper som er representert i generalforsamlingen. Det skal i tillegg tilstrebes geografisk spredning av valgkomiteens medlemmer innenfor kommunene der sparebanken har sitt virksomhetsområde. Videre vektlegges prinsippet om uavhengighet og habilitet i forholdet mellom valgkomiteen og dem som skal velges.

Adm. direktør deltar på valgkomiténs første møte, og ellers ved forespørsel. Styrets leder deltar også på et møte med valgkomiteen i løpet av komitéarbeidsprosessen. Valgkomiteen mottar styrets evaluering av eget arbeid.

Generalforsamlingens valgkomité forbereder valg av leder og nestleder i generalforsamlingen, leder, nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til styret eksklusiv de ansattes representanter, samt valg av leder, medlemmer og varamedlemmer av valgkomiteen. Retningslinjer for valgkomiteen er utarbeidet og fastsatt av generalforsamlingen.

De kundevalgte medlemmene av generalforsamlingen velger en egen valgkomité som forbereder kundenes valg av representanter til generalforsamlingen. Denne komiteen har 4 medlemmer og 4 varamedlemmer. Videre velger medlemmene av generalforsamlingen valgt av egenkapitalbeviserne en egen valgkomité som forbereder egenkapitalbevisernes valg av medlemmer til generalforsamlingen. Denne komiteen har 3 medlemmer med 1 varamedlem.

Medlemmer av valgkomiteene velges for 2 år av gangen. De enkelte komiteers innstillinger begrunnes. Generalforsamlingens valgkomites innstilling gjøres tilgjengelig for generalforsamlingen minst 21 dager før valgene skal foretas av generalforsamlingen, jf. punkt 6.

Informasjon om hvem som er medlemmer av valgkomiteene ligger tilgjengelig på bankens nettsider.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

8. BEDRIFTSFORSAMLING OG STYRE, SAMMENSETNING OG UAVHENGIGHET

Sparebanker har ikke bedriftsforsamling. Det vises til punkt 6 om sammensetningen av en sparebanks organer.

Styret består av 7 medlemmer, med 4 varamedlemmer, valgt av generalforsamlingen. Ett av medlemmene er valgt blant bankens ansatte. Alle styremedlemmene er uavhengige av bankens daglige ledelse og vesentlige forretningsforbindelser. Styrets leder og nestleder er valgt av generalforsamlingen ved særskilte valg. Samtlige valgte medlemmer velges for 2 år og varamedlemmer for 1 år. Av de valgte medlemmer er tre på valg det ene året, og fire medlemmer på valg påfølgende år. Medlemmer og varamedlemmer som er på valg kan gjenvelges. Et valgt medlem av styret kan ikke ha dette tillitsvervet i et sammenhengende tidsrom lengre enn 12 år, eller ha dette tillitsvervet i mer enn 20 år sammenlagt.

Ved valg av styrets medlemmer søkes behovet for kontinuitet og uavhengighet oppnådd i tillegg til en balansert sammensetning. Styrets totale kompetansesammensetning, kapasitet og mangfold vektlegges.

Årsrapporten inneholder ytterligere opplysninger om styrets medlemmer, herunder også hvor mange egenkapitalbevis det enkelte medlem eier. Sparebanken Møre har ikke noe program for styremedlemmers kjøp av egenkapitalbevis.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

9. STYRETS ARBEID

Styret leder sparebankens virksomhet. Styret er ansvarlig for at de midler sparebanken rår over forvaltes på en trygg og hensiktsmessig måte. Styret skal sørge for en tilfredsstillende organisering av bankens virksomhet, og har plikt til å påse at bokføring og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Styret fastsetter også bevilgningsreglementet for banken.

Gjennom "Instruks for styret i Sparebanken Møre" er styrets ansvar og oppgaver nedfelt. Instruksene revideres regelmessig. Det er videre vedtatt "Instruks for adm. direktør". Disse instruksene danner grunnlag for etablert ansvars- og oppgavefordeling mellom styret og administrerende direktør.

Styrets leder skal innen mai hvert år, i samråd med administrerende direktør, sette opp forslag til en årlig plan for styrets arbeid i det kommende året med særlig vekt på mål, strategi og gjennomføring, herunder møteplan og hovedpunkter på agenda for styremøtene for neste kalenderår.

Styret evaluerer årlig sin egen arbeidsform og kompetanse med sikte på forbedringstiltak.

Styret vedtar de overordnede langsiktige økonomiske målene for Sparebanken Møre. Disse er nedfelt i konsernets strategiske plan. Detaljene i planen revideres årlig i en felles prosess mellom styret og bankens toppledergruppe. Styret sikrer på denne måten at banken ledes slik at de fastsatte overordnede mål nås.

I de tilfeller der styrets leder eller annet styremedlem anses som inhabil i forhold til de saker som behandles, fratrer styrets leder eller annet styremedlem ved behandlingen. Saksnotat blir ikke fremlagt for dette medlemmet. I de tilfeller der styrets leder anses inhabil ledes behandlingen av styrets nestleder.

Sparebanken Møre har tre styreutvalg valgt av og blant styrets medlemmer. Dette er revisjonsutvalget, risikoutvalget og kompensasjonsutvalget (godtgjørelsesutvalget). Det er utarbeidet instruks for styreutvalgene vedtatt av styret. Instruksene revideres regelmessig.

Både revisjonsutvalget og risikoutvalget har tre medlemmer. For å effektivisere utvalgenes oppgaver, og for å sikre samspill og synergier mellom utvalgene er medlemmene i de to utvalgene de samme personene. Utvalgene har den kompetansen som ut fra bankens organisasjon og virksomhet er nødvendig for å ivareta utvalgenes oppgaver. Uavhengighet er ivaretatt i henhold til anbefalingen.

Revisjonsutvalget skal se til at institusjonen har en uavhengig og effektiv ekstern og intern revisjon og en tilfredsstillende regnskapsrapportering og risikohåndtering i samsvar med lover og forskrifter.

Risikoutvalget skal vurdere om prisingen av Sparebanken Møres produkter tar hensyn til tilhørende risiko. Der dette ikke er tilfelle

skal utvalget sørge for at styret forelegges forslag til forbedringstiltak. Videre skal utvalget blant annet bidra til at styret overvåker og styrer banken og konsernets samlede risiko på en god måte, og bidra til at styret jevnlig vurderer om bankens styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivået og omfang av virksomheten.

Kompensasjonsutvalget (godtgjørelsesutvalget) er omtalt i redegjørelsens punkt 12.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

10. RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

Sparebanken Møre legger til grunn en helhetlig risikostyringsprosess som grunnlag for sin internkontroll. Dette er blant annet nedfelt i bankens styrevedtatte "Risikopolicy". For å utøve en helhetlig risikostyring i Sparebanken Møre benyttes den globale internkontrollstandarden COSO-modellen.

Styrevedtatte "Overordnede retningslinjer for styring og kontroll i Sparebanken Møre" har nedfelt som utgangspunkt at den enkelte leder i konsernet skal sørge for å ha tilstrekkelig kunnskap om alle vesentlige risikoer innen eget ansvarsområde, slik at risikoen kan forvaltes på en økonomisk og administrativ forsvarlig måte.

I "Instruks for styret i Sparebanken Møre" er styrets rolle, styrearbeidets betydning, form, innhold og gjennomføring definert. Inkludert her er også risikostyring, både gjennom styringsfunksjonen og tilsynsfunksjonen. Videre er det utarbeidet egen instruks for revisjonsutvalget og risikoutvalget i konsernet, samt egen instruks for kompensasjonsutvalget (godtgjørelsesutvalget).

Styret påser at risikostyringen og internkontrollen i Sparebanken Møre er tilstrekkelig og systematisk, og at disse prosessene er etablert i samsvar med lover og forskrifter, vedtekter, etiske retningslinjer, pålegg, og eksterne og interne retningslinjer. Styret fastsetter prinsippene og retningslinjer for risikostyring og internkontroll for de ulike aktivitetsnivåene i samsvar med bankens og konsernets risikobærende evne, og forsikrer seg om at strategier og retningslinjer blir formidlet til de ansatte. Styret vurderer systematisk og jevnlig strategier og retningslinjer for risikostyringen. Styret overvåker og periodisk vurderer effektiviteten av konsernets overordnede styring og kontroll, herunder tar hensyn til interne og eksterne påvirkningsforhold. Siste gjelder særlig ved endringer i konjunkturer og makroøkonomiske rammebetingelser.

For å påse at Sparebanken Møre utfører tilfredsstillende risikostyring og internkontroll, mottar styret løpende gjennom året flere typer rapporter fra Sparebanken Møres kontrollfunksjoner, herunder avdeling Risikostyring, avdeling Compliance, intern og ekstern revisor. Styret er selv aktiv i årlig ICAAP gjennom implementering av denne i langsiktig strategisk plan. Styret reviderer og vedtar minst årlig alle bankens overordnede risikostyringsdokument. Administrerende direktørs rapportering om hvorledes oppbygning og effektiviteten er i konsernets internkontroll gjennomføres hvert år i fjerde kvartal.

Både styrets årsrapport og årsregnskapet for øvrig inneholder ytterligere informasjon om Sparebanken Møres risikostyring og internkontroll.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

11. GODTGJØRELSE TIL STYRET

Godtgjørelse til styrets medlemmer fastsettes av generalforsamlingen. Styremedlemmenes honorar er ikke resultatavhengig, og er i sin helhet avgrenset til ordinært styrehonorar, eventuelt også tillegghonorar for deltakelse i revisjonsutvalg, risikoutvalg og kompensasjonsutvalg (godtgjørelsesutvalg).

Utgangspunktet er at styrets medlemmer ikke har oppgaver for Sparebanken Møre utover styrevervet. I de tilfeller der selskaper som styrets medlemmer har tilknytning til påtar seg oppgaver for Sparebanken Møre blir hele styret informert. Honorar for slike tjenester blir godkjent av styret. Dersom det har vært gitt godtgjørelser utover vanlig styrehonorar blir disse opplyst om i noter i årsrapporten.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

12. GODTGJØRELSE TIL LEDENDE ANSATTE

I henhold til finansforetaksforskriften har Sparebanken Møre et kompensasjonsutvalg (godtgjørelsesutvalg) valgt av og blant styrets medlemmer. Styret er ansvarlig for å godkjenne og vedlikeholde godtgjørelsespolitikken for Sparebanken Møre, samt vurdere og overvåke effektene av godtgjørelsespolitikken. Praktisering av godtgjørelsesordningen skal minst en gang i året gjennomgås av uavhengig kontrollorgan, og det skal utarbeides egen rapport om den årlige gjennomgangen. I Sparebanken Møre utarbeides rapport om praktisering av godtgjørelsesordningen av konsernets internrevisor, BDO.

Sparebanken Møre opererer ikke med incentivbasert avlønning (provisjon) for noen av bankens ansatte.

Det er etablert en kollektiv bonusordning, med et felles beregningsprinsipp for alle ansatte, eventuelt avkortet i forhold til ansettelsestid eller stillingsbrøk i løpet av året. Administrerende direktør er ikke innbefattet av denne ordningen. Bonusens størrelse er avhengig av konsernets overordnede måloppnåelse i forhold til konsernets langsiktige strategiske plan.

Den enkelte ansatte kan utover dette motta et engangstillegg utover fastlønn basert på personens måloppnåelse i forhold til individuell handlingsplan. Variabel engangsgodtgjørelse til ledende ansatte, ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for bankens risikoeksponering, og ansatte med kontrolloppgaver skal som et generelt krav baseres på en kombinasjon av vurdering av vedkommende person, vedkommende sin forretningsenhet og banken som helhet. Utgangspunktet for fastsetting av variabel engangsgodtgjørelse skal være risikobasert resultat.

For ledende ansatte mv. som nevnt i avsnittet over er det personer som innehar stillinger som ikke er direkte knyttet til resultatgenererende enheter. For disse personene legges det i større grad til grunn oppfyllelse av den enkeltes avdelings/seksjons måloppnåelse i etablerte lederavtaler, hva angår resultat i forhold til endring av arbeidsmåter og oppnåelse av person- og saksresultat. Det legges i disse vurderingene til grunn de resultater som er oppnådd over en periode på 2 år. I vurderingene vektlegges også, så langt det er mulig, Sparebanken Møres totale egenkapitalavkastning de siste 2 år.

For ledende ansatte mv. som arbeider i resultatgenererende enheter skal de finansielle måltallene definert i Sparebanken Møres BMS (balansert målstyring), og oppfyllelse av disse de siste 2 år, legges til grunn i større grad enn for personer som ikke arbeider i direkte resultatgenererende enheter. Også for disse ansatte skal oppfyllelse av den enkeltes og avdelingens/seksjonens måloppnåelse i etablerte lederavtaler utover de finansielle tallstørrelsene i BMS legges til grunn i vurderingene. BMS inneholder flere måltall som er direkte relatert til risikorelaterte resultater.

Minst halvparten av den generelle bonusen til alle ansatte gis i form av Sparebanken Møres egenkapitalbevis (MORG). Tildelingen gis fra Sparebanken Møres beholdning av egne egenkapitalbevis tilsvarende markedsverdi på oppgjørstidspunktet. Disse egenkapitalbevisene kan ikke disponeres fritt av den enkelte tidligere enn 1 år etter tildeling (se under vedrørende spesielle regler for ledende ansatte mv.).

Til ledende ansatte mv. gis også minimum halvparten av den generelle bonusen i form av MORG. For disse personene kan egenkapitalbevisene ikke disponeres fritt av den enkelte tidligere enn jevnt fordelt over en periode på 3 år.

Variabelt engangstillegg til personer som ikke er ledende ansatte mv. skal gis med minimum halvparten i MORG dersom det variable engangstillegget utgjør NOK 50.000 eller mer. Disse egenkapitalbevisene skal i så fall holdes minimum 1 år før avhendelse.

Variabelt engangstillegg til ledende ansatte mv. skal, uavhengig av beløpets størrelse, minimum gis med halvparten i MORG. Disse egenkapitalbevisene kan ikke disponeres fritt av den enkelte tidligere enn jevnt fordelt over en periode på minst 3 år. Dersom det er negativ utvikling i Sparebanken Møres resultater, eller særskilt i den ledende ansattes mv. forretningsenhet, kan den innvilgede variable godtgjørelsen reduseres de påfølgende tre årene etter mottatt variabel godtgjørelse. Eventuelt sluttvederlag ved opphør av arbeidsforhold skal tilpasses de resultater som er oppnådd over tid. Manglende resultater skal ikke belønnes. Ledende ansatte mv. skal ikke ha avtaler eller forsikringer som sikrer bortfall av prestasjonsbetinget godtgjørelse.

Fastsettelsen av lønn til administrerende direktør beslutes av styret i styremøte. Styret blir informert om lønn og annen godtgjørelse til de medarbeiderne som rapporterer til administrerende direktør.

Egne retningslinjer for godtgjørelsesordning i Sparebanken Møre er utarbeidet og fremlagt for generalforsamlingen. Årlig fremlegger styret erklæring om lederlønn som egen sak for generalforsamlingen.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

13. INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON

Det er utarbeidet styrevedtatte retningslinjer for rapportering av finansiell og annen informasjon.

Sparebanken Møre legger vekt på at korrekt, relevant og tidsriktig informasjon om konsernets utvikling og resultater skal skape tillit ovenfor investormarkedet. Gjennom årsrapporten og kvartalsrapportene søker banken å oppnå den nødvendige åpenhet om de vesentlige faktorene knyttet til bankens utvikling. Dette gjøres for at markedsaktørene skal ha mest mulig korrekt bilde av bankens situasjon. I tillegg gjennomfører bankens ledelse egne presentasjoner både lokalt og i Oslo i tilknytning til fremleggelse av

Sparebanken Møres års- og kvartalsresultater. Denne informasjonen er også samtidig tilgjengelig for hele markedet via bankens nettsider, samt offentliggjøring på Oslo Børs.

Års- og kvartalsrapporter blir utarbeidet i engelsk utgave til Sparebanken Møres utenlandsforbindelser. Bankens større bankforbindelser i utlandet blir også orientert jevnlig, blant annet gjennom oppsøkende aktiviteter der Sparebanken Møres regnskap og utvikling er blant temaene. Det utarbeides årlig en egen investor relations plan for hvilke interessenter som skal oppsøkes, og når og hvordan dette skal foregå.

Opplysninger knyttet til bankens egenkapitalbevis, utbyttepolitikk og finanskalender finnes både i årsrapporter og på bankens nettsider.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

14. SELSKAPSOVERTAKELSE

Sparebanken Møre er en selveiende institusjon som ikke kan bli overtatt av andre gjennom oppkjøp. Strukturendringer krever tillatelse fra myndighetene. Ved erverv av egenkapitalbevis som medfører eierskap utover 10 prosent av eierandelskapitalen må det søkes tillatelse fra Finanstilsynet.

Avvik fra anbefalingen: På grunn av lovpålagt eierbegrensning i sparebanker medfører dette punktet et avvik

15. REVISOR

Generalforsamlingen velger revisor og fastsetter revisors godtgjørelse.

Bankens eksterne revisor, EY, er revisor både i morbank og datterselskap i konsernet. Revisor utarbeider årlig en plan for gjennomføring av revisjonsarbeidet det kommende år. Revisor presenterer planen i revisjonsutvalget og styremøte. Revisjonsutvalgets og styrets årsplan inneholder ett årlig møte med revisor hvor bankens ledelse ikke er til stede. I tillegg har revisjonsutvalget/styret møter med revisor der revisors syn på bankens risikoområder, interne kontrollrutiner og regnskapsprinsipper gjennomgås. I denne gjennomgangen påpeker revisor eventuelle områder der det bør gjennomføres kvalitetsheving, og revisor fremmer forslag til forbedringstiltak. Ekstern revisor deltar i de revisjonsutvalgs- og styremøter der årsregnskapet behandles, og han gjennomgår der de områder det er vesentlige forhold å informere om.

Revisor presenterer årlig en oversikt over fakturerte/påløpte honorarer som er splittet mellom ordinært revisjonshonorar og andre tjenester. Generalforsamlingen behandler årlig ekstern revisors honorar.

Styret har fastsatt retningslinjer for den daglige ledelsens adgang til å benytte revisor til andre tjenester enn revisjon.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

Resultat

KONSERN				MORBANK	
2015	2016	Beløp i mill. kroner	Note	2016	2015
		Renteinntekter av:			
51	39	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		57	71
1 866	1 660	Utlån til og fordringer på kunder	<u>18 23</u>	1 170	1 328
77	84	Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer		86	74
1 994	1 783	Renteinntekter	<u>15</u>	1 313	1 473
		Rentekostnader på:			
6	8	Gjeld til kredittinstitusjoner		11	12
406	261	Innskudd fra og gjeld til kunder	<u>18 23</u>	261	406
380	333	Utstedte sertifikater og obligasjoner		99	123
75	71	Ansvarlig lånekapital		71	75
29	28	Andre rentekostnader		28	29
896	701	Rentekostnader	<u>15</u>	470	645
1 098	1 082	Netto renteinntekter	<u>19</u>	843	828
205	281	Andre driftsinntekter	<u>20</u>	466	398
309	335	Lønn m.v.	<u>23 24</u>	322	295
119	124	Administrasjonskostnader	<u>21 22</u>	123	119
428	459	Lønn og generelle administrasjonskostnader		445	414
29	32	Av- og nedskrivninger og verdiendringer på ikke-finansielle eiendeler	<u>21 25 26</u>	26	23
104	95	Andre driftskostnader	<u>18 21 22 23</u>	93	105
742	777	Resultat før tap		745	684
50	22	Tap på utlån, garantier m.v.	<u>4 7 8 9</u>	21	47
692	755	Resultat før skatt	<u>19</u>	724	637
189	181	Skattekostnad	<u>28</u>	129	125
503	574	Resultat for regnskapsåret		595	512
115	141	Overført til utbyttemidler for lokalsamfunnet 1)		141	115
114	138	Utbytte på egenkapitalbevis 1)		138	114
142	159	Overført til grunnfond		159	142
140	156	Overført til utjevningsfond		156	140
-9	-21	Overført til annen egenkapital		0	0
503	574	Sum foreslåtte disponeringer		595	512
25,25	28,80	Resultat pr. egenkapitalbevis (kroner)	<u>29</u>	29,85	25,70
25,25	28,80	Utvannet resultat pr. egenkapitalbevis (kroner)	<u>29</u>	29,85	25,70

1) Overføres til annen egenkapital inntil endelig vedtak foreligger

Utvidet resultat

KONSERN				MORBANK	
2015	2016	Beløp i mill. kroner	Note	2016	2015
503	574	Resultat for regnskapsåret		595	512
		Andre inntekter/kostnader som reverseres over ordinært resultat:			
48	-31	Verdiendring aksjeinvesteringer og andeler tilgjengelig for salg (uten skatteeffekt)		-31	48
		Andre inntekter/kostnader som ikke reverseres over ordinært resultat:			
-9	-8	Estimatavvik pensjon		-8	-9
-2	2	Skatteeffekt av estimatavvik pensjon	<u>28</u>	2	-2
540	537	Totalresultat for regnskapsåret		558	549

Balanse

KONSERN				MORBANK	
2015	2016	Beløp i mill. kroner	Note	2016	2015
1 054	300	Kontanter og fordringer på Norges Bank		300	1 054
1 090	629	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid		629	1 090
115	20	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner med avtalt løpetid		1 160	1 084
1 205	649	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	<u>18</u>	1 789	2 174
51 286	52 691	Utlån til og fordringer på kunder	<u>4 5 6 7 8 9 18 19 23</u>	33 011	34 530
4 735	6 199	Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	<u>15 17</u>	7 863	4 333
1 234	1 224	Finansielle derivater	<u>12</u>	856	749
2	2	Aksjer og andre verdipapirer vurdert til virkelig verdi via resultatet		2	2
166	131	Aksjer og andre verdipapirer vurdert som tilgjengelig for salg		131	166
168	133	Aksjer og andre verdipapirer	<u>15 17</u>	133	168
0	0	Eierinteresser i kredittinstitusjoner (datterselskap)		1 350	1 150
0	0	Eierinteresser i andre konsernselskap		21	21
0	0	Eierinteresser i konsernselskaper	<u>18</u>	1 371	1 171
50	42	Eiendel ved utsatt skatt	<u>28</u>	49	60
48	47	Immaterielle eiendeler	<u>26</u>	47	47
25	19	Maskiner, inventar og transportmidler		18	24
234	211	Bygninger og andre faste eiendommer		18	26
259	230	Varige driftsmidler	<u>25</u>	36	50
81	78	Andre eiendeler	<u>27</u>	77	75
60 120	61 593	Sum eiendeler	<u>11 12 15 16 17</u>	45 532	44 411

KONSERN				MORBANK	
2015	2016	Beløp i mill. kroner	Note	2016	2015
68	430	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid		430	68
990	228	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner med avtalt løpetid		499	1 275
1 058	658	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner	<u>18</u>	929	1 343
21 243	22 970	Innskudd fra kunder uten avtalt løpetid		22 983	21 264
8 146	9 592	Innskudd fra kunder med avtalt løpetid		9 592	8 146

29 389	32 562	Innskudd fra kunder	5 6 18 19 23	32 575	29 410
1 107	0	Utstedte sertifikat		0	1 107
20 811	20 363	Utstedte obligasjoner		4 284	5 099
21 918	20 363	Utstedte sertifikater og obligasjoner	<u>14 15 16 17</u>	4 284	6 206
592	580	Finansielle derivater	<u>12</u>	576	586
75	73	Påløpte kostnader og mottatt ikke opptjente inntekter		77	75
59	40	Pensjonsforpliktelser	<u>24</u>	40	59
215	172	Betalbar skatt	<u>28</u>	117	150
0	0	Individuelle avsetninger på garantiansvar	<u>8</u>	0	0
375	386	Andre forpliktelser	<u>10</u>	382	371
724	671	Avsetninger og andre forpliktelser		616	655
826	816	Fondsobligasjoner		816	826
501	502	Ansvarlige lån		502	501
1 327	1 318	Ansvarlig lånekapital	<u>13 16</u>	1 318	1 327
55 008	56 152	Sum forpliktelser	<u>11 12 14 15 16 17</u>	40 298	39 527
989	989	Egenkapitalbevis	<u>31</u>	989	989
-13	-3	Beholdning av egne egenkapitalbevis	<u>31</u>	-3	-13
354	354	Overkurs		354	354
1 330	1 340	Innskutt egenkapital		1 340	1 330
2 183	2 346	Grunnfondskapital		2 346	2 183
125	125	Gavefond		125	125
935	1 092	Utjevningsfond		1 092	935
82	51	Verdireguleringsfond		51	82
457	487	Annen egenkapital		279	229
3 782	4 101	Opptjent egenkapital		3 894	3 554
5 112	5 441	Sum egenkapital	<u>30</u>	5 234	4 884
60 120	61 593	Sum forpliktelser og egenkapital		45 532	44 411

Ålesund, 31. desember 2016
22. februar 2017

I STYRET FOR SPAREBANKEN MØRE

LEIF-ARNE LANGØY
styreleder

ROY REITE
styrets nestleder

RAGNA BRENNE BJERKESET

HENRIK GRUNG

ELISABETH MARÅK STØLE

ANN MAGRITT BJÅSTAD VIKERBAKK

HELGE KARSTEN KNUDSEN

TURID HÅNDLYKKEN SYLTE

OLAV ARNE FISKESTRAND
adm. direktør

Egenkapitaloppstilling

KONSERN 31.12.2016	Sum egen-kapital	Egen-kapital-bevis	Over-kurs	Grunn-fond	Gave-fond	Utjev-nings-fond	Verdi-reguler-ingsfond	Annen egen-kapital
Egenkapital pr 31.12.15 (note 30 og 31)	5 112	976	354	2 183	125	935	82	457
Endring egne egenkapitalbevis	21	10		7		4		
Utdelt utbytte midler til egenkapitalbeviserne	-114							-114
Utdelt utbytte midler til lokalsamfunnet	-115							-115
Egenkapital før årets resultatdisponering	4 904	986	354	2 190	125	939	82	229
Tilført grunnfondet	159			159				
Tilført utjevningsfondet	156					156		
Tilført annen egenkapital	-21							-21
Foreslått utbytte midler til egenkapitalbeviserne	138							138
Foreslått utbytte midler til lokalsamfunnet	141							141
Resultat for regnskapsåret	574	0	0	159	0	156	0	259
Verdiendring aksjeinvesteringer tilgjengelig for salg	-31						-31	
Estimatavvik pensjoner	-8			-4		-4		
Skatteeffekt av estimatavvik pensjoner	2			1		1		
Sum andre inntekter og kostnader fra utvidet resultat	-37	0	0	-3	0	-3	-31	0
Totalresultat for perioden	537	0	0	156	0	153	-31	259
Egenkapital pr 31.12.16 (note 30 og 31)	5 441	986	354	2 346	125	1 092	51	487

KONSERN 31.12.2015	Sum egen- kapital	Egen- kapital- bevis	Over- kurs	Grunn- fond	Gave- fond	Utjev- nings- fond	Verdi- reguler- ingsfond	Annen egen- kapital
Egenkapital pr 31.12.14 (note 30 og 31)	4 845	978	353	2 048	125	799	34	507
Endring egne egenkapitalbevis	-2	-2	1	-2		1		
Utdelt utbytte midler til egenkapitalbeviserne	-133							-133
Utdelt utbytte midler til lokalsamfunnet	-136							-136
Egenkapital før årets resultatdisponering	4 573	976	354	2 046	125	800	34	238
Tilført grunnfondet	142			142				
Tilført utjevningsfondet	140					140		
Tilført annen egenkapital	-9							-9
Foreslått utbytte midler til egenkapitalbeviserne	114							114
Foreslått utbytte midler til lokalsamfunnet	115							115
Resultat for regnskapsåret	503	0	0	142	0	140	0	220
Verdiendring aksjeinvesteringer tilgjengelig for salg	48						48	
Estimatavvik pensjoner	-9			-5		-4		
Skatteeffekt av estimatavvik pensjoner	-2			-1		-1		
Sum andre inntekter og kostnader fra utvidet resultat	37	0	0	-6	0	-5	48	0
Totalresultat for perioden	540	0	0	137	0	135	48	220
Egenkapital pr 31.12.15 (note 30 og 31)	5 112	976	354	2 183	125	935	82	457

MORBANK 31.12.2016	Sum egen-kapital	Egen-kapital-bevis	Over-kurs	Grunn-fond	Gave-fond	Utjev-nings-fond	Verdi-reguler-ingsfond	Annen egen-kapital
Egenkapital pr 31.12.15 (note 30 og 31)	4 884	976	354	2 183	125	935	82	229
Endring egne egenkapitalbevis	21	10		7		4		
Utdelt utbytte midler til egenkapitalbeviserne	-114							-114
Utdelt utbytte midler til lokalsamfunnet	-115							-115
Egenkapital før årets resultatdisponering	4 676	986	354	2 190	125	939	82	0
Tilført grunnfondet	159			159				
Tilført utjevningsfondet	156					156		
Foreslått utbytte midler til egenkapitalbeviserne	138							138
Foreslått utbytte midler til lokalsamfunnet	141							141
Resultat for regnskapsåret	595	0	0	159	0	156	0	279
Verdiendring aksjeinvesteringer tilgjengelig for salg	-31						-31	
Estimatavvik pensjoner	-8			-4		-4		
Skatteeffekt av estimatavvik pensjoner	2			1		1		
Sum andre inntekter og kostnader fra utvidet resultat	-37	0	0	-3	0	-3	-31	0
Totalresultat for perioden	558	0	0	156	0	153	-31	279
Egenkapital pr 31.12.16 (note 30 og 31)	5 234	986	354	2 346	125	1 092	51	279

MORBANK 31.12.2015	Sum egen-kapital	Egen-kapital-bevis	Over-kurs	Grunn-fond	Gave-fond	Utjev-nings-fond	Verdi-reguler-ingsfond	Annen egen-kapital
Egenkapital pr 31.12.14 (note 30 og 31)	4 608	978	353	2 048	125	799	34	269
Endring egne egenkapitalbevis	-2	-2	1	-2		1		
Utdelt utbytte midler til egenkapitalbeviserne	-133							-133
Utdelt utbytte midler til lokalsamfunnet	-136							-136
Egenkapital før årets resultatdisponering	4 337	976	354	2 046	125	800	34	0
Tilført grunnfondet	142			142				
Tilført utjevningsfondet	140					140		
Foreslått utbytte midler til egenkapitalbeviserne	114							114
Foreslått utbytte midler til lokalsamfunnet	115							115
Resultat for regnskapsåret	512	0	0	142	0	140	0	229
Verdiendring aksjeinvesteringer tilgjengelig for salg	48						48	
Estimatavvik pensjoner	-9			-5		-4		
Skatteeffekt av estimatavvik pensjoner	-2			-1		-1		
Sum andre inntekter og kostnader fra utvidet resultat	37	0	0	-6	0	-5	48	0
Totalresultat for perioden	549	0	0	137	0	135	48	229
Egenkapital pr 31.12.15 (note 30 og 31)	4 884	976	354	2 183	125	935	82	229

Kontantstrømoppstilling

KONSERN				MORBANK	
2015	2016	Beløp i mill. kroner	Note	2016	2015
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter					
2 109	1 880	Renteinnbetalinger, provisjonsinnbetalinger og gebyrer	<u>20</u>	1 420	1 594
-524	-344	Renteutbetalinger, provisjonsutbetalinger og gebyrer	<u>20</u>	-351	-529
2	2	Innbetalinger av utbytte og konsernbidrag	<u>20</u>	178	193
-532	-465	Driftsutbetalinger	<u>21 22 23 24</u>	-448	-519
-202	-214	Utbetalinger av skatt	<u>28</u>	-149	-131
-44	556	Netto inn-/utbetaling på utlån til og fordringer på andre finansinstitusjoner		385	-99
-2 922	-1 845	Netto inn-/utbetaling av nedbetalingslån/leasing til kunder		885	-1 594
485	420	Netto inn-/utbetaling av benyttede rammekreditter		615	526
1 000	3 173	Netto inn-/utbetaling av innskudd fra kunder	<u>23</u>	3 165	1 003
-628	3 163	Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		5 700	444
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter					
104	110	Renteinnbetalinger på sertifikater, obligasjoner og andre verdipapirer		112	102
1 483	3 860	Innbetaling ved salg av sertifikater, obligasjoner og andre verdipapirer		4 270	2 300
-1 512	-5 380	Utbetaling ved kjøp av sertifikater, obligasjoner og andre verdipapirer		-7 865	-2 107
4	17	Innbetaling ved salg av driftsmidler m.v.	<u>25</u>	8	1
-43	-20	Utbetaling ved tilgang av driftsmidler m.v.	<u>25</u>	-19	-37
-283	92	Netto inn-/utbetaling av øvrige eiendeler	<u>26 27</u>	-216	-294
-247	-1 321	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		-3 710	-35
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter					
-455	-404	Renteutbetalinger på utstedte verdipapirer og ansvarlig lånekapital		-170	-199
511	-400	Netto inn-/utbetaling av innskudd fra Norges Bank og andre finansinstitusjoner		-414	692
7 056	1 527	Innbetaling ved utstedelse av verdipapirgjeld	<u>12 14</u>	749	3 751
-5 107	-2 947	Utbetaling ved innløsning av verdipapirgjeld	<u>12 14</u>	-2 644	-3 448
-133	-114	Utbetalinger av utbytte	<u>31</u>	-114	-133
-21	-258	Netto inn-/utbetaling av øvrig gjeld	<u>19 24</u>	-151	-96
1 851	-2 596	Netto kontantstrømmer av finansieringsaktiviteter		-2 744	567
976	-754	Netto endring likvider		-754	976
78	1 054	Likviditetsbeholdning 01.01		1 054	78
1 054	300	Likviditetsbeholdning 31.12		300	1 054

Kontantstrømoppstillingen viser innbetalinger og utbetalinger av kontanter og kontantekvivalenter gjennom året. Oppstillingen er utarbeidet i henhold til direktemetoden. Kontantstrømmene er klassifisert som operasjonelle aktiviteter, investeringsaktiviteter eller finansieringsaktiviteter. Balansepostene er justert for effekter av valutakursendringer. Kontanter er definert som kontanter og fordringer på Norges Bank.

Note 1

GENERELLE OPPLYSNINGER

Sparebanken Møre, som er konsernets morselskap, er en sparebank registrert i Norge. Bankens egenkapitalbevis er notert på Oslo Børs.

Konsernet består av morbanken Sparebanken Møre, samt datterselskapene Møre Boligkreditt AS, Møre Eiendomsmegling AS og Sparebankeiendom AS.

Konsernet Sparebanken Møre tilbyr banktjenester for personmarked og næringsliv, samt eiendomsmegling gjennom et utstrakt kontornett i Møre og Romsdal, som er definert som geografisk hjemmemarked.

Selskapets hovedkontor er lokalisert i Keiser Wilhelmsgt. 29/33, Postboks 121 Sentrum, 6001 Ålesund, Norge.

Foreløpig årsregnskap ble godkjent for publisering av styret 25. januar 2017. Endelig årsregnskap er avlagt av styret 22. februar 2017.

Konsernets virksomhet er beskrevet i note 19.

Note 2

REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapet er utarbeidet i overensstemmelse med internasjonale regnskapsstandarder, International Financial Reporting Standards (IFRS), som fastsatt av International Accounting Standards Board, og godkjent av EU pr 31. desember 2016.

Hvordan konsernets regnskapsprinsipper skal leses:

Sparebanken Møre beskriver regnskapsprinsipper og prinsippvalg i tilknytning til de aktuelle notene som prinsippene omhandler. Se tabellen under for oversikt over i hvilken note de ulike prinsippene er beskrevet, samt henvisning til aktuelle og viktige IFRS-standarder.

Regnskapsprinsipp	Note	IFRS-standard
Nedskrivninger	Note 7 Tap på utlån og garantier	IAS 39, IFRS 7
Finansielle garantier og forpliktelser	Note 10 Forpliktelser	IAS 39, IAS 37
Finansielle derivater	Note 12.3 Finansielle derivat	IAS 39, IFRS 7, IFRS 13
Sikring	Note 14 Verdipapirgjeld	IAS 39, IFRS 7
Klassifisering av fin.instr.	Note 15 Klassifikasjon av finansielle instrumenter	IAS 39, IFRS 7
Amortisert kost	Note 16 Finansielle instrumenter til amortisert kost	IAS 39, IFRS 7
Virkelig verdi	Note 17 Finansielle instrumenter til virkelig verdi	IAS 39, IFRS 13, IFRS 7
Driftssegmenter	Note 19 Driftssegmenter	IFRS 8
Inntektsføring	Note 20 Andre driftsinntekter	IAS 18, IAS 39
Pensjon	Note 24 Pensjonskostnader og -forpliktelser	IAS 19
Varige driftsmidler	Note 25 Varige driftsmidler	IAS 16, IAS 36
Immaterielle eiendeler	Note 26 Andre immaterielle eiendeler	IAS 38, IAS 36
Skatt	Note 28 Skatt	IAS 12
Egenkapital	Note 31 Egenkapitalbevis og eierstruktur	IAS 1
Hendelser etter balansedagen	Note 32 Hendelser etter balansedagen	IAS 10

Konsolideringsprinsipper

Konsernregnskapet omfatter Sparebanken Møre og alle selskap der Sparebanken Møre har kontroll gjennom sitt eierskap. Et foretak er kontrollert når eier er eksponert for eller har rettigheter til avkastningen fra foretaket og har mulighet til å påvirke denne avkastningen gjennom sin innflytelse over foretaket. Dette gjelder datterselskaper spesifisert i note 18.

Selskaper som er kjøpt eller solgt i løpet av året inkluderes i konsernregnskapet fra det tidspunktet kontroll oppnås og inntil kontroll opphører.

Konsernregnskapet utarbeides som om konsernet var en økonomisk enhet.

Alle transaksjoner mellom selskaper som inngår i konsernet er eliminert i konsolideringen av konsernregnskapet. Det er brukt ensartede regnskapsprinsipper for alle selskap som inngår i konsernregnskapet. Investeringer i datterselskaper er i morbankens

regnskap vurdert til kost. Oppkjøpsmetoden er brukt ved regnskapsføring av oppkjøpte enheter. Anskaffelseskost ved et oppkjøp er målt som virkelig verdi av avgitte eiendeler, utstedte egenkapitalinstrumenter og overtatt gjeld. Identifiserbare kjøpte eiendeler, og overtatt gjeld og gjeldsforpliktelser er målt til virkelig verdi på oppkjøpsdato. Anskaffelseskost utover virkelig verdi av konsernets eierandel av identifiserte netto eiendeler, er i tråd med IFRS 3 klassifisert som goodwill. Transaksjonskostnader ved oppkjøp resultatføres etter hvert som de påløper.

Midlertidig overtatte andeler i forbindelse med sikring av engasjement konsolideres ikke, men behandles som holdt tilgjengelig for salg med verdiendring over resultatet.

Valuta

Konsernet presenterer sitt regnskap i norske kroner (NOK). Morbanken med datterselskaper har NOK som funksjonell valuta.

Alle pengeposter i utenlandsk valuta er omregnet til funksjonell valuta (NOK) etter kurser fra Norges Bank pr. 31.12.2016. Løpende inntekter og utgifter er omregnet til transaksjonstidspunktens valutakurs, og valutakursendringer er resultatført løpende i regnskapsperioden.

Endringer i regnskapsprinsipper og presentasjon (klassifiseringer)

Det foreligger ingen vesentlige endringer i regnskapsprinsipper for 2016.

Nye eller endrede standarder

Konsernet har ikke implementert noen nye eller endrede standarder/fortolkninger i 2016.

Fremtidige standarder

Standardene og fortolkningene som er vedtatt frem til tidspunkt for avleggelse av konsernregnskapet, men hvor ikrafttredelsestidspunkt er frem i tid er oppgitt under. Konsernets intensjon er å implementere de relevante endringene på ikrafttredelsestidspunktet, under forutsetning av at EU godkjenner endringene før avleggelse av konsernregnskapet.

• IFRS 9 Finansielle instrumenter

IFRS 9 introduserer en forretningsorientert modell for klassifisering og måling av finansielle eiendeler, en forventet tapsmodell for nedskrivninger og en ny generell modell for sikringsbokføring. Standarden skal erstatte dagens krav til disse områdene i IAS 39. Standarden er godkjent av EU og har pliktig ikrafttredelsestidspunkt 1. januar 2018. Det er tillatt med tidligere anvendelse, men Sparebanken Møre har på det nåværende tidspunkt ikke tenkt å benytte seg av denne muligheten.

Klassifisering og måling

I henhold til klassifiserings- og målingskravene i IFRS 9 skal finansielle eiendeler klassifiseres og måles til amortisert kost, virkelig verdi over resultatet eller virkelig verdi over utvidet resultat. Klassifiseringen av et finansielt instrument bestemmes ut i fra forretningsmodellen for den porteføljen som instrumentet inngår i og hvorvidt kontantstrømmene bare er betaling av renter og hovedstol.

Regnskapsføringen av finansiell gjeld vil i hovedsak bli den samme som dagens regler i IAS 39, med unntak av behandlingen av gevinst eller tap som er knyttet til enhetens egen kredittrisiko relatert til gjeld som er vurdert til virkelig verdi over resultatet. Slike resultatelement vil bli presentert i utvidet resultat, uten etterfølgende reklassifisering til ordinært resultat, med mindre dette vil medføre en uriktig presentasjon i regnskapet.

Konsernets vurdering av de nye reglene knyttet til klassifisering og måling har ikke resultert i noen vesentlige endringer sammenlignet med hvordan finansielle instrumenter måles iht. IAS 39.

Nedskrivning

Etter gjeldende regler i IAS 39 skal nedskrivninger for tap bare finne sted når det er objektive bevis for at en tapshendelse har inntruffet. Nedskrivningsreglene i IFRS 9 er imidlertid basert på en modell for forventede kredittap. Reglene i IFRS 9 vil gjelde for finansielle eiendeler som måles til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendringer ført i utvidet resultat. I tillegg er også lånetilsagn, finansielle garantikontrakter og leieavtalefordringer omfattet. Tap skal settes av på alle engasjement fra dag 1.

Metoden for måling av nedskrivninger for forventet tap for finansielle eiendeler i resultatregnskapet avhenger av om kredittrisikoen har økt vesentlig siden førstegangs innregning. De eiendelene som skal testes for nedskrivning deles inn i tre kategorier, basert på graden av kredittforverring. Ved førstegangs innregning, og dersom kredittrisikoen ikke har økt vesentlig, skal det foretas avsetning for 12-måneders forventet tap. Hvis kredittrisikoen har økt vesentlig, skal det foretas en tapsnedskrivning lik forventet tap over hele levetiden. Denne todelte tilnærmingen erstatter dagens gruppenedskrivningsmodell. For individuelle nedskrivninger (kategori 3) er det ingen vesentlige endringer i regelverket fra i dag.

En viktig driver for størrelsen på nedskrivningene under IFRS 9 er den utløsende hendelsen for overføring av en eiendel fra kategori 1 til kategori 2. Konsernet har i 2016 arbeidet med å analysere behov for endringer i bankens modeller og IT-systemer som følge av implementering av de nye reglene for tapsnedskrivninger. Arbeidet har blant annet omfattet avklaringer rundt hvilke parametere som skal anvendes for å identifisere økningen i kredittrisiko, samt hvor mye disse parameterne må endres for at de skal kunne anses å medføre en "vesentlig økning". Selv om man forventer å bygge videre på dagens interne rating- og scoringsmodeller, introduserer IFRS 9 nye regler og konsepter som krever videreutvikling av bankens modeller og IT-systemer.

Avsetningene iht. IFRS 9 vil bli beregnet som sannsynligheten for mislighold (PD) multiplisert med eksponeringen ved mislighold (EAD) multiplisert med tap gitt mislighold (LGD). For eiendeler i kategori 1 vil denne beregningen kun bli basert på de forestående 12 månedene, mens den for eiendeler i kategori 2 vil være basert på den forventede løpetiden til eiendelen. For eiendeler hvor det har skjedd en vesentlig økning av kredittrisikoen har banken med dagens regler beregnet nedskrivninger basert på inntrufne tap, mens IFRS 9 krever at nedskrivninger skal beregnes basert på forventede tap over løpetiden.

Ved beregning av forventede tap over løpetiden under IFRS 9, inklusive kategoriinndelingen, skal beregningen baseres på sannsynlighetsveid fremtidsrettet informasjon. Konsernet har inntil videre besluttet å anvende bransjeinndelte makroøkonomiske scenarioer for å ta hensyn til de ikke lineære aspektene ved forventede tap. De ulike scenarioene vil bli benyttet for å justere de relevante parameterne for beregning av forventede tap og et sannsynlighetsvektet gjennomsnitt av de forventede tapene i henhold til de respektive scenarioene vil bli innregnet som nedskrivninger.

Beregningen av nedskrivningsbehovet i henhold til IFRS 9 vil kreve mer erfaringsbaserte kredittvurderinger av de rapporterende enhetene enn hva som kreves i henhold til IAS 39 i dag, hvilket innebærer en høyere grad av subjektiv vurdering. Anvendelsen av fremtidsrettet informasjon øker kompleksiteten og gjør avsetninger mer avhengige av ledelsens syn på de økonomiske utsiktene (ekspertvurderinger).

Det er forventet at nedskrivningsberegningene under IFRS 9 vil bli mer volatile og prosykliske enn under IAS 39, hovedsakelig som en følge av anvendelse av betydelig subjektivitet i fastsettelsen av de fremtidige scenarioene, samt overgang fra påløpte tap til forventet tap. Sparebanken Møre sine foreløpige forventninger er at implementeringen av IFRS 9 vil kunne medføre en økning i tapsnedskrivninger som følge av endringen fra en faktisk tap-modell til en forventet tap-modell og at egenkapitalen vil kunne bli redusert ved første gangs anvendelse. Det er på nåværende tidspunkt for tidlig å gi estimat på forventede effekter i konsernets regnskap.

Innvirkning på kapitaldekningen kan foreløpig ikke fastsettes ettersom det er forventet at Basel komiteen vil utstede nye regler for overgangen til IFRS 9, men disse er foreløpig ikke ferdigstilt. Det er videre forventet at de langsiktige effektene, når overgangsreglene ikke lenger gjelder, vil ha en negativ innvirkning på kapitaldekningen, ettersom reduksjonen i egenkapitalen forventes å redusere den rene kjernekapitalen. Hele økningen i nedskrivning forventes imidlertid ikke å påvirke den rene kjernekapitalen, ettersom det foreligger formildende effekter, eksempelvis at dagens underdekning i kredittrisikojusteringer blir mindre når nedskrivningene beregnes i henhold til IFRS 9.

Sikringsbokføring

IFRS 9 gir nye prinsipper for sikringsbokføring med formål at regnskapet bedre skal reflektere bankens risikostyringsaktiviteter. Finansielle sikringsforhold som i dag tilfredsstiller reglene for sikringsbokføring i henhold til IAS 39 vil bli videreført med den nye standarden. Med unntak av basisswap-spreader i sikringsinstrumenter som i henhold til IFRS 9 kan føres i utvidet resultat, er det ikke forventet at de nye sikringsreglene vil ha vesentlig effekt.

Følgende nye standard med fremtidig ikrafttredelsestidspunkt forventes ikke å ha vesentlig betydning for konsernet Sparebanken Møre:

- **IFRS 15 Inntektsføring**

IASB har publisert den nye standarden IFRS 15 Inntekter fra kontrakter med kunder. Den nye standarden skisserer en helhetlig modell for regnskapsføring av inntekter basert på kontrakter med kunder, og vil erstatte nåværende inntektsføringsstandarter og fortolkninger innenfor IFRS, som for eksempel IAS 18 Driftsinntekter. Den nye standarden gjelder for regnskapsår som begynner 1. januar 2018 eller senere, men tidlig anvendelse er tillatt. Sparebanken Møre har på nåværende tidspunkt ikke tenkt å anvende standarden på et tidligere tidspunkt. Standarden gjelder ikke for finansielle instrumenter, forsikringsavtaler eller leiekontrakter. Sparebanken Møre har ikke ferdigstilt arbeidet med å undersøke innvirkningen på regnskapet, men den nåværende vurdering er at den nye standarden forventes ikke å ha vesentlig betydning for konsernets regnskaper, kapitaldekningen eller store engasjementer i perioden fra initiell anvendelse.

- **IFRS 16 Leieavtaler**

Denne erstatter eksisterende IFRS-standard for leieavtaler, IAS 17 Leieavtaler. IFRS 16 angir prinsipper for innregning, måling, presentasjon og opplysninger om leieavtaler for begge parter i en leieavtale, dvs. kunden (leietager) og tilbyder (utleier). Den nye

standarden krever at leietager innregner eiendeler og forpliktelser for de fleste leieavtaler, noe som er en vesentlig endring fra dagens prinsipper. Bokføringskravene for utleier er uforandret. Den nye standarden trer i kraft for regnskapsår som begynner 1. januar 2019 eller senere. Tidlig implementering er tillatt. Endringene er enda ikke godkjent av EU-kommisjonen. Sparebanken Møre har på nåværende tidspunkt ikke tenkt å anvende denne standarden på et tidligere tidspunkt. Konsernets nåværende vurdering er at den nye standarden vil påvirke bokføring av leie av eiendom, som i hovedsak vil påvirke konsernets balanse.

Årlig forbedringsprosjekt

IASB har i sine årlige forbedringsprosjekter gjort mindre endringer i en rekke standarder. Ingen av disse endringene er vurdert å ha vesentlige betydning for den finansielle stilling eller resultat for konsernet Sparebanken Møre.

Alternative resultatmål

Alternative resultatmål eller APM'er, er av ESMA (European Securities and Markets Authority) definert som «a financial measure of historical or future financial performance, financial position, or cash flows, other than financial measure defined or specified in the applicable financial reporting framework».

Sparebanken Møre har følgende APM'er som ikke fremgår av regnskapet med noteopplysninger:

Forvaltningskapital

Sum eiendeler

Gjennomsnittlig forvaltningskapital

Gjennomsnittlig eiendeler for året (beregnet som daglig gjennomsnitt)

Egenkapitalforrentning

Resultat for regnskapsåret i prosent av gjennomsnittlig egenkapital (beregnet som årlig gjennomsnitt)

Kostnader som andel av inntekter

Sum driftskostnader i prosent av sum inntekter

Tap i % av utlån

«Tap på utlån, garantier m.v.» i prosent av «Utlån til og fordringer på kunder» i begynnelsen av regnskapsperioden

Innskuddsdekning i %

«Innskudd fra kunder» i prosent av «Utlån til og fordringer på kunder»

Skjønnsmessige vurderinger ved bruk av regnskapsprinsipper

Finansielle eiendeler og forpliktelser henføres til ulike kategorier i IAS 39 som etterfølgende styrer målingen i balansen. Banken har klare rutiner for denne kategoriseringen, og prosessen krever normalt bare begrenset bruk av skjønn.

Bruk av estimater og skjønnsmessige vurderinger ved utarbeidelsen av årsregnskapet

Utarbeidelse av årsregnskapet i overensstemmelse med enkelte IFRS regnskapsstandarder krever at ledelsen i noen tilfeller benytter skjønnsmessige estimater og forutsetninger. Vurderingene er basert på historisk erfaring og forutsetninger som ledelsen mener er rimelige og fornuftige. Estimaten og forutsetningene som ligger til grunn, påvirker de rapporterte beløp på eiendeler, gjeld og poster utenom balansen, samt inntekter og kostnader i de presenterte årsregnskapene. Det er risiko for at faktiske resultater senere, til en viss grad, kan avvike fra estimater og forutsetninger som er lagt til grunn.

Enkelte regnskapsprinsipper anses som spesielt viktige for å belyse konsernets finansielle stilling fordi det kreves at ledelsen gjør vanskelige eller subjektive vurderinger og fastsetter estimater som i hovedsak relaterer seg til saker som er usikre i utgangspunktet.

Ledelsen gjør vurderinger ved valg og anvendelse av regnskapsprinsipper. Selskapets finansielle eiendeler og forpliktelser allokteres til ulike kategorier i henhold til IAS 39. Normalt er det lite skønnsutøvelse i denne sammenheng. Det vises til note 15 for måleprinsippene.

Ledelsen vurderer at de viktigste områdene som det er knyttet kritiske estimater og forutsetninger til er:

Nedskrivning på utlån

Konsernet gjennomgår låneporteføljen minst hvert kvartal. Engasjement blir gjennomgått individuelt og vurdert nedskrevet når objektive bevis for verdifall foreligger eller senest ved mislighold over 90 dager. Det gjennomføres videre nedskrivningsvurderinger for grupper av utlån. Det vises til note 7 for ytterligere beskrivelse av prinsipper og metodikk. Det foreligger retningslinjer for gjennomføring av vurdering av fremtidige kontantstrømmer. Vesentlige engasjement gjennomgås av sentrale kredittmiljøer i banken før endelig beslutning fattes.

I forbindelse med nedskrivningsvurderinger skal alle kontantstrømmer på engasjementene i prinsippet identifiseres, og det skal gjøres en vurdering av hvilke kontantstrømmer som er utsatte. Med bakgrunn i det store antall engasjementer som er gjenstand for vurdering både på individuelt nivå og gruppenivå, må slike beregninger skje med utgangspunkt i tilnærminger og erfaringstall.

Virkelig verdi på finansielle instrumenter – herunder derivater

For finansielle instrumenter som ikke handles i et aktivt marked benyttes ulike verdsettelsesmetoder for å fastsette virkelig verdi. Ytterligere informasjon, samt beskrivelse av teknikkene gis i note 17. Det henvises også til notene 11-16 som omhandler finansielle instrumenter.

Pensjonsforpliktelser

Nåverdien av pensjonsforpliktelser avhenger av flere faktorer som fastsettes ved bruk av en rekke aktuarmessige forutsetninger. Enhver endring i disse forutsetningene vil påvirke balanseført beløp for pensjonsforpliktelsen. Diskonteringsrenten fastsettes ved årsslutt. Dette er renten som benyttes for å beregne nåverdien av fremtidige nødvendige utbetalinger for å dekke pensjonsforpliktelsen. Diskonteringsrenten baseres på det norske markedet for obligasjoner med fortrinnsrett, samt swap-rentene i interbankmarkedet for ekstrapolering av krumningen utover 10 år, slik at vi oppnår tilnærmet lik forfalltid som pensjonsforpliktelsen. Andre grunnleggende forutsetninger for pensjonsforpliktelsen er delvis basert på faktiske markedsforhold. Forutsetningene om døds- og uføreutviklingen er basert på standardiserte forutsetninger, samt andre demografiske faktorer. Tilleggsinformasjon vises i note 24.

Note 3

RISIKOSTYRING

Strategi

Sparebanken Møres langsiktige strategiske utvikling og måloppnåelse støttes ved god risiko- og kapitalstyring. Overordnet formål med risikostyring og kontroll er å sikre at man oppnår de fastsatte mål, sikre effektiv drift, håndtering av risikoer som kan hindre oppnåelse av forretningsmessige mål, sikre intern og ekstern rapportering av høy kvalitet, og sikre at konsernet opererer i samsvar med relevante lover, regler og interne retningslinjer. Å ta risiko er et grunnleggende trekk ved å drive bankvirksomhet, og risikostyring er således et sentralt område i den daglige driften og i styrets løpende fokus.

Styret i Sparebanken Møre har vedtatt overordnede retningslinjer for styring og kontroll i konsernet, samt risikopolisy. Konsernet skal ha lav til moderat risikoprofil, hvor inntjeningen skal være et produkt av kunderelaterte aktiviteter, og ikke finansiell risikotaking. Det er videre vedtatt egne policyer for hvert vesentlige risikoområde; kredittrisiko, motpartsrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko og operasjonell risiko. Risikostrategiene vedtas av styret, og revideres minimum årlig eller når spesielle forhold skulle tilsi det. Konsernet har etablert en oppfølgings- og kontrollstruktur som skal sørge for at strategisk plans overordnede rammeverk blir overholdt.

Bedriftskultur, organisering og ansvar

Risikostyringsprosessen er fundert på bankens og konsernets bedriftskultur. Denne inkluderer ledelsesfilosofi, lederstil og menneskene i organisasjonen. De ansattes integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger er fundamentale elementer i en velfungerende bedriftskultur. Velutviklede kontroll- og styringstiltak kan ikke kompensere for en dårlig bedriftskultur. Med bakgrunn i dette har Sparebanken Møre etablert klare etiske retningslinjer og et tydelig verdigrunnlag som er godt kommunisert i hele organisasjonen.

Sparebanken Møre legger vekt på uavhengighet i risikostyringen. Ansvar for, og gjennomføringen av risikostyring og kontroll er derfor delt mellom styret, ledelsen og ulike forretningsenheter/operative ledere.

Styret i Sparebanken Møre har det overordnede ansvaret for å påse at banken og konsernet har en kapitaldekning som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og konsernets virksomhet, samt sørge for at Sparebanken Møre er tilstrekkelig kapitalisert ut fra regulatoriske krav. Styret skal videre påse at risikostyringen og internkontrollen er god og systematisk, og at dette er etablert i samsvar med lover og forskrifter, vedtekter, pålegg, eksterne og interne retningslinjer. Styret fastsetter videre prinsippene og retningslinjene for risikostyring og internkontroll for de ulike aktivitetsnivåene, og reviderer og vedtar jevnlig, og minst årlig, ulike strategier og retningslinjer for risikostyringen.

Revisjons- og risikoutvalget velges av og blant styrets medlemmer. Utvalgene er underutvalg av styret, hvis formål er å foreta mer grundige vurderinger av utpekte saksområder og rapportere resultatet til styret. Revisjons- og risikoutvalget skal se til at institusjonen har en uavhengig og effektiv ekstern og intern revisjon og en tilfredsstillende regnskapsrapportering og risikohåndtering i samsvar med lover og forskrifter.

Administrerende direktør har ansvar for at det er etablert en forsvarlig risikostyring og internkontroll på basis av vurderinger, prinsippfastsettelse og retningslinjer fastsatt av styret. Administrerende direktør er ansvarlig for at det etableres et godt kontrollmiljø på alle nivå i banken, og skal gjennomføre en løpende oppfølging av endringer i bankens risikoer, og påse at disse er forsvarlig ivarettatt i samsvar med styrets retningslinjer. Administrerende direktør skal sørge for at bankens risikostyring og internkontroll er dokumentert i henhold til gjeldende lover, regler, forskrifter og vedtekter, og skal minst én gang i året utarbeide en samlet vurdering av risikosituasjonen, som skal forelegges styret til behandling.

Avdeling risikostyring har ansvar for å utarbeide systemer, retningslinjer og prosedyrer for å identifisere, måle, rapportere og følge opp bankens viktigste iboende risikoer. Avdelingen har ansvaret for å sørge for at Sparebanken Møres totale risikoeksponering blir rapportert til administrerende direktør og styret, herunder resultater av gjennomførte stresstester. Videre har avdelingen det koordinerende hovedansvaret for konsernets IRB-system. Funksjonen er en sentral premissleverandør og rådgiver i strategiprosessen knyttet til risikovurderinger, risikotoleranse og operasjonalisering av bankens overordnede mål med hensyn til risikoer. Avdelingen har også ansvar for å lede årlig ICAAP-arbeid, og for å koordinere årlig internkontrollbekreftelser fra de operative lederne. Avdelingen inngår i Seksjon Økonomi, Risikostyring, Personal og Sikkerhet som rapporterer direkte til administrerende direktør.

I henhold til krav i finansforetaksloven har Sparebanken Møre en compliance-funksjon. Sparebanken Møres styre vedtar årlig egen complianceinstruks, og det utarbeides en årlig arbeids- og handlingsplan for funksjonen. Compliance-ansvarlig rapporterer til Sparebanken Møres administrerende direktør, men er organisatorisk underlagt leder for Seksjon Kreditt og Juridisk.

Avdeling økonomi og regnskap har ansvaret for konsernets samlede økonomistyring/-rapportering og regnskapsrapportering, og inngår i Seksjon Økonomi, Risikostyring, Personal og Sikkerhet.

Sparebanken Møres operative ledere på vesentlige virksomhetsområder skal aktivt engasjere seg i prosessen rundt vurderingen av om etablert risikostyring og internkontroll blir gjennomført som forutsatt. Det legges til grunn at ledere på alle plan i organisasjonen overvåker vedtatte kontrolltiltak innenfor sitt ansvarsområde.

Sparebanken Møres kredittkomité behandler større engasjement og saker av spesiell karakter, og skal avgi en uavhengig innstilling til fullmakthaver. Kredittkomiteen legger særskilt vekt på å avdekke risiko i tilknytning til den enkelte søknad og gjennomfører en egen vurdering av kredittrisiko. I tillegg til dette vurderes om det enkelte engasjement er i henhold til konsernets kredittrisikostrategi, kredittpolitikk, bevilgningsreglement og kredittbehandlingsrutiner.

Internrevisor er en overvåkningsinstitusjon som, uavhengig av administrasjonen for øvrig, foretar systematiske risikovurderinger, kontroller og undersøkelser av Sparebanken Møres internkontroll for å vurdere om den virker hensiktsmessig og betryggende. Bankens styre godkjenner internrevisjonens ressurser og årsplaner. Internrevisor skal også diskutere plan og omfang av revisjonsarbeidet med revisjons- og risikoutvalget. Internrevisjonen i Sparebanken Møre er utkontraktert til BDO.

Rapportering

Sparebanken Møre har fokus på korrekt, fullstendig og tidsriktig rapportering av risiko- og kapitalforhold. Med bakgrunn i dette er det etablert flere ulike periodiske rapporteringer som er rettet mot bankens ledergruppe og styret, samt rapporteringer som er rettet ut mot de enkelte segmenter og avdelinger, herunder også mot kundeansvarlige. De mest vesentlige rapporteringene som utarbeides gjennom året angis nedenfor:

ICAAP gjennomføres og rapporteres minst årlig. Styret tar aktivt del i gjennomgangen og etablerer eierskap til prosessen, blant annet gjennom ICAAPs sentrale rolle i langsiktig strategisk plan. Det er utarbeidet egne retningslinjer for arbeidet med ICAAP i Sparebanken Møre. ICAAP gjennomgås i bankens ledergruppe, revisjons- og risikoutvalget og i styret.

Balansert Målstyringsrapport (BMS) utarbeides hver måned og synliggjør status og utvikling på de viktigste faktorene for Sparebanken Møres måloppnåelse. Rapporten oversendes til banksjefene og bankens ledergruppe, og er en integrert del av den økonomiske rapporteringen til styret.

Risikorapport utarbeides månedlig. Denne er et sentralt element i Sparebanken Møres løpende oppfølging av risikobildet. Risikorapport etter påfølgende kvartalsslutt er også utvidet med utfyllende kommentarer fra ulike fagmiljø i konsernet, herunder sjeføkonom, leder næringsliv, leder personmarked og banksjef Treasury & Markets. Rapporten behandles i bankens ledergruppe, revisjons- og risikoutvalg og i styret.

Internkontrollrapportering utarbeides årlig. I denne gjennomføres det en vurdering av om internkontrollen er tilstrekkelig i forhold til risikotoleransen som omfatter vurdering og kommentarer til eget arbeid med internkontrollen, gjennomgang av alle viktige risikoområder, vurdering av egen etterlevelse av eksternt og internt regelverk, samt foreslåtte og planlagte forbedringstiltak. Internkontrollrapporteringen behandles i bankens ledergruppe, revisjons- og risikoutvalg og i styret.

Compliancerapporter utarbeides periodisk, og inneholder elementer knyttet til vurdering av compliancerisiko og kontroll, testing av etterlevelse og resultat av tester, revurderinger og plan for implementering av retningslinjer, oppfølging av merknader fra eksternt og intern revisor, oppfølging av merknader fra Finanstilsynet, avvikshåndtering internkontroll mv. Compliancerapporter behandles i bankens ledergruppe, revisjons- og risikoutvalg og i styret.

Rapporter fra eksternt og intern revisor behandles av bankens ledergruppe, revisjons- og risikoutvalg og styret. Både intern og eksternt revisor har minst årlige møter med revisjons- og risikoutvalget.

Rapportering om utlån til boligformål utarbeides kvartalsvis for bankens styre.

Rapporteringsportal er etablert i Sparebanken Møre hvor hver enkelt medarbeider med kundeansvar har tilgang til rapporter som viser status og utvikling i sin porteføljes kredittrisiko. Portalen er hierarkisk oppbygd slik at ledelsen i Sparebanken Møre kan følge utviklingen innenfor sitt ansvarsområde. Rapporteringene benyttes også til analyser av kunder, porteføljer og bransjer.

Portalen gir videre kundeansvarlige oversikt over kunders posisjoner og rammer relatert til eksponering i finansielle instrument.

Økonomi- og regnskapsrapporter utarbeides månedlig, herunder månedlig beregning av gruppevise nedskrivninger, samt tapsgjennomgang av portefølje med fokus på individuelle nedskrivningsbehov. Rapporteringen behandles i bankens ledergruppe, revisjons- og risikoutvalg og i styret.

Kapitalstruktur

Sparebanken Møres kapital er sammensatt ut fra flere hensyn. De viktigste er konsernets størrelse, det internasjonalt rettede næringslivet i Møre og Romsdal og et stabilt marked for langsiktig funding ved behov. Videre er konsernets langsiktige strategiske plans innvirkning vesentlig i forhold til hvilken kapitalstruktur Sparebanken Møre skal ha.

Vurdering av risikoprofil, kapitalbehov og lønnsomhet bygger til en hver tid på Sparebanken Møres langsiktige strategiske plan. Det gjennomføres en beregning av konsernets kapitalbehov minst ved årlig ICAAP. Sparebanken Møre skal ha et kapitaliseringsnivå som oppfyller minstestandardene til kapitaldekning og som samsvarer med konsernets aksepterte risikotoleranse. Gjennom ICAAP klargjøres samtidig alternativer som konsernet kan gjennomføre dersom kapitaldekningen kommer under stress. Alternativene listes i prioritert rekkefølge, med beskrivelse av tiltak, samt angivelse av planlagt iverksettelse om nødvendig.

Sparebanken Møre har som målsetting å oppnå økonomiske resultater som gir god og stabil avkastning på egenkapitalen. Resultatene skal sikre eierne av egenkapitalen en konkurransedyktig langsiktig avkastning i form av utbytte og verdistigning på egenkapitalen. Egenkapitaleiernes andel av nettoresultatet som avsettes til utbyttedeler, tilpasses egenkapitalsituasjonen. Sparebanken Møres resultatdisponeringer skal påse at alle egenkapitaleierne sikres likebehandling.

Kapitaldekningsregelverket

EUs direktiv for kapitaldekning har som formål å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom mer risikosensitivt kapitalkrav, bedre risikostyring og kontroll, tettere tilsyn og mer informasjon til markedet.

Kapitaldekningsforskriften bygger på tre pilarer:

- Pilar I – Minimumskrav til ansvarlig kapital
- Pilar II – Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging (ICAAP)
- Pilar III – Offentliggjøring av informasjon

Sparebanken Møres kapitaldekning er beregnet i henhold til grunnleggende IRB-metode for kredittrisiko. Beregninger knyttet til markedsrisiko baseres på standardmetoden og for operasjonell risiko på basismetoden. Styret i Sparebanken Møre legger til grunn at konsernet skal være godt kapitalisert, både under lavkonjunkturer og høykonjunkturer. Kapitalvurderinger (ICAAP) gjennomføres årlig, og konsernets kapitalstrategi er basert på risiko i virksomheten, hvor effekten av ulike stressscenarier er tatt hensyn til.

Det vises også til note 30 Kapitaldekning for ytterligere beskrivelser, samt kommentarer relatert til endringer i regelverket.

Risikoeksponering og strategisk risikostyring

Sparebanken Møre eksponeres for flere ulike typer risikoer. De viktigste risikogruppene er:

- *Kredittrisiko*: Konsernets største risikoområde. Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Inkludert i dette risikoområdet er også motpartsrisiko og konsentrasjonsrisiko
- *Markedsrisiko*: Risiko for tap i markedsverdier knyttet til porteføljer av finansielle instrumenter som følge av svingninger i aksjekurser, valutakurser og renter
- *Likviditetsrisiko*: Risiko for at konsernet ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering. Nivået på institusjonens kapital vil være en sentral forutsetning for å kunne tiltrekke seg nødvendig funding til enhver tid
- *Operasjonell risiko*: Risiko for tap som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser

Sparebanken Møre forsøker å ta hensyn til samspillet mellom de ulike risikoområdene ved fastsettelse av risikotoleranse for de ulike risikoområdene. Overordnet er det de interne forhold, rammebetingelser, kundegrunnlag mv. i konsernet som danner grunnlag for hvilken overordnet risikoeksponering man ønsker å legge til grunn.

Basert på evaluering av risikoprofil, styring og kontroll legger Sparebanken Møre følgende overordnet risikotoleranse til grunn for de ulike risikoområdene:

- *Kredittrisiko*: Det aksepteres moderat til betydelig risiko
- *Markedsrisiko*: Det aksepteres lav risiko
- *Likviditetsrisiko*: Det aksepteres moderat risiko
- *Operasjonell risiko*: Det aksepteres lav til moderat risiko

Konsernets risiko tallfestes blant annet gjennom beregninger av forventet tap og behov for økonomisk kapital for å kunne dekke uventede tap. Det beregnes forventet tap og økonomisk kapital for alle hovedgrupper av risiko, og for ulike forretningsområder i konsernet. Forventet tap beskriver det beløpet man statistisk sett må forvente å tape i løpet av en periode på 12 måneder. Økonomisk kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener er nødvendig for å dekke den faktiske risikoen konsernet har pådratt seg. Det er lagt til grunn statistiske metoder for beregning av økonomisk kapital. Det vises for øvrig til note 30 Kapitaldekning for ytterligere kommentarer vedrørende økonomisk kapital.

Kredittrisiko

Kredittrisiko representerer Sparebanken Møres største risikoområde. Inkludert i dette risikoområdet inngår også motpartsrisiko og konsentrasjonsrisiko. Konsernet eksponeres for denne risikoformen gjennom utlån til privatmarkeds- og næringslivskunder, samt gjennom aktiviteter i Sparebanken Møres Seksjon Treasury & Markets.

Kredittrisikostrategien revideres og vedtas årlig av styret. Strategien fokuserer på risikosensitive rammer som er satt sammen slik at de på en mest hensiktsmessig og effektiv måte styrer konsernets risikoprofil på kredittområdet. Videre er det etablert rammer, retningslinjer og fullmactsreglement som bygger opp under Sparebanken Møres kredittrisikostrategi og langsiktige strategiske plan.

Sparebanken Møres kjerneverdier er ”Engasjert, Nær og Solid”. Disse verdiene skal reflekteres i alle kontaktpunkt med markedet, skape merverdi for kundene og bidra til å skape en positiv oppfatning av Sparebanken Møre. Kredittpolitikken skal videre fremme en kredittkultur der kredittverdighet sees i et langsiktig perspektiv, der generelle og bransjemessige konjunktursvingninger tas hensyn til. Sparebanken Møre skal fremstå med høy etisk standard, og skal ikke bli forbundet med aktiviteter, kunder eller bransjer med tvilsomt renommé. Konsernet er åpent for alle typer kunder innenfor definerte markedsområde, og det skal ikke finne sted diskriminering basert på kundens alder, kjønn, nasjonalitet, religion eller sivil status.

Sparebanken Møres geografiske kjerneområde er Møre og Romsdal. Det er likevel adgang til å gi finansiell bistand til investeringer/etableringer utenfor kjerneområdet når dette eiermessig er knyttet til enkeltpersoner eller selskaper i/fra Møre og Romsdal. Som et ledd i en bevisst diversifisering av porteføljen i forhold til bransje eller geografisk eksponering vil det også kunne vurderes engasjement utenfor konsernets markedsområde. Ved slike tilfeller stiller konsernets strategi klare rammer for maksimalt risikonivå ved det enkelte engasjement.

Avdeling risikostyring har etablert månedlige porteføljestyrsrapporter som sikrer at eventuelle avvik fra de strategiske målene fastsatt i kredittrisikostrategien blir avdekket. Ledere for henholdsvis næringsliv og personmarked har et selvstendig ansvar for den løpende overvåkingen av status, for å avdekke avvik i forhold til de samme strategiske målene, og for å iverksette tiltak ved eventuelle avvik.

Styret er ansvarlig for konsernets innvilgelse av lån og kreditter. Innenfor visse rammer delegeres fullmakt til administrerende direktør for det operasjonelle ansvaret for beslutning i kredittsakene. Innenfor sine fullmakter kan igjen administrerende direktør videre delegerer fullmakter. Bevilgningsfullmaktene er personlige og er gradert etter kriterier som størrelse på bevilgning, engasjementsgrense (NL), kundens totale lånegjeld (PM), samt risikoklasse. Fullmaktene er videre knyttet til stillingsnivå.

Sparebanken Møre benytter aktivt interne rapporter for å overvåke nivå og utvikling av konsernets kredittportefølje. Hver enkelt medarbeider med kundeansvar har tilgang til rapporter som viser status og utvikling i sin porteføljes kredittrisiko. Rapportene er hierarkisk oppbygd slik at ledelsen i banken kan følge utviklingen innenfor sitt ansvarsområde. Rapporteringene benyttes også til analyser av kunder, porteføljer og bransjer.

Konsernet har utarbeidet egne risikomodeller for næringslivssegmentet og personmarkedet som benyttes i månedlig måling og rapportering av kredittrisiko. Det er også utviklet egne søknadsscoremodeller for de to kundesegmentene som benyttes i kredittinnvilgelsesprosessen.

Det er hovedsakelig tre sentrale parametere innenfor kredittrisiko som modelleres:

1. *Sannsynlighet for mislighold (PD)*: PD beregnes pr kunde og angir sannsynlighet for at kunden skal misligholde sitt engasjement i løpet av de neste 12 måneder. Hver kunde får beregnet sin PD basert på statistiske modeller som benytter variabler av både ekstern og bankintern informasjon, i form av både finansielle nøkkeltall og ikke-finansielle kriterier.
2. *Tapsgrad ved mislighold (LGD)*: LGD angir hvor stor andel av engasjementet som forventes tapt ved mislighold. Vurderingene tar hensyn til verdier på kundens stille sikkerheter, og de kostnader som vil oppstå ved inndrivelse av misligholdte engasjementer.

3. *Forventet eksponering ved mislighold (EAD)*: EAD angir hvilken eksponering som forventes på et engasjement hvis og når dette går i mislighold.

De omtalte parameterne danner grunnlag for beregning av forventet tap (EL) og inngår i beregningen av økonomisk kapital. Ved å klassifisere kundene etter sannsynlighet for mislighold, samt beregne forventet tap og behovet for økonomisk kapital på kundenivå, får konsernet informasjon om nivået og utviklingen i den samlede kredittrisikoen i totalporteføljen. Egne migrasjonsanalyser viser utviklingen av antall kunder og EAD mellom ulike risikoklasser i ulike perioder.

Treasuryrisiko

Treasuryrisiko er en del av den totale kredittrisikoen i Sparebanken Møre. Det er definert styrevedtatte rammer for hvilken kreditteksponering konsernet kan ha innen dette området.

Kreditteksponering er knyttet til obligasjoner og sertifikater i konsernets likviditetsreserveportefølje, kortsiktige utlån til andre banker, herunder kontohold i utenlandske banker, og eksponering i forbindelse med finansielle derivater som er inngått for å nøytralisere en allerede aktuell rente- og valutarisiko banken har påtatt seg. Porteføljen består av velrenommerede relasjoner i inn- og utland.

Sparebanken Møre sin policy er at spesielt i forhold til plasseringer i internasjonale banker og andre debitorer utenom Norge, skal konsernet legge til grunn vurderinger utført av de store offisielle ratingbyråene. Kredittrisikoen skal være på et minimum, men selv høyt ratede utstedere/papirer kan være utsatt for risiko. Om motparter blir satt på "negative outlook" eller får nedgradert rating gjennomføres det en ny intern vurdering i Sparebanken Møre om eksisterende kredittlinjer. Om nødvendig skal kredittlinje, og eventuell eksponering, reduseres eller fjernes.

Treasuryrisiko sees også i sammenheng med tilpasninger til likviditetsindikatorene LCR og NSFR, samt Finanstilsynets definerte Likviditetsindikator 1 og 2. Regelverket for LCR har medført en vridning mot lavere risikovektede motparter, slik som blant annet stats- og statsgaranterte papirer, samt obligasjoner med fortrinnsrett (OmF).

I preklassifiseringen av motpartsbanker legges det vekt på å vurdere de som Sparebanken Møre har et gjensidig (resiprositet) og langt forretningsmessig forhold til. Det er i tillegg behov for å ha tilstrekkelig konkurranse om de produkter og instrumenter det handles i, samt at konsernet skal være markedsmessig og geografisk diversifisert.

Dersom det skjer endringer i rammebetingelser, marked, økonomisk utvikling eller i Sparebanken Møres aktiviteter som har vesentlig innvirkning på konsernets risikoposisjon skal det vurderes og eventuelt settes begrensninger for investeringsmulighetene. I dette ligger for eksempel å ikke investere i enkeltland, grupper av land, enkeltmotparter, motparter med visse karakteristika mv.

Sparebanken Møre og Møre Boligkreditt AS stiller krav om inngåelse av CSA-avtale (Credit Support Annex) før derivathandel mot enhver motpart. CSA-avtaler er en del av en ISDA-avtale og bidrar til å regulere motpartsrisiko knyttet til endringer i markedsførhold. Dette gir Sparebanken Møre sikkerhet for en gitt eksponering, og avtalen med motpart definerer når pant skal overføres mellom partene. Sparebanken Møre praktiserer kontantpant mot sine motparter. Markedsverdien av alle derivater inngått mellom Sparebanken Møre og motparten avregnes enten daglig eller ukentlig. Motpartsrisikoen vil da i stor grad elimineres. EMIR – European Market Infrastructure Regulation – skal sikre regulering og kontroll med markedet for derivater som handles utenfor regulerte markeder gjennom krav til innberetning til transaksjonsregistre og krav til avregning (clearing) gjennom sentrale motparter (CCP). Sparebanken Møre vil tilpasse seg dette regelverket.

Markedsrisiko

Sparebanken Møres markedsrisiko styres gjennom definerte posisjonsrammer for hvert risikoområde. Styring av markedsrisiko er nedfelt i Sparebanken Møres markedsrisikostrategi. Strategien vedtas av styret, og gir de overordnede føringene for konsernets aktiviteter i kapitalmarkedet, herunder rammer for Sparebanken Møres samlede eksponeringer innenfor valuta, renter og aksjer.

Konsernets markedsrisiko kan splittes i følgende elementer:

- *Renterisiko*: Består av markedsrisiko knyttet til posisjoner i rentebærende finansielle instrumenter, herunder derivater med renteinstrumenter som underliggende. Renterisiko knyttet til likviditetsporteføljen, samt sikringsforretninger knyttet til denne, vurderes særskilt og har egen risikoramme. Det vises til note 12.1 for konsernets renterisiko.
- *Aksjerisiko*: Består av markedsrisiko knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter, inkludert derivater med egenkapitalinstrumenter som underliggende. Aksjer i datterselskap er ikke inkludert. Sparebanken Møre har en svært begrenset handelsportefølje. Sparebanken Møres finansielle risiko vurderes å være lav og betryggende. Det vises til note 15 for konsernets aksjerisiko.
- *Valutarisiko*: Består av risikoen for tap når valutakursene endres. Alle finansielle instrumenter og øvrige posisjoner med valutarisiko blir inkludert i vurderingen. Valutarisiko knyttet til bankporteføljen, det vil si valutarisiko som oppstår som et

resultat av sikring kundehandel, herunder utlån-/innskuddsvirksomhet, vurderes særskilt og vil ha et eget sett av risikorammer.

Sparebanken Møres eksponering for valutarisiko fremkommer som følge av mismatch mellom underliggende forretninger og sikringsforretninger, samt nødvendig beholdning på konsernets arbeidskonti i utenlandske banker. Endringer i markedskurser medfører endringer i verdien av Sparebanken Møres valutaposisjon. Valutaposisjonen inneholder også Sparebanken Møres kassabeholdning av sedler i utenlandsk valuta. Sparebanken Møre har ikke handelsportefølje i FX-kontrakter. Sparebanken Møres valutarisiko er lav og godt innenfor de grenser som er angitt i forskrift. Det vises til note 12.2 for konsernets valutarisiko.

- *Spreadrisiko*: Defineres som risikoen for endringer i markedsverdi av obligasjoner og engasjementer som følge av generelle endringer i kredittspreader.
- *Total markedsrisiko*: Den samlede risikovurderingen fremkommer ved å sammenstille vurderingene fra områdene renter, aksjer og valuta. Finanstilsynets metodikk på dette området legges til grunn for å vurdere det samlede markedsriskoområdet. Vurderingene baseres på tre ulike risikofaktorer:

- Eksponering
- Risikospredning
- Markedslikviditet

Det tas ikke hensyn til eventuelle diversifiseringseffekter mellom aktivaklassene.

Basert på innstilling fra administrerende direktørs Balansekomité godkjenner styret hvert år en totalramme for Sparebanken Møres markedsrisiko. Rammene er tilpasset konsernets aktivitetsnivå og risikotoleranse. Ved behov kan totalrammen bli endret hyppigere enn den årlige gjennomgangen.

Total markedsriskoramme defineres som maksimalt tap ved et stressscenario der Finanstilsynets metodikk legges til grunn. Den godkjente overordnede markedsriskorammen delegeres til administrerende direktør, mens banksjef seksjon Treasury og Markets har forvaltningsfullmakten for den totale markedsriskorammen. Seksjonsleder har ansvar for at forvaltningen av rammene innenfor ulike underporteføljer blir overholdt til enhver tid.

Seksjon Treasury & Markets har et selvstendig ansvar for den løpende overvåkingen av posisjoner innenfor de ulike porteføljene og følger dette opp daglig eller med den frekvens som er nødvendig i forhold til aktivitetsnivå. Avdeling risikostyring har hovedansvaret for måling, rapportering og kontroll av markedsriskoområdet. Back-Office har ansvaret for transaksjonskontroll og prosessering av betalingstransaksjoner.

SimCorp Dimension er det bærende risk management systemet i Sparebanken Møre knyttet til markedsriskoområdet. Systemet gir løpende status på markedsutviklingen. Alle finansielle instrumenter blir registrert i systemet og overvåket kontinuerlig. Avdeling Risikostyring er ansvarlig for at verddivurderingen av finansielle instrument er god og relevante.

Avdeling Risikostyring overvåker at rammer og strategi til enhver tid overholdes. Dersom aktiviteter overskrider rammer eller strategi er det nedfelt skriftlige rapporteringsinstrukser.

Rapportering av markedsakiviteten inngår i Sparebanken Møres periodiske "Risikorapport" til ledelse, revisjons- og risikoutvalg og styre. Månedlig rapporteres resultatutvikling, samt faktisk risikoeksponering innenfor hver portefølje enkeltvis og aggregert. Rapportene blir sammenholdt mot maksimal aktivitetsramme og total markedsriskoramme (stressramme). Styret blir også hvert kvartal gitt logg over eventuelle brudd på rammer, strategi eller lov og forskrift.

Det er ikke knyttet resultatbasert avlønning til noen personer som arbeider innen markedsriskoområdet utover det som inngår i Sparebanken Møres generelle bonusordning som omhandler, og er lik for, alle ansatte i konsernet.

Likviditetsrisiko

Likviditet kan defineres som konsernets evne til å finansiere økninger i eiendelene og innfri sine forpliktelser etter hvert som finansieringsbehovet oppstår. Sparebanken Møre er likvid når den er i stand til å innfri gjelden sin etter hvert som den forfaller.

Styring av konsernets likviditetsrisiko tar utgangspunkt i konsernets overordnede finansieringsstrategi som blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum en gang årlig. Strategien gjenspeiler det moderate risikonivået som aksepteres for dette risikoområdet.

Konsernets likviditetsrisiko krever særskilt oppfølging. Dette skyldes konsernets særstilling som forvalter av innskuddsmidler for små og uprofesjonelle aktører, og konsernets sentrale rolle i betalingsformidlingen. Bankers forpliktelse til å motta innskudd fra en ubestemt krets av innskyttere, og det forhold at disse innskuddene normalt er disponible på dagen, medfører at de står ovenfor en vesentlig større likviditetsrisiko enn andre finansforetak. Myndighetenes låneordninger og sikkerhetsnett for bankene er begrunnet nettopp i disse forholdene. Kostnadene ved å redusere likviditetsrisikoen må sees i sammenheng med de fordeler lavere

likviditetsrisiko gir. En grunnleggende forutsetning for å opprettholde innskyteres og andre långiveres tillit er at institusjonene alltid har tilstrekkelig likviditet til å dekke løpende forpliktelser.

LCR måler institusjonenes evne til å overleve en stressperiode på 30 dager. LCR øker betydningen av likvide eiendeler med høy kvalitet. NSFR måler langsiktigheten i institusjonens finansiering. NSFR medfører at institusjonene i større grad må finansiere illikvide eiendeler ved hjelp av stabil og langsiktig finansiering. I den sammenheng er innskudd ikke sett på som en like stabil finansieringskilde, noe som medfører at kvaliteten på innskuddene vil få økt betydning. Dette betyr at finansinstitusjonene i større grad må finansiere seg gjennom lengre obligasjonslån. Inntil definisjon og kalibrering av NSFR er endelig avklart, vil Sparebanken Møre benytte Likviditetsindikator 1.

Sparebanken Møre tilpasser seg det nye regelverket, både gjennom endringer i interne strategier, samt gjennom faktiske tilpasninger. Konsernet rapporterer også regelmessig, i henhold til rapporteringskrav, til tilsynsmyndighetene om utviklingen knyttet til de nye likviditetsindikatorene.

Gjennom konsernets langsiktige strategiske plan, "Møre 2020", er det lagt en likviditetsstrategi hvor Sparebanken Møre tilpasser seg struktur og volum i LCR-kravet. Kravet til likviditetsreserve fases inn over tid og var 80 prosent pr. 31. desember 2016 og økes til 100 prosent fra og med 31. desember 2017.

Pr utgangen av 2016 utgjorde LCR-indikatoren for konsernet 91 %, Finanstilsynets Likviditetsindikator 1 på 104 % og Likviditetsindikator 2 på 112 %. I sammensetningen av den eksterne finansieringen er det prioritert å ha en relativt høy andel med løpetid over ett år.

Likviditetsfunksjonen i Sparebanken Møre er organisert i Seksjon Treasury & Markets. Seksjonen styrer således dag til dag flyten av likvider, og har ansvaret for å dekke finansieringsbehovet i Sparebanken Møre. Utnyttelsen av boligkreditselskapet, Møre Boligkreditt AS, er herunder sentralt.

Likviditetskontrollen ivaretas både gjennom Seksjon Treasury & Markets og avdeling Risikostyring. Det skilles i denne sammenheng mellom overordnet og daglig operasjonell likviditetsstyring og -kontroll. Den daglige operasjonelle styringen ivaretas av Seksjon Treasury & Markets, mens den overordnede risikostyringen, herunder kontroll mot strategier og rammer, ivaretas av avdeling Risikostyring.

Når det oppstår unormale likviditetssituasjoner enten i markedet eller i Sparebanken Møre, skal bankens beredskapsgruppe komme sammen. Gruppen har bestått av følgende personer:

- Administrerende direktør (leder)
- Banksjef seksjon Treasury & Markets
- Banksjef seksjon Informasjon og Administrasjon
- Banksjef seksjon Økonomi, Risikostyring, Personal og Sikkerhet
- Leder avdeling Risikostyring
- Leder for Næringsliv Sunnmøre
- Banksjef Divisjon Personmarked
- Daglig leder Møre Boligkreditt AS
- Leder Treasury

Styret mottar månedlige rapporter om likviditetssituasjonen hvor det inngår flere ulike nøkkeltall. I tillegg rapporteres tidlige faresignaler gjennom utvikling i soliditet, balanse- og resultatutvikling, tap/mislighold, utviklingen i cost of funds.

Likviditetsrisikoen forsøkes redusert ved en spredning av innlånene på markeder, kilder, instrumenter og løpetider. For å sørge for at konsernets likviditetsrisiko holdes på et lavt nivå skal utlån til kunder i hovedsak finansieres ved kundeinnskudd, samt langsiktig verdipapirgjeld. Arbeidet med å øke ordinære innskudd er sterkt fokusert i kundearbeidet i alle deler av Sparebanken Møre. Konsernets innskuddsdekning, innskudd fra kunder i forhold til utlån til kunder, var ved utgangen av året på 62 %.

Styret skal informeres om bankens likviditetssituasjon på månedsbasis, og umiddelbart hvis det skjer viktige endringer som kan påvirke nåværende eller framtidig likviditetssituasjon. Rapporteringen søker å identifisere likviditetssituasjon under normal drift, avdekke tidlige «faresignaler» og vurdere bankens stresskapasitet.

Møre Boligkreditt AS har konsesjon fra Finanstilsynet til å drive som kredittforetak, og selskapet gir konsernet en økt diversifisering av dets fundingkilder. Selskapet har i 2016 utstedt obligasjoner med fortrinnsrett kvotert i norske kroner. Morbanken har gjennom året overført deler av boliglånsporteføljen til kredittforetaket.

Operasjonell risiko

I operasjonell risiko ligger alle de potensielle tapskilder som er knyttet til den løpende driften av Sparebanken Møre. Konsernet har definert ulike typer operasjonell risiko inn i følgende hovedkategorier:

- Internt bedrageri
- Eksternt bedrageri
- Ansettelsesvilkår og sikkerhet på arbeidsplassen
- Kunder, produkter og forretningspraksis
- Skade på fysiske eiendeler
- Avbrudd i drift og/eller systemer
- Oppgjør, levering eller annen transaksjonsbehandling

Styret i Sparebanken Møre har vedtatt at det aksepteres en lav til moderat risikoprofil knyttet til operasjonell risiko. Det er utarbeidet en egen overordnet risikostrategi for risikoområdet, og det foreligger flere dokumenter som underbygger konsernets risikohåndtering. Disse dokumentene omhandler blant annet IKT-området, beredskapsplaner for personell og eiendom, sikkerhetshåndbok, fullmakts strukturer, etiske retningslinjer og forsikringsstrategi. Videre er det etablert retningslinjer for etterlevelse av:

- lov om hvitvasking med forskrift
- verdipapirhandelloven med forskrift
- IKT-forskriften

Konsernets juridiske avdeling bidrar til å overvåke og redusere den operasjonelle risikoen. For Compliance er det etablert styrevedtatt instruks, arbeidsplaner og handlingsplaner. Sparebanken Møre har også etablert årlig Sikkerhetsforum for konsernets sikkerhetsansvarlige, samt at det jevnlig avholdes møter i konsernets Sikkerhetsutvalg.

Det operative ansvaret for styring og kontroll av operasjonell risiko, og således også kvaliteten i Sparebanken Møres drift, ligger hos den enkelte leder. Dette ansvaret følger av stillingsinstrukser og ulike retningslinjer og rutiner. Alle ledere avgir årlig en bekreftelse til administrerende direktør på kvalitet og etterlevelse av internkontroller innenfor de risikoområdene som er gjengitt i dette dokumentet. Det angis også forbedringsområder som går inn i egne handlingsplaner, og administrerende direktør legger rapporten frem for revisjons- og risikoutvalget og styret. Årlig ICAAP medfører også en gjennomgang av konsernets vesentlige risikoområder, hvor operasjonell risiko er gitt stor oppmerksomhet.

Utover årlig lederrapportering og årlig ICAAP mottar bankens ledergruppe og styret gjennom året blant annet følgende rapporter som omhandler momenter som inngår i operasjonell risiko; Compliance-rapporter, Sikkerhetsrapport, Rapporter fra internrevisor, Rapporter fra eksterne revisor, Arbeidsmiljøundersøkelser, Intern servicekvalitetsundersøkelse, IKT-rapportering, Bransjeanalyser, samt eventuelle rapporteringer fra tilsynsmyndighetene.

For påpekte punkter i omtalte rapporteringer utarbeides det tiltak for å håndtere gap, med tilhørende ansvarspersoner og frister. Oppfølging av utførelsesgraden for tiltakene følges opp av Sparebanken Møres Forretningsutvalg på månedlig basis.

Konsernets etablerte internkontroll er et viktig hjelpemiddel for å redusere den operasjonelle risikoen, både for avdekking og oppfølging.

Internkontroll

Internkontroll skal utformes for å gi rimelig sikkerhet vedrørende måloppnåelse innen områdene strategisk utvikling, målrettet og effektiv drift, pålitelig rapportering og overholdelse av lover og regler, herunder også etterlevelse av konserninterne retningslinjer og policyer. En velfungerende internkontroll skal videre sikre at konsernets risikoeksponering er innenfor vedtatt risikoprofil.

Internkontroll i Sparebanken Møre er organisert desentralt med Seksjon Økonomi, Risikostyring, Personal og Sikkerhet som koordinerende enhet og ansvarlig for den årlige rapporteringen til revisjons- og risikoutvalget og styret. Compliance overvåker hvordan konsernet operasjonaliserer lover og regler i virksomheten, og hvordan ansatte overholder relevante regler, herunder lover, forskrifter, konsesjoner, avtaler, bransjestandarder, interne instruksjoner mv. i den daglige driften. Avdeling risikostyring har ansvar for å utarbeide systemer, retningslinjer og prosedyrer for å identifisere, måle, rapportere og følge opp konsernets viktigste iboende risikoer.

Det rapporteres løpende til konsernets revisjons- og risikoutvalg og styre om driften og risikosituasjonen gjennom året. Administrerende direktør avlegger årlig rapport til styret vedrørende en samlet vurdering av risikosituasjonen og en vurdering om at de etablerte internkontrollene fungerer tilfredsstillende. Denne rapporten baserer seg på bekreftelser fra ledere på ulike nivå i Sparebanken Møre.

Sparebanken Møres internrevisor rapporterer regelmessig til konsernets revisjons- og risikoutvalg og styre forhold vedrørende konsernets internkontroll.

Aktiv Forvaltning

Konsernet tilbyr aktiv forvaltning ovenfor kunder. Forvaltningen utføres på vegne av kunder, og tilhørende eiendeler er kundens og ikke konsernets eiendeler.

Finansielle derivater

Sparebanken Møre benytter finansielle derivater for å håndtere risiko som oppstår som følge av bankens ordinære virksomhet. Banken benytter i svært liten grad finansielle derivater i sin egenhandel. Som hovedprinsipp skal alle kundeforretninger omgående dekkes med en motgående forretning i markedet.

Følgende derivater benyttes i Sparebanken Møre:

- *Terminer*: En avtale om kjøp eller salg av et bestemt beløp i en valuta, mot et fastsatt beløp i en annen valuta til en på forhånd avtalt kurs, med oppgjør på et bestemt tidspunkt senere enn to virkedager etter avtalens inngåelse.
- *Swapper*: En byttehandel hvor to parter bytter kontantstrømmer for et avtalt beløp over en periode. Ved en renteswap byttes rentebetingelsene. Ved en rente- og valutaswap byttes både valuta- og rentebetingelser.
- *FRA-kontrakter*: En forpliktende avtale om en rentesats som skal gjelde for en framtidig periode for en definert hovedstol. Ved oppgjør utveksles kun forskjellen mellom avtalt rente og faktisk markedsrente.
- *Opsjoner*: En rett - men ikke en plikt til å kjøpe («call - opsjon») eller selge («put - opsjon») et spesifisert produkt til en på forhånd bestemt pris («strikeprice»). Ved inngåelse av en opsjonskontrakt vil den som kjøper en kjøps- eller salgsrett måtte betale en premie til de som utsteder («skriver») opsjonen. Opsjoner kan tilbys med basis i et finansielt instrument eller en råvare.

Risikoen til disse instrumentene er knyttet til kredittrisiko mot avdekkingsmotparter som er kredittmessig klarert av styret, samt operasjonell risiko.

Disse instrumentene benyttes i hovedsak til å gi bankens kunder en sikker cash-flow samt en ønsket risikoposisjon i de ulike markeder. Rammer for finansielle instrumenter mot kunder er etablert av de respektive kundeansvarlige. Rammene skal sette maksimumsgrense for bankens eksponering mot hver enkelt kunde knyttet til kundens forretningsvolum i finansielle instrumenter og den markedsmessige utviklingen av disse. Det er den enkelte kundeansvarlige som har ansvar for etableringen av rammen og for at den har gjennomgått nødvendig formell kredittbehandling, samt at det er etablert tilstrekkelig sikkerhet for rammen. Videre har kundeansvarlig, sammen med utøvende megler, ansvar for at kredittrisiko som følge av kunders eksponering i finansielle instrumenter til enhver tid ligger innenfor innvilgede rammer. For alle kunder som handler med finansielle instrument, skal det innhentes motregningsavtale. Denne avtalen har som formål å redusere bankens kreditteksponering mot kunden ved at alle kontrakter nettes og banken oppnår kun en nettoeksponering mot kunden. Det er den enkelte kundeansvarlig som er ansvarlig for etablering av motregningsavtale med aktuelle kunder og at alle kunder som handler denne typen instrumenter gjøres kjent med bankens alminnelige forretningsvilkår.

Avdeling Risikostyring har ansvar for oppfølging, samt all internrapportering og rapportering til myndighetene vedrørende bankens eksponering mot ulike motparter som følge av handel med finansielle instrument.

Note 4

KREDITTRISIKO

Kreditrisiko er konsernets største risikoområde, og defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav.

Konsernet eksponeres for denne risikoformen gjennom utlånsprodukter til privatmarkeds- og næringslivskunder, samt gjennom aktiviteter i seksjon Treasury & Markets. Note 3 "Risikostyring" angir nærmere vedtatte strategier for kredittrisikoen i konsernet, samt prosesser for styring og kontroll av risikoområdet. Sentralt står beregning av misligholdssannsynlighet på den enkelte kunde og portefølje.

Kreditrisiko omfatter også restrisiko og konsentrasjonsrisiko. Restrisikoen er risikoen for at sikkerheter ved et engasjement er mindre effektive enn forventet. Konsentrasjonsrisiko er risiko knyttet til store engasjement med samme kunde, konsentrasjon innenfor geografiske områder, bransjer eller med likeartede grupper av kunder.

Konsentrasjonsrisiko styres i forhold til ramme for bransjeandeler, største enkeltengasjementer og samlet ramme for store engasjementer. Det gjennomføres periodiske stresstester for å vurdere tapspotensialet i kredittporteføljen som følge av store, men ikke usannsynlige, negative endringer i rammebetingelsene. Styring og måling av kredittrisiko er videre nærmere beskrevet i rapporten Risiko- og kapitalstyring (Pilar 3). Se også note 30 hvor kredittrisiko for konsernet er kvantifisert gjennom risikojustert kapitalbehov. Som beskrevet i note 3 er det beregnet sannsynlighet for mislighold (PD) for engasjementene i Sparebanken Møres kredittportefølje. PD beregnes pr kunde og angir sannsynlighet for at kunden skal misligholde sitt engasjement i løpet av de neste 12 måneder og er modellert for å være i tråd med Kapitalkravforskriftens spesifikasjoner for grunnleggende IRB. Beregnet forventet tap ($PD \times LGD \times EAD$) legges til grunn ved vurdering av kundelønnsomhet og blir tatt hensyn til ved fastsettelse av rentevilkår.

Utlån og fordringer

Alle utlån og fordringer balanseføres til virkelig verdi ved første gangs innregning, med tillegg av direkte henførbare transaksjonskostnader for instrumenter som ikke måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet. Virkelig verdi ved førstegangs innregning vil normalt være lik transaksjonsprisen. Ved fastsettelse av utlånets verdi på transaksjonstidspunktet (transaksjonspris) kommer etableringsgebyr til fradrag og periodiseres over utlånets løpetid som en del av utlånets effektive rente. Utlån måles etterfølgende til amortisert kost ved anvendelse av effektiv rentemetode. Den effektive renten er den renten på inngåelsestidspunktet som nøyaktig diskonterer estimerte framtidige kontantstrømmer over utlånets forventede levetid, til netto balanseført verdi av utlånet. Ved gjennomføring av denne beregningen estimeres kontantstrømmene, og alle kontraktsmessige vilkår ved utlånet blir tatt i betraktning.

Kjøpte porteføljer utlån, herunder utlån overtatt ved overtakelse av virksomhet, har begrenset utnyttbar levetid og hvor merverdier på transaksjonstidspunktet balanseføres til anskaffelseskost. Porteføljen av kjøpte utlån avskrives ved bruk av effektiv rentemetode, fordelt over forventet gjennomsnittlig løpetid på porteføljen (fordelt på næringsliv og personmarked).

Basert på bankens risikovurderinger kan kundeengasjementene risikogrupperes som følger (tallene er basert på nominell hovedstol):

Engasjementer kunder fordelt på risikogrupper basert på sannsynlighet for mislighold - KONSERN 2016	Utlån	Garantier	Trekk-fasiliteter	Derivater	Sum	Total EAD
Lav risiko (0 % - < 1 %)	47 122	908	4 486	668	53 184	52 448
Middels risiko (1 % - < 4 %)	4 668	408	568	21	5 665	5 535
Høy risiko (4 % - <100 %)	988	80	156	2	1 226	1 183
Misligholdte/tapsutsatte engasjement	273	345	40	15	673	636
Sum før nedskrivninger på ind./grupper av utlån	53 051	1 741	5 250	706	60 748	59 802
- Nedskrivning (individuelle og gruppevisse nedskrivninger)	-360	0	0	0	-360	-360
Sum kunder 31.12.2016	52 691	1 741	5 250	706	60 388	59 442

Engasjementer kunder fordelt på risikogrupper basert på sannsynlighet for mislighold - KONSERN 2015	Utlån	Garantier	Trekk-fasiliteter	Derivater	Sum	Total EAD
Lav risiko (0 % - < 1 %)	45 218	938	4 024	766	50 946	50 290
Middels risiko (1 % - < 4 %)	4 313	569	321	325	5 528	5 320
Høy risiko (4 % - <100 %)	1 843	96	165	3	2 107	2 072
Misligholdte/tapsutsatte engasjement	253	2	3	7	265	263
Sum før nedskrivninger på ind./grupper av utlån	51 627	1 605	4 513	1 101	58 846	57 945
- Nedskrivning (individuelle og gruppevis nedskrivninger)	-341	0	0	0	-341	-341
Sum kunder 31.12.2015	51 286	1 605	4 513	1 101	58 505	57 604

Engasjementer kunder fordelt på risikogrupper basert på sannsynlighet for mislighold - MORBANK 2016	Utlån	Garantier	Trekk-fasiliteter	Derivater	Sum	Total EAD
Lav risiko (0 % - < 1 %)	28 083	908	3 341	668	33 000	52 448
Middels risiko (1 % - < 4 %)	4 131	408	568	21	5 128	5 535
Høy risiko (4 % - <100 %)	879	80	156	2	1 117	1 183
Misligholdte/tapsutsatte engasjement	273	345	40	15	673	636
Sum før nedskrivninger på ind./grupper av utlån	33 366	1 741	4 105	706	39 918	59 802
- Nedskrivning (individuelle og gruppevis nedskrivninger)	-355	0	0	0	-355	-355
Sum kunder 31.12.2016	33 011	1 741	4 105	706	39 563	59 447

Engasjementer kunder fordelt på risikogrupper basert på sannsynlighet for mislighold - MORBANK 2015	Utlån	Garantier	Trekk-fasiliteter	Derivater	Sum	Total EAD
Lav risiko (0 % - < 1 %)	28 982	938	2 777	766	33 463	51 679
Middels risiko (1 % - < 4 %)	3 879	569	321	325	5 094	5 323
Høy risiko (4 % - <100 %)	1 756	96	165	3	2 020	2 072
Misligholdte/tapsutsatte engasjement	250	2	3	7	262	263
Sum før nedskrivninger på ind./grupper av utlån	34 867	1 605	3 266	1 101	40 839	59 337
- Nedskrivning (individuelle og gruppevis nedskrivninger)	-337	0	0	0	-337	-337
Sum kunder 31.12.2015	34 530	1 605	3 266	1 101	40 502	59 000

Sikkerheter og andre risikoreducerende tiltak

I tillegg til vurdering av gjeldsbetjeningsevne, benytter konsernet benytter ulike sikkerheter for å redusere kredittrisiko avhengig av marked og type transaksjon.

Hovedprinsippet for verddivurdering av sikkerheter er at realisasjonsverdien, slik den antas å være når banken har behov for sikkerheten, legges til grunn. Med unntak av engasjement hvor det er foretatt nedskrivning er sikkerhetenes verdi beregnet under forutsetning om fortsatt drift. Ved vurdering av sikkerheter tas det hensyn til estimerte salgskostnader.

I årets beregninger av individuelle nedskrivninger av utlån er bankens verdsettelse av sikkerhetsobjekter hensyntatt. Se note 7 for ytterligere informasjon.

Hovedtyper av pant som benyttes er pant i fast eiendom (bolig/næringsbygg), garantier, kausjoner, registrerbart løsøre, varelager, driftstilbehør, konsesjoner eller avtaler om motregning. Garantier utgjør en liten del av bankens risikoeksponering og det benyttes garantister fra privatpersoner (forbrukerkausjoner), foretak (profesjonelle), garantiinstitutter og banker.

Sikkerheter oppdateres minimum årlig eller ved ny sak for personmarked. For næringslivskunder oppdateres sikkerheter ved ny sak eller engasjementsoppfølging. Verddivurdering er en del av kredittbeslutningen.

Banken foretar ikke motregning av eksponeringer i eller utenfor balansen ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko.

Sparebanken Møre stiller krav om inngåelse av CSA-avtale før derivathandel mot enhver interbankmotpart. Dette gir Sparebanken Møre sikkerhet for en gitt eksponering. Avtalen med motpart definerer når pant skal overføres mellom partene. Sparebanken Møre praktiserer kontantpant mot sine motparter. Markedsverdien av alle derivater inngått mellom Sparebanken Møre og motparten avregnes enten daglig eller ukentlig.

I tillegg til en vurdering av gjeldsbetjeningsevne og framtidig realisasjonsverdi av sikkerheter, er finansielle engasjementsvilkår (covenants) tatt inn i de fleste kredittavtaler for større næringslivskunder. Disse vilkårene er et supplement for å redusere risiko og sikre god oppfølging og styring av engasjementene.

Tabellen nedenfor viser den prosentvise fordelingen av engasjement knyttet til ulike nivåer for sikkerhetsstillelse. Eksempelvis betyr linjen 0-60 % at engasjementene er lavere enn 60 % av sikkerhetsobjektet. Over 100 % betyr at lånebeløpet overstiger verdien på sikkerhetsobjektet. Bankens retningslinjer for verdifastsettelse av sikkerhetsobjekter er benyttet. Dette innebærer at sikkerhetsobjektene er forsiktig vurdert sett i forhold til markedsverdier. Tallene i tabellen er på konsernnivå.

Sikkerhetsnivå - 2016	Personkunder volum i mill	Personkunder andel i %	Næringsliv volum i mill	Næringsliv andel i %	Volum i mill totalt	Andel i % totalt
0 % - 60 %	17 465	45,63	7 071	47,79	24 536	46,23
60 % - 70 %	7 358	19,23	1 273	8,61	8 631	16,26
70 % - 80 %	6 387	16,69	685	4,63	7 072	13,33
80 % - 90 %	2 704	7,07	1 934	13,07	4 639	8,74
90 % - 100 %	1 386	3,62	752	5,08	2 138	4,03
Over 100 %	2 607	6,81	2 779	18,78	5 385	10,15
Usikret	366	0,96	302	2,04	668	1,26
Totalsum	38 273	100,00	14 796	100,00	53 069	100,00

Sikkerhetsnivå - 2015	Personkunder volum i mill	Personkunder andel i %	Næringsliv volum i mill	Næringsliv andel i %	Volum i mill totalt	Andel i % totalt
0 % - 60 %	15 668	43,57	6 139	39,60	21 807	42,38
60 % - 70 %	6 971	19,39	1 722	11,11	8 693	16,89
70 % - 80 %	5 988	16,65	1 234	7,96	7 222	14,03
80 % - 90 %	2 676	7,44	1 639	10,57	4 315	8,38
90 % - 100 %	1 477	4,11	1 811	11,68	3 288	6,39
Over 100 %	2 808	7,81	2 566	16,55	5 374	10,44
Usikret	372	1,03	391	2,52	763	1,48
Totalsum	35 958	100,00	15 503	100,00	51 462	100,00

Sikkerhetsmassens fyllingsgrad er en størrelse som viser nivået av overpantsettelse i forhold til utestående volum av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF).

Sikkerhetsmasse knyttet til utstedte obligasjoner i Møre Boligkreditt AS	2016	2015
Brutto utlån sikret med pant i bolig (bolighypoteklån)	19 430	16 648
Fordringer som utgjør fyllingssikkerhet	743	688
Sum sikkerhetsmasse 1)	20 173	17 336
Sikkerhetsmassens fyllingsgrad i %	112,7	113,8

1) NOK 380 millioner av totale brutto utlån er på balansedagen ikke kvalifisert til den tellende sikkerhetsmasse (NOK 247 millioner i 2015).

Note 5

ENGASJEMENTER FORDELT PÅ KUNDEGRUPPER

I årsregnskapet er utlånsporteføljen og innskudd med avtalt flytende rente målt til amortisert kost. Utlånsporteføljen og innskudd med fast rente er målt til virkelig verdi.

KONSERN	Brutto utlån		Innskudd		Garantier	
Sektor/næring	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Jordbruk og skogbruk	390	373	196	176	1	1
Fiske og fangst	2 281	3 186	851	641	0	0
Industri	2 327	2 244	2 080	1 122	446	276
Bygg og anlegg	562	600	583	470	118	119
Varehandel og hotell	525	517	799	738	60	65
Supply/Offshore	1 103	1 189	256	503	980	982
Eiendomsdrift	5 804	5 683	1 230	1 370	52	39
Faglig/finansiell tjenesteytelse	881	892	2 316	1 720	0	0
Transport, privat/offentlig tjenesteytelse	1 744	1 708	2 489	2 172	73	113
Offentlig forvaltning	4	2	1 084	898	0	0
Utlandet	113	132	10	5	0	0
Andre	0	0	1 983	1 735	0	0
Sum næringsliv/offentlig	15 734	16 526	13 877	11 550	1 730	1 595
Personkunder	37 133	34 822	18 675	17 829	11	10
Verdjustering utlån/innskudd til virkelig verdi	86	180	0	2	0	0
Opptjente, ikke forfalte renter/Påløpte renter	98	99	10	8	0	0
Sum	53 051	51 627	32 562	29 389	1 741	1 605
Individuelle nedskrivninger	-79	-79				
Gruppevise nedskrivninger	-281	-262				
Sum netto utlån	52 691	51 286				
Utlån/innskudd med flytende rente (amortisert kost)	48 307	46 290	31 308	28 875		
Utlån/innskudd med fast rente (virkelig verdi)	4 744	5 337	1 254	514		

MORBANK	Brutto utlån		Innskudd		Garantier	
Sektor/næring	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Jordbruk og skogbruk	389	372	196	176	1	1
Fiske og fangst	2 279	3 186	851	641	0	0
Industri	2 316	2 234	2 080	1 122	446	276
Bygg og anlegg	538	574	583	470	118	119
Varehandel og hotell	517	510	799	738	60	65
Supply/Offshore	1 103	1 189	256	503	980	982
Eiendomsdrift	5 686	5 587	1 235	1 382	52	39
Faglig/finansiell tjenesteytelse	853	876	2 316	1 720	0	0
Transport, privat/offentlig tjenesteytelse	1 700	1 663	2 497	2 182	73	113
Offentlig forvaltning	4	2	1 084	898	0	0
Utlandet	113	132	10	5	0	0
Andre	0	0	1 983	1 734	0	0
Sum næringsliv/offentlig	15 498	16 325	13 890	11 571	1 730	1 595
Personkunder	17 707	18 279	18 675	17 829	11	10
Verdjustering utlån/innskudd til virkelig verdi	86	180	0	2	0	0
Opptjente, ikke forfalte renter/Påløpte renter	75	83	10	8	0	0
Sum	33 366	34 867	32 575	29 410	1 741	1 605
Individuelle nedskrivninger	-79	-79				
Gruppevise nedskrivninger	-276	-258				
Sum netto utlån	33 011	34 530				
Utlån/innskudd med flytende rente (amortisert kost)	28 622	29 530	31 321	28 896		
Utlån/innskudd med fast rente (virkelig verdi)	4 744	5 337	1 254	514		

Note 6

ENGASJEMENTER FORDELT GEOGRAFISK

	Møre og Romsdal		Landet ellers		Utlandet		Sum	
KONSERN	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Brutto utlån	44 069	43 073	8 813	8 367	169	187	53 051	51 627
Andel i %	83,1	83,4	16,6	16,2	0,3	0,4	100,0	100,0
Innskudd	26 272	23 889	5 996	5 199	294	301	32 562	29 389
Andel i %	80,7	81,3	18,4	17,7	0,9	1,0	100,0	100,0
Garantier	1 614	1 490	127	115	0	0	1 741	1 605
Andel i %	92,7	92,8	7,3	7,2	0,0	0,0	100,0	100,0

	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
MORBANK								
Brutto utlån	28 606	29 674	4 614	5 031	146	162	33 366	34 867
Andel i %	85,7	85,1	13,9	14,4	0,4	0,5	100,0	100,0
Innskudd	26 285	23 910	5 996	5 199	294	301	32 575	29 410
Andel i %	80,7	81,3	18,4	17,7	0,9	1,0	100,0	100,0
Garantier	1 614	1 490	127	115	0	0	1 741	1 605
Andel i %	92,7	92,8	7,3	7,2	0,0	0,0	100,0	100,0

Note 7

TAP PÅ UTLÅN OG GARANTIER

Nedskrivninger

Nedskrivningsbeløpet beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi (hovedstol + påløpte renter på vurderingstidspunktet) og nåverdien av fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med effektiv rente over lånets forventede levetid. Kun kredittap forårsaket av inntrufne tapshendelser på balansedagen hensyntas.

For utlån med flytende rente er diskonteringsrenten lik den effektive rente på måletidspunktet. For utlån med fastrente er diskonteringsrenten lik opprinnelig effektiv rente. For utlån med endret rentesats som følge av finansielle problemer hos debitor er det brukt effektiv rente som gjaldt før lånets rente ble endret. Ved estimering av fremtidige kontantstrømmer er eventuell overtakelse og salg av tilhørende sikkerheter hensyntatt, herunder også utgifter ved overtakelse og salg.

Nedskrivning for verdifall på utlån er resultatført som tap på utlån. Beregnede renter på utlån som tidligere er nedskrevet er resultatført som renteinntekter. Reversering av nedskrivning for øvrig er resultatført som korrigering av tap. Estimering av fremtidige kontantstrømmer fra et utlån skal også hensynta overtakelse og salg av tilhørende sikkerheter. Ved vurdering av sikkerhetsdekning skal det foretas en kvalifisert vurdering av panteobjektets beskaffenhet og reelle omsetningsverdi hensyntatt utgifter ved overtakelse og salg. Realisasjonsverdier for ulike panteobjekter i en realisasjonssituasjon fastsettes etter beste skjønn. Tidspunkt for avvikling av utlån med nedskrivning er basert på skjønnsmessige vurderinger og erfaringer fra tilsvarende avviklingsengasjement og konkursavviklinger. Når alle sikkerheter er realisert og det er utvilsomt at banken ikke får flere innbetalinger på engasjementet blir tapsnedskrivningen konstatert. Kravet mot kunden vil likevel bestå og bli fulgt opp, med mindre det er inngått avtale om gjeldsettergivelse med kunden.

Det blir foretatt avsetning for garantiforpliktelser dersom det er sannsynlig at forpliktelsen vil komme til oppgjør og forpliktelsen kan estimeres pålitelig. Beste estimat er lagt til grunn ved estimering av avsetningen. Regresskrav knyttet til garanti hvor det er foretatt avsetning er balanseført som eiendel maksimalt lik avsetning.

Individuelle nedskrivninger

Nedskrivning for tap foretas når det foreligger objektive indikasjoner for at et utlån har verdifall som følge av svekket kredittverdighet. En nedskrivning blir reversert når tapet er redusert og objektivt kan knyttes til en hendelse inntruffet etter nedskrivningstidspunktet. Alle utlån som anses som vesentlige, samt et utvalg andre, blir vurdert individuelt for å se om det foreligger objektive bevis for verdifall.

Enkeltutlån vurderes for nedskrivning dersom det foreligger objektive bevis for:

- a) Vesentlige finansielle problemer hos debitor
- b) Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd.

Et engasjement blir vurdert som misligholdt dersom låntakeren ikke betaler forfalte terminer, eller overtrekk ikke er dekt inn, maksimalt innen 90 dager

c) Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller i andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor. Reforhandling av lånebetingelser for å lette låntakers stilling regnes som et objektivt bevis på verdifall.

d) Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debtors bo blir tatt under konkursbehandling.

Gruppenedskrivninger

Gruppevis nedskrivninger beregnes på undergrupper av utlån der det foreligger objektive hendelser som viser at den fremtidige kontantstrømmen for betjening av engasjementene er svekket, hvor det ikke er mulig å gjennomgå alle engasjementer på individuell basis, eller hvor informasjon ikke er identifiserbar på engasjementnivå. Engasjement hvor det er registrert individuelle tapsnedskrivninger inngår ikke i grunnlaget for gruppevis nedskrivninger. Beregningen av nedskrivningsbehov foretas på kundegrupper med tilnærmet like risiko- og verdiegenskaper og er basert på risikoklassifisering og tapserfaring for kundegruppene.

Grupper av utlån nedskrives for verdifall dersom det foreligger objektive bevis for:

- a) Negative endringer i betalingsstatus til debitorer i utlånsgruppen
- b) Inntrufne makroøkonomiske forhold som på balansedagen ikke er fullt hensyntatt i bankens risikoklassifiseringssystem

Tap på utlån og garantier

KONSERN			MORBANK	
2015	2016	Spesifikasjon av periodens tapskostnad	2016	2015
-60	1	Periodens endring i individuelle nedskrivninger på utlån og garantiansvar	1	-60
96	19	Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån	18	93
13	8	Konstaterte tap i perioden med tidligere individuelle nedskrivninger	8	13
13	5	Konstaterte tap i perioden uten tidligere individuelle nedskrivninger	5	13
12	11	Inngang på tidligere konstaterte tap	11	12
50	22	Periodens tapskostnad	21	47

Tap på utlån/garantier fordelt pr sektor/næring

KONSERN			2016		2015	
Sektor/næring	Tap	Tap i % av brutto utlån 01.01	Andel av brutto utlån	Tap	Tap i % av brutto utlån 01.01	Andel av brutto utlån
Jordbruk og skogbruk	-2	-0,57	0,7	-2	-0,43	0,7
Fiske og fangst	-1	-0,03	4,3	-47	-1,42	6,4
Industri og bergverk	2	0,13	4,4	10	0,43	3,5
Bygg og anlegg	3	0,42	1,9	-2	0,41	1,2
Varehandel og hotell	-2	-0,34	1,0	1	0,14	1,0
Supply/Offshore	15	1,26	2,1	0	0,00	2,3
Eiendomsdrift	-6	-0,11	10,9	5	0,08	11,9
Faglig/finansiell tjenesteytelse	0	0,00	1,7	0	-0,04	1,7
Transport, privat/offentlig tjenesteytelse	0	0,00	2,4	-8	-0,54	3,0
Offentlig forvaltning	0	0,00	0,0	0	0,00	0,0
Utlandet	0	0,00	0,2	0	0,00	0,3
Sum næringsliv/offentlig	9	0,05	29,6	-43	-0,26	32,0
Personkunder	-6	-0,02	70,0	-3	-0,01	67,5
Annet	0	0,00	0,4	0	0,00	0,5
Gruppenedskrivninger	19	0,04		96	0,20	
Sum kunder	22	0,04	100,0	50	0,10	100,0
Kreditinstitusjoner		0,00			0,00	
Sum	22	0,04	100,0	50	0,10	100,0

Tap på utlån/garantier fordelt pr sektor/næring

MORBANK						
2016						
2015						
Sektor/næring	Tap	Tap i % av brutto utlån 01.01	Andel av brutto utlån	Tap	Tap i % av brutto utlån 01.01	Andel av brutto utlån
Jordbruk og skogbruk	-2	-0,57	1,2	-2	-0,44	1,1
Fiske og fangst	-1	-0,03	6,8	-47	-1,42	9,5
Industri og bergverk	2	0,13	7,0	10	0,44	5,1
Bygg og anlegg	3	0,43	1,6	-2	-0,43	1,6
Varehandel og hotell	-2	-0,34	1,6	1	0,14	1,4
Supply/Offshore	15	1,26	3,5	0	0,00	3,4
Eiendomsdrift	-6	-0,11	17,0	5	0,09	17,3
Faglig/finansiell tjenesteytelse	0	0,00	2,6	0	-0,04	2,5
Transport, privat/offentlig tjenesteytelse	0	0,00	4,9	-8	-0,56	4,8
Offentlig forvaltning	0	0,00	0,0	0	0,00	0,0
Utlandet	0	0,00	0,3	0	0,00	0,4
Sum næringsliv/offentlig	9	0,05	46,5	-43	-0,26	47,1
Personkunder	-6	-0,03	53,0	-3	-0,02	52,4
Annet	0	0,00	0,5	0	0,00	0,5
Gruppenedskrivninger	18	0,05		93	0,28	
Sum kunder	21	0,06	100,0	47	0,14	100,0
Kredittinstitusjoner		0,00			0,00	
Sum	21	0,06	100,0	47	0,14	100,0

Note 8

NEDSKRIVNING PÅ UTLÅN OG GARANTIER

Individuelle nedskrivninger på utlån

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
141	79	Individuell nedskrivning til dekning av tap på utlån 01.01	79	141
13	8	Konstaterte tap i perioden med tidligere individuell nedskrivning	8	13
9	7	Økning i individuelle nedskrivninger i perioden	7	9
22	26	Nye individuelle nedskrivninger i perioden	26	22
80	25	Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	25	80
79	79	Individuell nedskrivning til dekning av tap på utlån 31.12	79	79

Nedskrivning på grupper av utlån

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
166	262	Nedskrivninger på grupper av utlån 01.01	258	164
96	19	Endring i året	18	94
262	281	Nedskrivning på grupper av utlån 31.12	276	258

Individuelle avsetninger på garantiansvar

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
2	0	Individuelle avsetninger 01.01	0	2
0	0	Ny avsetning i perioden	0	0
2	0	Tilbakeføring av avsetninger i perioden	0	2
0	0	Individuell avsetning 31.12	0	0

Brutto utlån - Tapsnedskrivninger - Mislighold pr. 31.12.2016

KONSERN	Brutto utlån	Ind. nedskr. på utlån	Nedskr. på gr. av utlån	Netto utlån	Garantier	Misligh. utlån o/ 90 dg	Øvrige tapsuts. lån	Trekkfas./ kr.rammer
Jordbruk og skogbruk	390	1		389	1	0	4	43

Fiske og fangst	2 281	0		2 281	0	0	0	38
Industri	2 327	19		2 308	446	3	36	868
Bygg og anlegg	562	3		559	118	0	7	163
Varehandel og hotell	525	4		521	60	3	8	234
Supply/Offshore	1 103	15		1 088	980	0	436	80
Eiendomsdrift	5 804	23		5 781	52	13	22	207
Faglig/finansiell tjenesteytelse	881	0		881	0	0	0	10
Transport, privat/offentlig tjenesteytelse	1 744	1		1 743	73	0	9	393
Offentlig forvaltning	4	0		4	0	0	0	56
Utlandet	113	0		113	0	0	0	0
Andre	0	0		0	0	0	0	0
Sum næringsliv/offentlig	15 734	66	240	15 428	1 730	19	522	2 092
Personkunder	37 133	13	41	37 079	11	46	24	3 158
Verdijustering utlån til virkelig verdi	86			86				
Opptjente,ikke forfalte renter	98			98				
Sum	53 051	79	281	52 691	1 741	65	546	5 250

Brutto utlån - Tapsnedskrivninger - Mislighold pr. 31.12.2015

KONSERN	Brutto utlån	Ind. nedskr. på utlån	Nedskr. på gr. av utlån	Netto utlån	Garantier	Misligh. utlån o/ 90 dg	Øvrige tapsuts. lån	Trekkfas./ kr.rammer
Jordbruk og skogbruk	373	3		370	1	0	11	45
Fiske og fangst	3 186	1		3 185	0	6	0	87
Industri	1 794	21		1 773	276	21	42	475
Bygg og anlegg	600	0		600	119	0	1	153
Varehandel og hotell	517	6		511	65	3	9	228
Supply/Offshore	1 189	0		1 189	982	0	0	97
Eiendomsdrift	6 133	30		6 103	39	6	72	187
Faglig/finansiell tjenesteytelse	892	0		892	0	0	0	5
Transport, privat/offentlig tjenesteytelse	1 708	5		1 703	113	0	6	270
Offentlig forvaltning	2	0		2	0	0	0	0
Utlandet	132	0		132	0	0	0	0
Andre	0	0		0	0	0	0	0
Sum næringsliv/offentlig	16 526	66	222	16 238	1 595	36	141	1 547
Personkunder	34 822	13	40	34 769	10	36	28	2 966
Verdijustering utlån til virkelig verdi	180			180				
Opptjente,ikke forfalte renter	99			99				
Sum	51 627	79	262	51 286	1 605	72	169	4 513

Brutto utlån - Tapsnedskrivninger - Mislighold pr. 31.12.2016

MORBANK	Brutto utlån	Ind. nedskr. på utlån	Nedskr. på gr. av utlån	Netto utlån	Garantier	Misligh. utlån o/ 90 dg	Øvrige tapsuts. lån	Trekkfas./ kr.rammer
Jordbruk og skogbruk	389	1		388	1	0	4	43
Fiske og fangst	2 279	0		2 279	0	0	0	38
Industri	2 316	19		2 297	446	3	36	868
Bygg og anlegg	538	3		535	118	0	7	163
Varehandel og hotell	517	4		513	60	3	8	234
Supply/Offshore	1 103	15		1 088	980	0	436	80
Eiendomsdrift	5 686	23		5 663	52	13	22	207
Faglig/finansiell tjenesteytelse	853	0		853	0	0	0	10
Transport, privat/offentlig tjenesteytelse	1 700	1		1 699	73	0	9	393
Offentlig forvaltning	4	0		4	0	0	0	56
Utlandet	113	0		113	0	0	0	0
Andre	0	0		0	0	0	0	0
Sum næringsliv/offentlig	15 498	66	240	15 192	1 730	19	522	2 092
Personkunder	17 707	13	36	17 658	11	44	24	2 013
Verdjustering utlån til virkelig verdi	86			86				
Opptjente, ikke forfalte renter	75			75				
Sum	33 366	79	276	33 011	1 741	63	546	4 105

Brutto utlån - Tapsnedskrivninger - Mislighold pr. 31.12.2015

MORBANK	Brutto utlån	Ind. nedskr. på utlån	Nedskr. på gr. av utlån	Netto utlån	Garantier	Misligh. utlån o/ 90 dg	Øvrige tapsuts. lån	Trekkfas./ kr.rammer
Jordbruk og skogbruk	372	3		369	1	0	11	45
Fiske og fangst	3 186	1		3 185	0	6	0	87
Industri	1 784	21		1 763	276	21	42	475
Bygg og anlegg	574	0		574	119	0	1	153
Varehandel og hotell	510	6		504	65	3	9	228
Supply/Offshore	1 189	0		1 189	982	0	0	97
Eiendomsdrift	6 037	30		6 007	39	6	72	187
Faglig/finansiell tjenesteytelse	997	0		997	0	0	0	5
Transport, privat/offentlig tjenesteytelse	1 542	5		1 537	113	0	6	270
Offentlig forvaltning	2	0		2	0	0	0	0
Utlandet	132	0		132	0	0	0	0
Andre	0	0		0	0	0	0	0
Sum næringsliv/offentlig	16 325	66	220	16 039	1 595	36	141	1 547
Personkunder	18 279	13	38	18 228	10	36	28	1 719
Verdijustering utlån til virkelig verdi	180			180				
Opptjente, ikke forfalte renter	83			83				
Sum	34 867	79	258	34 530	1 605	72	169	3 266

Note 9

MISLIGHOLDTE OG TAPSUTSATTE ENGASJEMENTER

Regnskapsprinsippene for mislighold og beregning av tap på utlån er redegjort for i note 7. Tabellen Misligholdte engasjement viser samlet engasjement for utlån fordelt på antall dager etter forfall som skyldes manglende betalingsevne/-vilje. Misligholdte utlån og overtrekk blir løpende overvåket. Engasjementer hvor det identifiseres en sannsynlig svekkelse i kundens betalingsevne, blir vurdert for nedskrivning.

Tabellen Tapsutsatte engasjement består av sum av misligholdte engasjement over 3 mnd. og øvrige ikke-misligholdte engasjement med individuell tapsnedskrivning.

Aldersfordeling av betalingsmislighold (kundens totale engasjement)

	2016			2015		
	Sum	PM	NL	Sum	PM	NL
KONSERN						
0-1 måneder	497	408	89	552	495	57
1-3 måneder	44	28	16	49	35	14
3-6 måneder	12	10	2	23	11	12
6-12 måneder	37	21	16	24	11	13
Over 12 måneder	17	14	3	26	16	10
Brutto misligholdte engasjement	607	481	126	674	568	106
Herav engasjement med tapsnedskrivning	65	45	20	74	39	35
Herav engasjement uten tapsnedskrivning	542	436	106	600	529	71
MORBANK						
0-1 måneder	345	256	89	434	377	57
1-3 måneder	43	27	16	40	26	14
3-6 måneder	10	8	2	22	10	12
6-12 måneder	37	21	16	23	10	13
Over 12 måneder	17	14	3	26	16	10
Brutto misligholdte engasjement	452	326	126	545	439	106
Herav engasjement med tapsnedskrivning	65	45	20	74	39	35
Herav engasjement uten tapsnedskrivning	387	281	106	471	400	71

Tapsutsatte engasjement

(sum av misligholdte engasjement over 3 mnd. og øvrige ikke-misligholdte engasjement med individuell tapsnedskrivning)

	2016			2015		
KONSERN	Sum	PM	NL	Sum	PM	NL
Engasjement før individuelle tapsnedskrivninger:						
Misligholdte engasjement over 3 mnd.	65	45	20	74	39	35
Ikke misligholdte engasjement med tapsnedskrivninger	546	24	522	170	28	142
Sum engasjement før individuelle tapsnedskrivninger	611	69	542	244	67	177
Individuelle tapsnedskrivninger på:						
Misligholdte engasjement over 3 mnd.	15	3	12	14	2	12
Ikke misligholdte engasjement med tapsnedskrivninger	64	10	54	65	10	55
Sum individuelle tapsnedskrivninger	79	13	66	79	12	67
Engasjement etter individuelle tapsnedskrivninger:						
Misligholdte engasjement over 3 mnd.	50	42	8	60	37	23
Ikke misligholdte engasjement med tapsnedskrivninger	482	14	468	105	18	87
Sum tapsutsatte engasjement etter individuelle tapsnedskr.	532	56	476	165	55	110
Sum tapsutsatte eng. før individuelle tapsnedskr. i % av utlån	1,16	0,19	3,45	0,47	0,19	1,07
Sum tapsutsatte eng. etter individuelle tapsnedskr. i % av utlån	1,01	0,15	3,03	0,32	0,15	0,67

MORBANK	Sum	PM	NL	Sum	PM	NL
Engasjement før individuelle tapsnedskrivninger:						
Misligholdte engasjement over 3 mnd.	63	43	20	72	37	35
Ikke misligholdte engasjement med tapsnedskrivninger	546	24	522	170	28	142
Sum engasjement før individuelle tapsnedskrivninger	609	67	542	242	65	177
Individuelle tapsnedskrivninger på:						
Misligholdte engasjement over 3 mnd.	15	3	12	14	2	12
Ikke misligholdte engasjement med tapsnedskrivninger	64	10	54	65	10	55
Sum individuelle tapsnedskrivninger	79	13	66	79	12	67
Engasjement etter individuelle tapsnedskrivninger:						
Misligholdte engasjement over 3 mnd.	48	40	8	58	35	23
Ikke misligholdte engasjement med tapsnedskrivninger	482	14	468	105	18	87
Sum tapsutsatte engasjement etter individuelle tapsnedskr.	530	54	476	163	53	110
Sum tapsutsatte eng. før individuelle tapsnedskr. i % av utlån	1,83	0,38	3,50	0,70	0,19	1,06
Sum tapsutsatte eng. etter individuelle tapsnedskr. i % av utlån	1,59	0,30	3,07	0,47	0,15	0,66

Utvikling siste 5 år

KONSERN						MORBANK				
2012	2013	2014	2015	2016		2016	2015	2014	2013	2012
					Engasjement før individuelle nedskrivninger:					
257	152	86	74	65	Misligholdte engasjement over 3 mnd.	63	72	86	152	257
324	382	306	170	546	Ikke misligholdte engasjement med tapsnedskr.	546	170	306	382	324
581	534	392	244	611	Sum engasjement før individuelle tapsnedskr.	609	242	392	534	581
					Individuelle tapsnedskrivninger på:					
71	35	21	14	15	Misligholdte engasjement over 3 mnd.	15	14	21	35	71
95	131	122	65	64	Ikke misligholdte engasjement med tapsnedskr.	64	65	122	131	95
166	166	143	79	79	Sum individuelle tapsnedskrivninger	79	79	143	166	166
					Engasjement etter individuelle tapsnedskrivninger:					
186	117	65	60	50	Misligholdte engasjement over 3 mnd.	48	58	65	117	186
229	251	184	105	482	Ikke misligholdte engasjement med tapsnedskr.	482	105	184	251	229
415	368	249	165	532	Sum tapsutsatte eng. etter ind. tapsnedskr.	530	163	249	368	415
1,34	1,16	0,80	0,47	1,16	Sum tapsutsatte engasjement før individuelle tapsnedskr. i % av utlån	1,83	0,70	1,16	1,70	1,81
0,96	0,80	0,51	0,32	1,01	Sum tapsutsatte engasjement etter individuelle tapsnedskr. i % av utlån	1,59	0,47	0,74	1,17	1,29

Note 10

FORPLIKTELSE

Finansielle garantier

Konsernet utsteder finansielle garantier som ledd i den ordinære virksomheten. Kredittrisiko fremgår av note 4 og omfatter også finansielle garantier og forpliktelser. Disse er tapsvurdert etter de samme prinsipper som for utlån og omtales i note 7.

Usikre forpliktelser

Disse postene er usikre forpliktelser og avsetninger som ikke skriver seg fra bankens direkte utlånsaktiviteter. En avsetning blir regnskapsført når konsernet har en gjeldende (rettslig eller antatt) forpliktelse som en følge av hendelser som har skjedd, og det kan sannsynliggjøres (mer sannsynlig enn ikke) at det vil skje et økonomisk oppgjør som følge av hendelsen, og at beløpet kan måles pålitelig. Eventuelle avsetninger er gjennomgått hver balansedato og vurdert til det beste estimatet på forpliktelsen. Ved uvesentlig tidsavvik er avsetningen lik utgiften som kreves for å bli fri fra forpliktelsen. Når tidsavviket er vesentlig vil avsetningen være lik nåverdien av fremtidige utbetalinger til å dekke forpliktelsen. Økning i avsetningen som følge av tiden presenteres som rentekostnader.

En usikker forpliktelse der det ikke er sannsynlig at det vil skje et økonomisk oppgjør, regnes som en betinget forpliktelse. Det skal ikke avsettes for betingede forpliktelser. Det er opplyst om vesentlige betingede forpliktelser, med unntak av betingede forpliktelser hvor sannsynligheten for forpliktelsen er lav. En betinget eiendel er ikke regnskapsført i årsregnskapet, men opplyst om dersom det er sannsynlig at en fordel vil tilflyte konsernet.

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
208	232	Betalingsgarantier	232	208
353	494	Kontraktsgarantier	494	353
982	926	Lånegarantier	926	982
62	89	Annet garantiansvar	89	62
1 605	1 741	Garantiansvar overfor kunder	1 741	1 605
0	0	Garanti overfor kredittinstitusjoner	0	0
0	0	Garanti overfor bankenes sikringsfond	0	0
1 605	1 741	Garantiansvar pr. 31.12	1 741	1 605
4 513	5 250	Ubenyttede trekkfasiliteter kunder	4 105	3 410

Fordeling etter næring/ sektor er vist i note 5.

Pantstillelser				
1 106	980	Sertifikater og obligasjoner stillet som sikkerhet for låneadgang i Norges Bank	980	1 106
0	0	Benyttet låneadgang i Norges Bank (F-lån)	0	0

Konsernet er pr 31.12.2016 ikke involvert i rettslige prosesser.

Note 11

LIKVIDITETSRISIKO

Styringen av Sparebanken Møres finansieringsstruktur er fastsatt i en overordnet likviditetsstrategi som blir evaluert og vedtatt av styret minimum en gang i året. Her beskrives de mål banken har for å bevare sin finansielle styrke, og det er definert konkrete rammer på ulike områder for bankens likviditetsstyring. Likviditetsstyringen inneholder også stresstester hvor en simulerer likviditetseffekten av ulike scenarier ved å kvantifisere sannsynligheten for refinansiering fra de ulike likvidetskildene. Banken har inkludert i sin strategi å spre finansieringen på flere kilder, både hva gjelder markeder, instrumenter og løpetider, for å redusere risikoen.

For å sørge for at konsernets likvidetsrisiko holdes på et lavt nivå skal utlån til kunder i hovedsak finansieres ved kundeinnskudd, samt langsiktig verdipapirgjeld. Likvidetsrisikoen styres gjennom både kortsiktige rammer som begrenser netto refinansieringsbehov, og et langsiktig styringsmål som fastsetter hvor stor andel av utlånene og andre illikvide eiendeler som skal være finansiert av stabile kilder som kundeinnskudd eller innlån med minimum 12 måneders restløpetid.

Innskuddsdekningen i konsernet, beregnet inklusive overførte boliglån til Møre Boligkreditt AS, utgjorde 61,8 % ved utgangen av 2016.

Gjennomsnittlig restløpetid på porteføljen av senior obligasjonslån og obligasjoner med fortrinnsrett var henholdsvis 1,7 og 3,9 ved utgangen av 2016, mot 1,5 og 3,9 ett år tidligere.

Banken har også beholdning av verdipapirer, som inngår som et ledd i den løpende likviditetsstyringen. Se ytterligere informasjon i note 15 og 17.

Tabellene nedenfor viser kontraktmessige ikkediskonterte kontantstrømmer. Tallstørrelsene kan således ikke avstemmes mot balansen.

Likvidetsrisiko 2016

KONSERN	Inntil 1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	Over 5 år	Totalt
Eiendeler						
Kontanter og fordringer på Norges Bank	300					300
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	649					649
Utlån til og fordringer på kunder	12 235	623	2 364	11 877	37 232	64 331
Sertifikater og obligasjoner	206	506	638	4 665	413	6 428
Sum eiendeler	13 390	1 129	3 002	16 542	37 645	71 708
Forpliktelser						
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner	455		454	20		929
Innskudd fra kunder	32 323	538	948	19		33 828
Forpliktelser stiftet ved utstedelse av verdipapirer	30	637	3 077	15 190	2 779	21 713
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner	7	5	571	322	794	1 699
Sum forpliktelser	32 815	1 180	5 050	15 551	3 573	58 169

Finansielle derivat

Kontantstrømmer inn	12	60	259	838	374	1 543
Kontantstrømmer ut	22	64	239	807	228	1 360
Sum finansielle derivat	-10	-4	20	31	146	183

Likviditetsrisiko 2015

KONSERN	Inntil 1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	Over 5 år	Totalt
Eiendeler						
Kontanter og fordringer på Norges Bank	1 054					1 054
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1 205					1 205
Utlån til og fordringer på kunder	12 484	904	2 329	11 493	36 036	63 246
Sertifikater og obligasjoner	248	32	511	3 523	777	5 091
Sum eiendeler	14 991	936	2 840	15 016	36 813	70 596

Forpliktelser

Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner	68		480	510		1 058
Innskudd fra kunder	28 387	630	370	13		29 400
Forpliktelser stiftet ved utstedelse av verdipapirer	32	77	3 450	16 921	2 882	23 362
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner	8	5	69	1 618		1 700
Sum forpliktelser	28 495	712	4 369	19 062	2 882	55 520

Finansielle derivat

Kontantstrømmer inn	13	72	305	986	495	1 871
Kontantstrømmer ut	24	82	316	974	332	1 728
Sum finansielle derivat	-11	-10	-11	12	163	143

Likviditetsrisiko 2016

MORBANK	Inntil 1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	Over 5 år	Totalt
Eiendeler						
Kontanter og fordringer på Norges Bank	300					300
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1 789					1 789
Utlån til og fordringer på kunder	8 627	454	1 603	7 959	21 400	40 043
Sertifikater og obligasjoner	175	355	2 079	5 054	413	8 076
Sum eiendeler	10 891	809	3 682	13 013	21 813	50 208

Forpliktelser

Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner	184		454	20		658
Innskudd fra kunder	32 336	538	948	19		33 841
Forpliktelser stiftet ved utstedelse av verdipapirer	20	572	1 414	2 368		4 374
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner	7	5	571	322	794	1 699
Sum forpliktelser	32 547	1 115	3 387	2 729	794	40 572

Finansielle derivat

Kontantstrømmer inn	12	45	203	553	116	929
Kontantstrømmer ut	21	53	203	646	127	1 050
Sum finansielle derivat	-9	-8	0	-93	-11	-121

Likviditetsrisiko 2015

MORBANK	Inntil 1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	Over 5 år	Totalt
Eiendeler						
Kontanter og fordringer på Norges Bank	1 054					1 054
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2 174					2 174
Utlån til og fordringer på kunder	9 082	755	1 656	8 038	22 751	42 282
Sertifikater og obligasjoner	247	30	506	3 132	748	4 663
Sum eiendeler	12 557	785	2 162	11 170	23 499	50 173
Forpliktelser						
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner	353		480	510		1 343
Innskudd fra kunder	28 408	630	370	13		29 421
Forpliktelser stiftet ved utstedelse av verdipapirer	20	23	2 422	3 884		6 349
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner	8	5	69	1 618		1 700
Sum forpliktelser	28 789	658	3 341	6 025	0	38 813
Finansielle derivat						
Kontantstrømmer inn	13	57	246	696	163	1 175
Kontantstrømmer ut	23	70	277	797	191	1 358
Sum finansielle derivat	-10	-13	-31	-101	-28	-183

Note 12

MARKEDSRISIKO

Styret i banken fastsetter de langsiktige målene for bankens risikoprofil. Disse gjøres operasjonelle gjennom de fullmakter og rammer som er delegert i organisasjonen. Sparebanken Møre styrer markedsrisiko og håndterer fullmakter, rammer og retningslinjer knyttet til finansielle instrumenter basert på styrevedtatte strategidokument. Strategidokumentene er underlagt periodisk gjennomgang ved at de revideres/vedtas en gang i året av styret i banken. Dokumentene skal utover dette være videreformidlet, godkjent og forstått av de operative enhetene, bankens kontrollfunksjoner og administrasjon. For å sikre en nødvendig kvalitet og uavhengighet er utviklingen av risikostyringsverktøy og utføring av risikorapporteringen organisert i en enhet uavhengig av de operative virksomhetene.

Konsernets markedsrisiko måles og overvåkes med bakgrunn i konservative rammer som fornyes og godkjennes av styret minimum årlig.

Note 12.1

RENTERISIKO

Sparebanken Møre måler renterisikoen ved analyser som gir effekten på resultatet av en renteendring på 1 prosentpoengs parallellskift i rentekurven. På denne måten kan en kvantifisere hvilken risiko banken har påtatt seg og hvilken effekt denne har på resultatet ved endringer i markedsrenten. Analysen angir effektiv løpetid på den rentebærende delen av balansen. Til lenger midler bindes opp ved en plassering, jo større er det potensielle tap/gevinst ved en stigning/et fall i markedsrenten. Konsernet har en kort rentebinding og renterisikoen vurderes som moderat. Tabellen nedenfor viser potensiell resultateffekt av verdiendringer på rentebærende finansielle eiendeler og forpliktelser for konsernet ved en økning i rentenivået på ett prosentpoeng. Beregningen er foretatt basert på gjeldende posisjoner og markedsrenter pr 31. desember. De foretatte beregningene bekrefter bankens lave risikotoleranse for verdiendringer grunnet renteutviklingen. Potensiell resultateffekt over en 1-års periode av en renteendring på 1 prosentpoeng er for konsernet 54 mill. kroner.

KONSERN - 2016	Inntil 1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	Over 5 år	Totalt
NOK	5	3	1	-10	-1	-2
Val	1	1	-1	-2	0	-1
Totalt	6	4	0	-12	-1	-3

KONSERN - 2015	Inntil 1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	Over 5 år	Totalt
NOK	-5	9	11	-9	-1	5
Val	0	1	0	1	0	2
Totalt	-5	10	11	-8	-1	7

MORBANK - 2016	Inntil 1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	Over 5 år	Totalt
NOK	-5	12	-1	-7	0	-1
Val	1	1	-1	-2	0	-1
Totalt	-4	13	-2	-9	0	-2

MORBANK - 2015	Inntil 1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	Over 5 år	Totalt
NOK	4	0	9	-13	-1	-1
Val	0	1	0	0	0	1
Totalt	4	1	9	-13	-1	0

Note 12.2

VALUTARISIKO

Sparebanken Møre måler valutarisikoen ut fra nettoposisjonene i de ulike valutaene. Bankens valutakursrisiko oppstår i forbindelse med bankens virksomhet knyttet til inngåelse av valutaforretninger mot kunder og andre banker. Det er et hovedprinsipp at alle forretninger mot kunder omgående skal dekkes med motgående forretning i markedet slik at valutakursrisikoen reduseres til et minimum. Banken har ingen egenhandel innenfor valutainstrumenter. Alle balanseposter i utenlandsk valuta er omregnet til NOK etter midtkurser fra Norges Bank pr. 31.12. For sedler og mynter er det brukt tilnærmet kjøpskurser. Løpende inntekter og utgifter er omregnet til NOK etter kurser på det tidspunkt de oppsto. Netto realiserste og urealiserte gevinster/tap er resultatført. Den utilsiktede valutarisikoen har vært på et minimum gjennom året.

KONSERN - 2016	Totalt	Norske kroner	Valuta	Herav: USD	EUR	JPY	CHF	Øvrige
Kontanter og fordringer på Norges Bank	300	297	3		3			
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	649	550	99	18	57	11	2	11
Utlån til og fordringer på kunder	52 691	49 830	2 861	1 019	569	25	1 216	32
Sertifikater og obligasjoner	6 199	5 509	690		465			225
Øvrige eiendeler	1 754	1 724	30	11	11	1	6	1
Sum eiendeler	61 593	57 910	3 683	1 048	1 105	37	1 224	269
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner	658	196	462	7	454			1
Innskudd fra kunder	32 562	32 339	223	154	47	12		10
Forpliktelser stiftet ved utstedelse av verdipapirer	20 363	19 140	1 223		557			666
Øvrige forpliktelser	1 251	1 215	36	2	13	1		20
Ansvarlig lånekapital	1 318	1 318	0					
Egenkapital	5 441	5 441	0					
Sum forpliktelser og egenkapital	61 593	59 649	1 944	163	1 071	13	0	697
Valutakontrakter			-1 722	-881	-30	-24	-1 217	430
Netto valutaeksponering			17	4	4	0	7	2
Effekt ved 10 % kursendring	2							

KONSERN - 2015	Totalt	Norske kroner	Valuta	Herav: USD	EUR	JPY	CHF	Øvrige
Kontanter og fordringer på Norges Bank	1 054	1 051	3		3			
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1 205	1 110	95	16	3	10	42	24
Utlån til og fordringer på kunder	51 286	48 141	3 145	972	624	26	1 520	3
Sertifikater og obligasjoner	4 735	4 180	555		555			
Øvrige eiendeler	1 840	1 709	131	61	19	1	9	41
Sum eiendeler	60 120	56 191	3 929	1 049	1 204	37	1 571	68
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner	1 058	90	968	6	961			1
Innskudd fra kunder	29 389	29 188	201	140	35	13		13
Forpliktelser stiftet ved utstedelse av verdipapirer	21 918	20 712	1 206		577			629
Øvrige forpliktelser	1 316	685	631	56	570	1	4	
Ansvarlig lånekapital	1 327	1 327	0					
Egenkapital	5 112	5 112	0					
Sum forpliktelser og egenkapital	60 120	57 114	3 006	202	2 143	14	4	643
Valutakontrakter			-904	-843	914	-23	-1 528	576
Netto valutaeksponering			19	4	-25	0	39	1
Effekt ved 10 % kursendring	2							

MORBANK - 2016	Totalt	Norske kroner	Valuta	Herav: USD	EUR	JPY	CHF	Øvrige
Kontanter og fordringer på Norges Bank	300	297	3		3			
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1 789	1 690	99	18	57	11	2	11
Utlån til og fordringer på kunder	33 011	30 150	2 861	1 019	569	25	1 216	32
Sertifikater og obligasjoner	7 863	7 173	690		465			225
Øvrige eiendeler	2 569	2 539	30	11	11	1	6	1
Sum eiendeler	45 532	41 849	3 683	1 048	1 105	37	1 224	269
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner	929	467	462	7	454			1
Innskudd fra kunder	32 575	32 352	223	154	47	12		10
Forpliktelser stiftet ved utstedelse av verdipapirer	4 284	4 284	0					
Øvrige forpliktelser	1 192	1 156	36	2	13	1		20
Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	1 318	1 318	0					
Egenkapital	5 234	5 234	0					
Sum forpliktelser og egenkapital	45 532	44 811	721	163	514	13	0	31
Valutakontrakter			-2 945	-881	-587	-24	-1 217	-236
Netto valutaeksponering			17	4	4	0	7	2
Effekt ved 10 % kursendring	2							

MORBANK - 2015	Totalt	Norske kroner	Valuta	Herav: USD	EUR	JPY	CHF	Øvrige
Kontanter og fordringer på Norges Bank	1 054	1 051	3		3			
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2 174	2 079	95	16	3	10	42	24
Utlån til og fordringer på kunder	34 530	31 385	3 145	972	624	26	1 520	3
Sertifikater og obligasjoner	4 333	3 778	555		555			
Øvrige eiendeler	2 320	2 189	131	61	19	1	9	41
Sum eiendeler	44 411	40 482	3 929	1 049	1 204	37	1 571	68
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner	1 343	375	968	6	961			1
Innskudd fra kunder	29 410	29 209	201	140	35	13		13
Forpliktelser stiftet ved utstedelse av verdipapirer	6 206	6 206	0					
Øvrige forpliktelser	1 241	610	631	56	570	1	4	
Ansvarlig lånekapital	1 327	1 327	0					
Egenkapital	4 884	4 884	0					
Sum forpliktelser og egenkapital	44 411	42 611	1 800	202	1 566	14	4	14
Valutakontrakter			-2 110	-843	337	-23	-1 528	-53
Netto valutaeksponering			19	4	-25	0	39	1
Effekt ved 10 % kursendring	2							

Note 12.3

FINANSIELLE DERIVATER

Finansielle derivater er kontrakter som er inngått for å nøytralisere en allerede aktuell rente- eller valutarisiko banken har påtatt seg. Finansielle derivater bokføres til virkelig verdi med verdiendring over resultatet, og balanseføres brutto pr. kontrakt som henholdsvis eiendel eller gjeld. Den estimerte virkelige verdien av finansielle OTC-derivater justeres for motpartens kredittrisiko (CVA) eller for konsernets egen kredittrisiko (DVA).

Tabellen viser de finansielle derivatenes nominelle verdier og markedsverdier. I regnskapet blir positiv markedsverdi pr. kontrakt bokført som eiendel, mens negativ markedsverdi blir bokført som forpliktelse i balansen. Tabellen inkluderer både finansielle derivater for kundehandler som inngår i Netto verdiendringer og gevinst/tap av verdipapirer og valuta, og finansielle derivater i bankporteføljen som inngår i Netto renteinntekter.

KONSERN	2016			2015		
	Nominell verdi	Eiendel	Forpliktelse	Nominell verdi	Eiendel	Forpliktelse
Renterelaterte kontrakter						
Swapper	14 299	522	352	15 454	562	504
Valutarelaterte						
Swapper	2 722	153	75	4 194	260	42
Terminer	9 765	491	129	12 140	333	0
Opptjente renter		58	24		79	46
Sum finansielle derivater		1 224	580		1 234	592
- herav anvendt til sikringsbokføring	3 606	301	13	3 713	363	0

MORBANK	2016			2015		
	Nominell verdi	Eiendel	Forpliktelse	Nominell verdi	Eiendel	Forpliktelse
Renterelaterte kontrakter						
Swapper	12 249	318	336	13 404	345	500
Valutarelaterte						
Swapper	1 602	2	75	3 026	14	42
Terminer	9 765	491	129	12 140	333	0
Opptjente renter		45	36		57	44
Sum finansielle derivater		856	576		749	586
- herav anvendt til sikringsbokføring	1 342	33	0	1 462	80	0

Oversikten over viser verdien av derivatkontrakter som er omfattet av motregningsavtaler eller er sikret med kontanter under Credit Support Annex (CSA). For kundeforretninger etableres det rammer basert på nødvendig formell kredittbehandling hvor det stilles tilstrekkelig sikkerhet for rammen. For bankmotparter reguleres motpartsrisikoen knyttet til endringer i markedsførhold gjennom CSA-avtaler. Sparebanken Møre praktiserer kontantpant mot disse motpartene. Pr. 31.12.2016 har Sparebanken Møre stilt kontantpant for MNOK 531.

Forfallstidspunkt finansielle derivat, nominell verdi
Konsern

Forfall	2016			2015		
	Rente-swapper	Rente- og valutaswapper	Termin-kontrakter	Rente-swapper	Rente- og valutaswapper	Termin-kontrakter
2016				1 585	1 818	10 805
2017	2 579	1 287	9 454	2 797	1 214	1 160
2018	1 603	304	304	1 653	134	175
2019	1 253	367	7	1 002	416	
2020	2 246	296		2 356	305	
2021	1 163	208		936	87	
2022	2 351	46		2 408		
2023	389			388		
2024	322			160		
2025	1 715			1 818		
2026	367			150		
2027	251			201		
2028		214			221	
2032	60					
	14 299	2 722	9 765	15 454	4 195	12 140

Morbank

Forfall	2016			2015		
	Rente-swapper	Rente- og valutaswapper	Termin-kontrakter	Rente-swapper	Rente- og valutaswapper	Termin-kontrakter
2016				1 585	1 818	10 805
2017	2 579	639	9 454	2 797	532	1 160
2018	1 603	304	304	1 653	134	175
2019	1 253	367	7	1 002	416	
2020	2 246	38		2 356	39	
2021	1 163	208		936	87	
2022	1 351	46		1 408		
2023	389			388		
2024	322			160		
2025	665			768		
2026	367			150		
2027	251			201		
2028						
2032	60					
	12 249	1 602	9 765	13 404	3 026	12 140

Note 13

ANSVARLIG LÅNEKAPITAL OG FONDSOBLIGASJONSLÅN

KONSERN OG MORBANK

ISIN.NR.	Låneopptak	Forfall	Betingelser	31.12.2016
NO0010671928	22.02.13	22.02.23	3 mnd NIBOR + 2,50 / Call opsjon 2018	502
Ansvarlig lån				502
NO0010532765	10.09.09	Evigvarende	11,70 % fast / Første call opsjon 2019	310
NO0010659972	09.10.12	Evigvarende	3 mnd NIBOR + 4,75 / Første call opsjon 2017	506
Fondsobligasjoner				816

Lånene er kvotert i NOK. Det foreligger ingen rett til konvertering av ansvarlige lån/fondsobligasjoner til egenkapitalbeviskapital. Konsernet har ikke investeringer i ansvarlig lånekapital i andre foretak (inkl. kredittinstitusjoner) ved utgangen av 2016. Verdipapirdokument og låneavtaler er gjort tilgjengelig på bankens hjemmeside.

Banken har fondsobligasjoner utstedt henholdsvis 10.09.2009 og 9.10.2012, altså før ikrafttredelse av CRDIV. Disse obligasjonene er i likhet med tidligere år presentert som gjeld i bankens regnskap, da banken ikke finner det åpenbart at disse obligasjonene medfører en ubetinget rett til å unnlate å betale renter til enhver tid. Obligasjonsavtalene behandler obligasjonenes status, herunder rentebetalinger og evt kansellering av disse. Banken har for øvrig siden utstedelse av instrumentene, løpende innfridd sine forpliktelser under avtalene.

Note 14

VERDIPAPIRGJELD

Morbankens verdipapirgjeld består av obligasjonslån og sertifikater kvotert i norske kroner. Møre Boligkreditt AS har utstedt obligasjoner med fortrinnsrett kvotert i norske kroner, svenske kroner og Euro.

Innlån med flytende rente vurderes til amortisert kost. For de med fastrentebetingelser benyttes virkelig verdisikring med verdiendringer over resultatet. Banken verdisikrer rente- og valutarisiko på individuelt nivå. Det eksisterer en entydig, direkte og dokumentert sammenheng mellom verdiendringer på sikringsinstrumentet og sikringsobjektet. Sammenhengen dokumenteres ved en test av sikringseffektivitet ved inngåelse av transaksjonen og gjennom sikringsforholdets løpetid. Sikringsgevinster og -tap medfører en justering i den balanseførte verdien av sikrede lån. Disse sikringsjusteringene i balanseført verdi amortiseres over gjenværende sikringsperiode ved en justering i lånets effektive rente dersom sikringen ikke lenger er effektiv, dersom sikring avbrytes eller ved annen opphør av sikring. Ved å benytte nevnte prinsipp gir det en riktig regnskapspresentasjon som er i samsvar med bankens rente- og valutastyring og reelle økonomiske utvikling.

Finansielle instrument i virkelig verdisikring

KONSERN					MORBANK			
2015		2016			2016		2015	
Pålydende verdi	Bokført verdi	Pålydende verdi	Bokført verdi		Pålydende verdi	Bokført verdi	Pålydende verdi	Bokført verdi
3 713	4 158	3 606	3 930	Verdisikret verdipapirgjeld med verdiendringer over resultatet	1 342	1 409	1 462	1 580
3 713	363	3 606	301	Finansielle derivat benyttet i sikringsbokføring	1 342	33	1 462	80

Resultatførte verdiendringer på finansielle instrument i virkelig verdisikring

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
-1	74	Verdisikret verdipapirgjeld med verdiendringer over resultatet	46	33
1	-72	Finansielle derivat benyttet i sikringsbokføring	-43	-33
0	2	Totalt	3	0

Verdipapirgjeld

KONSERN			MORBANK	
31.12.2015	31.12.2016		31.12.2016	31.12.2015
1 100	-	Sertifikatgjeld, nominell verdi	-	1 100
20 218	20 018	Obligasjongjeld, nominell verdi	4 238	5 017
93	95	Opptjente renter	40	43
507	250	Verdijusteringer	6	46
21 918	20 363	Sum verdipapirgjeld	4 284	6 206

Endringer i verdipapirgjeld

KONSERN

	Balanse 31.12.15	Emittert	Forfalt/innløst	Øvrige endringer	Balanse 31.12.16
Sertifikatgjeld, nominell verdi	1 100		1 100		-
Obligasjonsgjeld, nominell verdi	20 218	4 242	2 278	-2 164	20 018
Opptjente renter	93			2	95
Verdijusteringer	507			-257	250
Sum verdipapirgjeld	21 918	4 242	3 378	-2 419	20 363

MORBANK

	Balanse 31.12.15	Emittert	Forfalt/innløst	Øvrige endringer	Balanse 31.12.16
Sertifikatgjeld, nominell verdi	1 100	-	1 100		-
Obligasjonsgjeld, nominell verdi	5 017	749	1 450	-78	4 238
Opptjente renter	43			-3	40
Verdijusteringer	46			-40	6
Sum verdipapirgjeld	6 206	749	2 550	-121	4 284

Forfallstidspunkt for forpliktelser stiftet ved utstedelse av verdipapirer, nominell verdi

KONSERN			MORBANK		
2015	2016	Forfall	2016	2015	
3 145	-	2016	-	2 317	
5 078	3 333	2017	1 888	2 200	
4 100	4 100	2018	1 600	1 600	
2 000	3 250	2019	750		
4 744	5 264	2020			
-	1 800	2021			
1 000	1 000	2022			
1 050	1 050	2025			
201	221	2028			
21 318	20 018	Sum	4 238	6 117	

Note 15

KLASSIFIKASJON AV FINANSIELLE INSTRUMENTER

Finansielle eiendeler og forpliktelser balanseføres på det tidspunkt konsernet blir part i instrumentenes kontraktsmessige betingelser. En finansiell eiendel fraregnes når de kontraktsmessige rettene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen utløper, eller selskapet overfører den finansielle eiendelen på en slik måte at risiko- og fortjenestepotensialet ved den finansielle eiendelen i det alt vesentlige blir overført. Finansielle forpliktelser fraregnes på det tidspunkt rettighetene til de kontraktsmessige betingelsene er innfridd, kansellert eller utløpt.

KLASSIFISERING

Konsernets beholdning av finansielle instrument klassifiseres ved første gangs regnskapsføring i henhold til IAS 39. Bankens klasser av finansielle instrumenter og målegrunnlag for disse:

- finansielle eiendeler og derivater holdt for handelsformål (tradingportefølje)
- finansielle eiendeler og forpliktelser vurdert til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet
- instrumenter som holdes tilgjengelig for salg vurdert til virkelig verdi med verdiendringer presentert som andre inntekter og kostnader i totalresultatoppstillingen
- utlån og fordringer
- finansielle forpliktelser vurdert til amortisert kost

Finansielle eiendeler og derivater holdt for handelsformål

Finansielle derivater er kontrakter som er inngått for å nøytralisere en allerede aktuell rente- eller valutarisiko banken har påtatt seg. Finansielle derivater bokføres til virkelig verdi med verdiendring over resultatet, og balanseføres brutto pr. kontrakt som henholdsvis eiendel eller gjeld.

Konsernets kriterier for klassifisering av tradingportefølje er følgende:

- posisjoner i finansielle instrumenter som konsernet innehar for egen regning med henblikk på videresalg og/eller som konsernet har ervervet for på kort sikt å dra fordel av reelle og/eller forventede forskjeller mellom kjøps- og salgpris eller andre pris- og rentevariasjoner
- posisjoner som konsernet sitter med for å sikre andre deler av tradingporteføljen
- andre engasjementer som er knyttet til posisjoner som inngår i tradingporteføljen

Konsernets handelsportefølje av aksjer er definert inn i denne gruppen og vurderes til virkelig verdi over resultatet.

Finansielle eiendeler og forpliktelser vurdert til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet

Konsernets beholdning av obligasjoner i likviditetsporteføljen er klassifisert til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet da denne porteføljen styres basert på virkelig verdi. Beholdningen av fastrenteutlån og -innskudd er klassifisert for å unngå regnskapsmessig misforhold sett i forhold til underliggende renteswapper.

Tap og gevinst som følge av verdiendringer på de eiendeler og gjeld som måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet blir regnskapsført i den perioden de oppstår.

Instrumenter som holdes tilgjengelig for salg vurdert til virkelig verdi med verdiendringer presentert som andre inntekter og kostnader i utvidet resultat

Konsernets beholdning av aksjer, som ikke er klassifisert som holdt for tradingformål, klassifiseres som tilgjengelig for salg med

verdiendringer presentert som andre inntekter og kostnader i utvidet resultat. Realiserte gevinster og tap, samt nedskrivninger under kostpris resultatføres i ordinært resultat den perioden de oppstår.

Utlån og fordringer

Alle utlån og fordringer, herunder leasing, men med unntak av fastrenteutlån, er vurdert til amortisert kost med utgangspunkt i forventede kontantstrømmer. Forskjell mellom opptakskost og oppgjørsbeløpet ved forfall blir amortisert over lånets løpetid.

Finansielle forpliktelser vurdert til amortisert kost

Verdipapirgjeld, herunder verdipapirgjeld som inngår i virkelig verdisikring, lån og innskudd fra kredittinstitusjoner og innskudd fra kunder uten avtalt løpetid, er vurdert til amortisert kost med utgangspunkt i forventede kontantstrømmer. Beholdning av egne obligasjoner føres som reduksjon av gjelden.

NIVÅER

Finansielle instrumenter innplasseres i ulike nivåer basert på kvaliteten på markedsdata for den enkelte type instrument.

Nivå 1 – Verdenssettelse basert på priser i et aktivt marked

I nivå 1 innplasseres finansielle instrumenter som verdsettes ved bruk av noterte priser i aktive markeder for identiske eiendeler eller forpliktelser. I kategorien inngår blant annet børsnoterte aksjer og fondsandeler, samt statsobligasjoner og sertifikater som omsettes i aktive markeder.

Nivå 2 – Verdenssettelse basert på observerbare markedsdata

I nivå 2 innplasseres finansielle instrumenter som verdsettes ved bruk av informasjon som ikke er noterte priser, men hvor priser er direkte eller indirekte observerbare for eiendelene eller forpliktelsene, inkludert noterte priser i ikke aktive markeder for identiske eiendeler eller forpliktelser. I kategorien inngår i hovedsak verdipapirgjeld, derivat og obligasjoner som ikke er på nivå 1.

Nivå 3 – Verdenssettelse basert på annet enn observerbare markedsdata

I nivå 3 innplasseres finansielle instrumenter som ikke kan verdsettes basert på direkte eller indirekte observerbare priser. I kategorien inngår i hovedsak utlån til og innskudd fra kunder, samt aksjer.

KONSERN - 2016	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		Finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost	Finansielle instrumenter holdt for tilgjengelig for salg
	Trading	Utpekt til virkelig verdi		
Kontanter og fordringer på Norges Bank			300	
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner			649	
Utlån til og fordringer på kunder		4 744	47 947	
Sertifikater og obligasjoner		6 199		
Aksjer og andre verdipapirer	2			131
Finansielle derivater	1 224			
Sum finansielle eiendeler	1 226	10 943	48 896	131
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner			658	
Innskudd fra kunder		1 254	31 308	
Finansielle derivater	580			
Verdipapirgjeld			20 363	
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner			1 318	
Sum finansielle forpliktelser	580	1 254	53 647	-

KONSERN - 2015	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		Finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost	Finansielle instrumenter holdt for tilgjengelig for salg
	Trading	Utpekt til virkelig verdi		
Kontanter og fordringer på Norges Bank			1 054	
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner			1 205	
Utlån til og fordringer på kunder		5 337	45 949	
Sertifikater og obligasjoner		4 735		
Aksjer og andre verdipapirer	2			166
Finansielle derivater	1 234			
Sum finansielle eiendeler	1 236	10 072	48 208	166
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner			1 058	
Innskudd fra kunder		514	28 875	
Finansielle derivater	592			
Verdipapirgjeld		1 107	20 810	
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner			1 327	
Sum finansielle forpliktelser	592	1 621	52 070	-

MORBANK - 2016	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		Finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost	Finansielle instrumenter holdt for tilgjengelig for salg
	Trading	Utpekt til virkelig verdi		
Kontanter og fordringer på Norges Bank			300	
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner			1 789	
Utlån til og fordringer på kunder		4 744	28 267	
Sertifikater og obligasjoner		7 863		
Aksjer og andre verdipapirer	2			131
Finansielle derivater	856			
Sum finansielle eiendeler	858	12 607	30 356	131
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner			929	
Innskudd fra kunder		1 254	31 321	
Finansielle derivater	576			
Verdipapirgjeld			4 284	
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner			1 318	
Sum finansielle forpliktelser	576	1 254	37 852	-

MORBANK - 2015	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		Finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost	Finansielle instrumenter holdt for tilgjengelig for salg
	Trading	Utpekt til virkelig verdi		
Kontanter og fordringer på Norges Bank			1 054	
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner			2 174	
Utlån til og fordringer på kunder		5 337	29 193	
Sertifikater og obligasjoner		4 333		
Aksjer og andre verdipapirer	2			166
Finansielle derivater	749			
Sum finansielle eiendeler	751	9 670	32 421	166
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner			1 343	
Innskudd fra kunder		514	28 896	
Finansielle derivater	586			
Verdipapirgjeld		1 107	5 099	
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner			1 327	
Sum finansielle forpliktelser	586	1 621	36 665	-

Renteinntekter inntektsføres ved bruk av effektiv rentemetode. Dette innebærer løpende inntektsføring av renter med tillegg av amortisering av etableringsgebyrer. Den effektive renten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid. Alle gebyrer som overstiger direkte transaksjonsutgifter knyttet til rentebærende inn- og utlån inngår i beregningen av balansepostens effektive rente og amortiseres over forventet løpetid.

Inntektsføring av renter etter effektiv rentemetode benyttes både for balanseposter som vurderes til amortisert kost, og balanseposter som vurderes til virkelig verdi over resultatet, med unntak av etableringsgebyrer på utlån til virkelig verdi som inntektsføres når de opptjenes. Renteinntekter på nedskrevne engasjementer beregnes som effektiv rente av nedskrevet verdi. Renteinntekter på finansielle instrumenter inkluderes på linjen for "Netto renteinntekter".

Renteinntekter

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
199	189	Renteinntekter på finansielle eiendeler målt til virkelig verdi	191	196
1 795	1 594	Renteinntekter på finansielle eiendeler målt til amortisert kost	1 122	1 277
1 994	1 783	Renteinntekter	1 313	1 473

Rentekostnader

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
9	13	Rentekostnader fra finansielle forpliktelser målt til virkelig verdi	13	9
887	688	Rentekostnader fra finansielle forpliktelser målt til amortisert kost	457	636
896	701	Rentekostnader	470	645

Note 16

FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL AMORTISERT KOST

Utlån måles til virkelig verdi ved første gangs måling med tillegg av direkte transaksjonskostnader. Ved fastsettelse av utlånets verdi på transaksjonstidspunktet (transaksjonspris) kommer etableringsgebyr til fradrag og periodiseres over utlånets løpetid som en del av utlånets effektive rente. Utlån måles etterfølgende til amortisert kost ved anvendelse av effektiv rentemetode. Den effektive renten er den renten på inngåelsestidspunktet som nøyaktig diskonterer estimerte framtidige kontantstrømmer over utlånets forventede levetid, til netto balanseført verdi av utlånet. Ved gjennomføring av denne beregningen estimeres kontantstrømmene, og alle kontraktsmessige vilkår ved utlånet blir tatt i betraktning. Virkelig verdi på instrumentene som handles i et aktivt marked er basert på omsatt kurs på balansedagen. For de finansielle instrumenter som ikke omsettes i et aktivt marked benyttes egne verdivurderinger basert på gjeldende markedsforhold, alternativt verdivurdering fra annen markedsaktør.

KONSERN	31.12.2016		31.12.2015	
	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi
Kontanter og fordringer på Norges Bank	300	300	1 054	1 054
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	649	649	1 205	1 205
Utlån til og fordringer på kunder	47 947	47 947	45 949	45 949
Sum finansielle eiendeler	48 896	48 896	48 208	48 208
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner	658	658	1 058	1 058
Innskudd fra kunder	31 308	31 308	28 875	28 875
Verdipapirgjeld	20 366	20 363	20 676	20 810
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner	1 352	1 318	1 369	1 327
Sum finansielle forpliktelser	53 684	53 647	51 978	52 070

MORBANK	31.12.2016		31.12.2015	
	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi
Kontanter og fordringer på Norges Bank	300	300	1 054	1 054
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1 789	1 789	2 174	2 174
Utlån til og fordringer på kunder	28 267	28 267	29 193	29 193
Sum finansielle eiendeler	30 356	30 356	32 421	32 421
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner	929	929	1 343	1 343
Innskudd fra kunder	31 321	31 321	28 896	28 896
Verdipapirgjeld	4 295	4 284	5 081	5 099
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner	1 352	1 318	1 369	1 327
Sum finansielle forpliktelser	37 897	37 852	36 689	36 665

KONSERN - 2016	Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	Totalt
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	
Kontanter og fordringer på Norges Bank	300			300
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		649		649
Utlån til og fordringer på kunder			47 947	47 947
Sum finansielle eiendeler	300	649	47 947	48 896
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner		658		658
Innskudd fra kunder			31 308	31 308
Verdipapirgjeld		20 366		20 366
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner		1 352		1 352
Sum finansielle forpliktelser	-	22 376	31 308	53 684

KONSERN - 2015	Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	Totalt
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	
Kontanter og fordringer på Norges Bank	1 054			1 054
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		1 205		1 205
Utlån til og fordringer på kunder			45 949	45 949
Sum finansielle eiendeler	1 054	1 205	45 949	48 208
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner		1 058		1 058
Innskudd fra kunder			28 875	28 875
Verdipapirgjeld		20 676		20 676
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner		1 369		1 369
Sum finansielle forpliktelser	-	23 103	28 875	51 978

MORBANK - 2016	Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Kontanter og fordringer på Norges Bank	300			300
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		1 789		1 789
Utlån til og fordringer på kunder			28 267	28 267
Sum finansielle eiendeler	300	1 789	28 267	30 356
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner		929		929
Innskudd fra kunder			31 321	31 321
Verdipapirgjeld		4 295		4 295
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner		1 352		1 352
Sum finansielle forpliktelser	-	6 576	31 321	37 897

MORBANK - 2015	Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Kontanter og fordringer på Norges Bank	1 054			1 054
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		2 174		2 174
Utlån til og fordringer på kunder			29 193	29 193
Sum finansielle eiendeler	1 054	2 174	29 193	32 421
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner		1 343		1 343
Innskudd fra kunder			28 896	28 896
Verdipapirgjeld		5 081		5 081
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner		1 369		1 369
Sum finansielle forpliktelser	-	7 793	28 896	36 689

Note 17

FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI

Finansielle instrumenter blir regnskapsført til virkelig verdi på avtaletidspunktet. Virkelig verdi på instrumentene som handles i et aktivt marked er basert på omsatt kurs på balansedagen. For de finansielle instrumenter som ikke omsettes i et aktivt marked benyttes egne verdivurderinger basert på gjeldende markedsforhold, alternativt verdivurdering fra annen markedsaktør. De finansielle instrumentene som vurderes til virkelig verdi, men som ikke handles i et aktivt marked er porteføljene av fastrenteutlån, -innskudd, sammensatte produkter og ikke børsnoterte aksjer. For de unoterte aksjer hvor en ikke kan foreta en tilstrekkelig pålitelig måling av virkelig verdi benyttes anskaffelseskost, eller nedskrevet bokført verdi. Transaksjonskostnader ved finansielle eiendeler og forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi med verdiendring over resultatet balanseføres ikke.

En endring i diskonteringsrenten på 10 basispunkt vil gi et utslag på ca 12 mill. kroner på fastrenteutlånene og ingen vesentlige utslag på fastrenteinnskuddene.

KONSERN - 2016	Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	Totalt
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	
Kontanter og fordringer på Norges Bank				-
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner				-
Utlån til og fordringer på kunder			4 744	4 744
Sertifikater og obligasjoner	2 161	4 038		6 199
Aksjer	5		128	133
Finansielle derivat		1 224		1 224
Sum finansielle eiendeler	2 166	5 262	4 872	12 300
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner				-
Innskudd fra kunder			1 254	1 254
Verdipapirgjeld				-
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner				-
Finansielle derivat		580		580
Sum finansielle forpliktelser	-	580	1 254	1 834

KONSERN - 2015	Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	Totalt
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	
Kontanter og fordringer på Norges Bank				-
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner				-
Utlån til og fordringer på kunder			5 337	5 337
Sertifikater og obligasjoner	1 739	2 996		4 735
Aksjer	7		161	168
Finansielle derivat		1 234		1 234
Sum finansielle eiendeler	1 746	4 230	5 498	11 474
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner				-
Innskudd fra kunder			514	514
Verdipapirgjeld		1 107		1 107
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner				-
Finansielle derivat		592		592
Sum finansielle forpliktelser	-	1 699	514	2 213

MORBANK - 2016	Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	Totalt
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	
Kontanter og fordringer på Norges Bank				-
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner				-
Utlån til og fordringer på kunder			4 744	4 744
Sertifikater og obligasjoner	1 991	5 872		7 863
Aksjer	5		128	133
Finansielle derivat		856		856
Sum finansielle eiendeler	1 996	6 728	4 872	13 596
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner				-
Innskudd fra kunder			1 254	1 254
Verdipapirgjeld				-
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner				-
Finansielle derivat		576		576
Sum finansielle forpliktelser	-	576	1 254	1 830

MORBANK - 2015	Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	Totalt
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	
Kontanter og fordringer på Norges Bank				-
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner				-
Utlån til og fordringer på kunder			5 337	5 337
Sertifikater og obligasjoner	1 739	2 594		4 333
Aksjer	7		161	168
Finansielle derivat		749		749
Sum finansielle eiendeler	1 746	3 343	5 498	10 587
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner				-
Innskudd fra kunder			514	514
Verdipapirgjeld		1 107		1 107
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner				-
Finansielle derivat		586		586
Sum finansielle forpliktelser	-	1 693	514	2 207

Tilnærming til verdivurdering av finansielle instrumenter på nivå 3 i verdsettelseshierarkiet:

Fastrentelån og fastrenteinnskudd:

Det har ikke vært vesentlige endringer i tilnærmingen til verdivurdering av fastrentelån og innskudd i 2016. Virkelig verdi beregnes basert på kontraktsfestede kontantstrømmer neddiskontert med en markedsrente som er avstemt mot de priser som gjelder for tilsvarende fastrentelån og innskudd på balansedagen. Det er i 2016 resultatført totalt MNOK 11 som følge av verdiendringer medregnet endring i kredittspread på fastrentelån. Verdiendringen fremkommer i resultatlinjen Andre driftsinntekter i resultatoppstillingen.

Aksjer:

Aksjene på nivå 3 i verdsettelseshierarkiet er hovedsakelig bankens investering i Eksportfinans ASA (MNOK 69) og bankens eierinteresse i Visa Norge (MNOK 17).

Eksportfinans ASA drives videre frem mot en mulig avvikling. Bankens eierinteresse er derfor verdivurdert med utgangspunkt i eierinteressens relative andel av egenkapitalen i Eksportfinans, justert for urealiserte verdiendringer på underliggende finansielle investeringer og innlån i Eksportfinans. Fra verdien trekkes en likviditetsrabatt på 25 %. Verdien av Eksportfinans er redusert med MNOK 2 i 2016.

Det vises til tidligere informasjon gitt i årsrapport 2015 og i børsmelding 29. juni 2016 vedrørende avtalen mellom Visa Europe Ltd og Visa Inc om salg av samtlige aksjer i Visa Europe. Sparebanken Møre har en interesse i denne transaksjonen gjennom eierskap i Visa Norge som eier 1 aksje i Visa Europe Ltd samt en mindre interesse gjennom salget av Nets/Teller i 2014. Transaksjonen består av et kontantvederlag ved gjennomføring samt et kontantvederlag som utbetales etter tre år og konvertible preferanseaksjer.

Effekten på resultat før skatt fra denne første delen av kontantvederlaget i 2016 utgjør 45 mill. kroner, der 38 mill. kroner kommer fra eierskapet i Visa Norge og 7 mill. kroner kommer fra interessen i Nets/Teller.

KONSERN Nivå 3 utvikling	Utlån til og fordringer på kunder	Aksjer	Innskudd fra kunder
Balanseført verdi pr 31.12.15	5 337	161	514
Kjøp/økning	522	-	895
Salg/reduksjon	1 021	33	155
Overført til Nivå 3	-	-	-
Overføring ut av Nivå 3	-	-	-
Gevinst/tap i perioden	-94		
Balanseført verdi pr 31.12.16	4 744	128	1 254

MORBANK Nivå 3 utvikling	Utlån til og fordringer på kunder	Aksjer	Innskudd fra kunder
Balanseført verdi pr 31.12.15	5 337	161	514
Kjøp/økning	522	-	895
Salg/reduksjon	1 021	33	155
Overført til Nivå 3	-	-	-
Overføring ut av Nivå 3	-	-	-
Gevinst/tap i perioden	-94		
Balanseført verdi pr 31.12.16	4 744	128	1 254

Note 18

DATTERSELSKAP

KONSERNSTRUKTUR

Selskap	Hjemland	Hovedvirksomhet	Eierandel	Stemmeandel
Møre Eiendomsmegling AS	Norge	Eiendomsmegling	100%	100%
Sparebankeiendom AS	Norge	Eiendomsforvaltning	100%	100%
Møre Boligkreditt AS	Norge	Finansiering	100%	100%
Morselskap Sparebanken Møre	Norge	Bank		

Transaksjoner med datterselskaper

Dette er transaksjoner mellom morbanken og 100 % eide datterselskap som er foretatt på armlengdes avstand og til armlengdes priser. Prisbetingelser og andre vilkår for transaksjoner med datterselskap er også angitt i note 19.

Avregning av finansieringskostnader/-inntekter mellom segmentene gjøres løpende til morbankens fundingkostnad. Internrenten for dette defineres som effektiv 3 måneders NIBOR + et påslag for lang finansiering (1,83 % i 2016 og 1,90 % i 2015).

Husleie fordeles etter bruksareal på det enkelte segment basert på de samme prinsipper og til de samme priser som for morbanken, til markedsleie.

Andre tjenester (kontorrekvisita, IT-utstyr m.m.) kjøpes av det enkelte segment fra morbanken til samme pris som morbanken oppnår hos eksterne leverandører.

Det vil være transaksjoner mellom Sparebanken Møre og Møre Boligkreditt AS knyttet til overføring av utlånsportefølje til Møre Boligkreditt AS, og ved at Sparebanken Møre yter lån og kreditter ovenfor kredittforetaket. De økonomiske vilkår for overføring av lån fra Sparebanken Møre skal være til markedsverdi. Dersom det kjøpes boliglån med fast rente skal prisen justeres for over/underkurs.

Sparebanken Møre er ansvarlig for at de lån som skal overføres til Møre Boligkreditt AS er korrekt etablert og i samsvar med de krav som er nedfelt i avtale mellom kredittforetak og morbank. I tilfelle brudd på disse krav, vil banken være erstatningsansvarlig for de tap som foretaket måtte få som følge av feilen. Sparebanken Møre og Møre Boligkreditt AS har formalisert renteoppgjør for transaksjonsdager fra tidspunkt for overføring av portefølje av utlån til tidspunkt for oppgjør av vederlaget.

For å sikre rettidig betaling til eiere av obligasjonslån med fortrinnsrett (OMF) og tilhørende derivatavtaler, er det etablert en rullerende kredittfasilitet («Revolving Credit Facility Agreement») mellom Sparebanken Møre og Møre Boligkreditt AS. Sparebanken Møre garanterer for rettidig kupongbetaling og betalinger knyttet til derivatavtaler på utestående OMF-lån fra Møre Boligkreditt AS, samt tilbakebetaling av hovedstol på de OMF-lån som forfaller de løpende neste 12 måneder. I tillegg til den rullerende kredittfasiliteten har Møre Boligkreditt AS en rammekreditt i Sparebanken Møre med bevilget ramme på NOK 2 250 millioner.

I prising av tjenester Sparebanken Møre yter overfor Møre Boligkreditt AS skilles det mellom faste og variable kostnader for kredittforetaket. Faste kostnader defineres som kostnader kredittforetaket må bære uavhengig av aktiviteten knyttet til utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett, erverv av portefølje mv. Variable kostnader defineres som kostnader knyttet til størrelse på portefølje ervervet av Sparebanken Møre og det arbeidet som må utøves fra bankens ansatte for å levere tilfredsstillende tjenester gitt antall kunder i porteføljen.

De vesentligste transaksjonene som er foretatt og eliminert i konsernregnskapet er som følger:

MORBANK	2016	2015
Resultat		
Renter og kredittprovisjoner fra datterselskaper	27	19
Mottatt utbytte og konsernbidrag fra datterselskap	176	191
Betalt husleie til Sparebankeiendom AS	16	18
Forvaltningshonorar fra Møre Boligkreditt AS	26	24
Balanse		
Fordring på datterselskap	1 270	1 121
Obligasjoner med fortrinsrett	2 186	0
Gjeld til datterselskap	284	307
Akkumulert overført låneportefølje til Møre Boligkreditt AS	19 815	16 911

Note 19

DRIFTSSEGMENTER

Virksomheten i konsernet er inndelt i tre strategiske driftssegmenter etter tjenestespekter/produkttilbud og type kunde, som også er rapporteringssegmenter etter IFRS 8. Inndelingen tilsvarende strukturen i rapporteringen som løpende skjer til administrerende direktør og bankens styre, som øverste beslutningstakere. De forskjellige driftssegmentene selger til dels forskjellige produkter, har noe ulik risikoprofil, men retter seg mye mot de samme kundegruppene.

Inndeling i driftssegmenter og finansiell informasjon vedrørende segmenter er presentert i tabell nedenfor. Det vesentligste av inntekter og kostnader er fordelt på konsernets driftssegmenter etter reelt forbruk eller aktivitetsbaserte fordelingsnøkler. Det definerte segmentresultatet er resultat før skatt. Skattekostnaden fordeles ikke ut på segmentene.

Transaksjoner mellom driftssegmentene gjøres til markedsverdier, tilsvarende som for transaksjoner med datterselskaper. Se note 18 for ytterligere informasjon om vilkår.

Konsernet er delt inn i følgende tre rapporteringssegment:

Rapporteringssegment	Selskapsnavn	Produkt/Virksomhet
Næringsliv	Sparebanken Møre	Finansiering, betalingsformidling, sparing/plassering, rådgivning mv.
Personmarked	Sparebanken Møre	Finansiering, betalingsformidling, sparing/plassering, rådgivning mv.
	Møre Boligkreditt AS 1)	Finansiering (lån med pant i bolig)
Eiendomsmegling	Møre Eiendomsmegling AS	Megling av bolig- og næringseiendommer

1) Utlån til borettslag fra Møre Boligkreditt AS er innregnet i næringslivssegmentet.

Geografisk fordeling

Konsernets aktiviteter er i all hovedsak begrenset til Møre og Romsdal som er definert som konsernets hjemmemarked. Resultat- og balansetall rapporteres derfor ikke geografisk fordelt. Aktiviteter utenom fylket skiller seg ikke fra konsernets andre aktiviteter mht. risiko eller avkastning. Se note 4 og note 6 for mer informasjon. I elimineringer/annet inngår Sparebankeiendom AS, som håndterer eiendomsforvaltning av egne bygg.

Resultat - 2016	Konsern	Elimineringer/annet	Næringsliv	Personmarked 1)	Eiendomsmegling
Netto renteinntekter	1 082	-36	433	685	0
Andre driftsinntekter	281	85	87	92	17
Sum inntekter	1 363	49	520	777	17
Driftskostnader	586	102	115	349	20
Resultat før tap	777	-53	405	428	-3
Tap på utlån	22	20	6	-4	0
Resultat før skatt	755	-73	399	432	-3
Skattekostnad	181				
Resultat etter skatt	574				

Nøkkeltall - 2016	Konsern	Elimineringer/annet	Næringsliv	Personmarked 1)	Eiendomsmegling
Utlån til kunder 1)	52 691	824	15 508	36 359	0
Innskudd fra kunder 1)	32 562	480	12 083	19 999	0
Garantiforpliktelser	1 741	0	1 730	11	0
Innskuddsdekning	61,8	58,3	77,9	55,0	0
Antall årsverk	378	150	55	159	14

Resultat - 2015	Konsern	Elimineringer/annet	Næringsliv	Personmarked 1)	Eiendomsmegling
Netto renteinntekter	1 098	-22	468	652	0
Andre driftsinntekter	205	-10	90	105	20
Sum inntekter	1 303	-32	558	757	20
Driftskostnader	561	78	117	346	20
Resultat før tap	742	-110	441	411	0
Tap på utlån	50	96	-42	-4	0
Resultat før skatt	692	-206	483	415	0
Skattekostnad	189				
Resultat etter skatt	503				

Nøkkeltall - 2015	Konsern	Elimineringer/annet	Næringsliv	Personmarked 1)	Eiendomsmegling
Utlån til kunder 1)	51 286	1 007	16 245	34 034	0
Innskudd fra kunder 1)	29 389	731	9 673	18 985	0
Garantiforpliktelser	1 605	0	1 595	10	0
Innskuddsdekning	57,3	72,6	59,5	55,8	0
Antall årsverk	388	155	58	160	15

1) Datterselskapet Møre Boligkreditt AS er en del av segmentet Personmarked. Kredittforetakets hovedmålsetning er å utstede obligasjoner med fortrinnsrett rettet mot nasjonale og internasjonale investorer, og selskapet er et ledd i Sparebanken Møres langsiktige finansieringsstrategi. Hovedtall for selskapet vises i egen tabell.

MØRE BOLIGKREDITT AS		
Resultat	2016	2015
Netto renteinntekter	242	273
Andre driftsinntekter	0	1
Sum inntekter	242	274
Driftskostnader	33	31
Resultat før tap	209	243
Tap på utlån, garantier m.v.	1	2
Resultat før skatt	208	241
Skattekostnad	52	65
Resultat for perioden	156	176

Balanse	2016	2015
Utlån til kunder	19 810	16 907
Egenkapital	1 509	1 329

Note 20

ANDRE DRIFTSINNTEKTER

Alle gebyrer relatert til betalingstransaksjoner inntektsføres løpende. Honorarer og gebyrer fra salg eller formidling av aksjer, aksjefond, eiendom eller andre investeringsobjekter som ikke genererer balanseposter i bankens regnskaper, inntektsføres når de er opptjent. Kundehandler med finansielle instrumenter vil generere inntekter i form av marginer og kurtasje, som inntektsføres når handelen er gjennomført. Margininntekter vil kunne være realiserte på tidspunkt for kontraktsinngåelse, men vil også kunne inneholde en kredittrisikopremie knyttet til kundens evne til å gjøre opp mulige forpliktelser som følge av fremtidige endringer i kontraktens markedsverdi. Dersom marginen inneholder en kredittrisikopremie vil denne inntektsføres i takt med opptjeningen. Utbytte på aksjer inntektsføres når utbyttet er endelig vedtatt.

KONSERN				MORBANK	
2015	2016		Note	2016	2015
2	2	Utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning	18	178	193
39	38	Garantiprovisjon		38	39
23	17	Inntekter fra forsikringssalg		17	23
29	32	Inntekter fra fondssalg/verdipapirer		32	29
12	12	Diverse gebyr tilknyttet utlån		12	12
2	2	Interbankgebyrer		2	2
12	11	Gebyr sjekk og giro		11	12
50	50	Gebyr fra kort		50	50
8	8	Gebyr utenlandsk betalingsformidling		8	8
21	19	Andre gebyrer og provisjonsinntekter		19	22
196	189	Sum gebyrer og provisjonsinntekter		189	197
-28	-28	Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester		-28	-28
-2	-94	Fastrenteutlån		-94	-2
5	83	Derivat knyttet til fastrenteutlån		83	5
-37	160	Utstedte obligasjoner og sertifikater		46	31
40	-160	Derivat knyttet til utstedte obligasjoner og sertifikater		-43	-33
-2	41	Kursgevinst/-tap aksjer		41	-2
-51	24	Kursgevinst/-tap obligasjoner		21	-47
33	33	Valutahandel (for kunder)		33	33
24	11	Øvrige inntekter		12	24
10	98	Netto verdiendring og gevinst/tap på verdipapirer og valuta	<u>14</u> <u>17</u>	99	9
3	2	Driftsinntekter faste eiendommer		2	0
20	17	Inntekter eiendomsmegling		0	0
1	0	Salgsgevinster bygg		0	1
1	1	Øvrige driftsinntekter		26	26
25	20	Sum diverse inntekter		28	27
205	281	Andre driftsinntekter	<u>19</u>	466	398

Note 21

DRIFTSKOSTNADER EKSKL. PERSONAL

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
74	81	IT-kostnader	81	74
17	15	Telefon/Porto/Kontorrekvisita	15	17
9	10	Reisekostnader/KM-godtgjørelse/representasjon	10	9
13	13	Markedsføringskostnader	13	13
6	5	Øvrige adm.kostnader	5	6
119	124	Sum administrasjonskostnader	124	119
29	32	Av- og nedskrivninger varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	26	23
31	28	Lokalkostnader	39	42
3	3	Honorar ekstern revisor	2	2
13	16	Kostnader varige driftsmidler	16	13
6	3	Formuesskatt	3	6
51	45	Andre driftskostnader	33	42
104	95	Sum andre driftskostnader	93	105
252	251	Sum driftskostnader	243	247

Note 22

LEIEAVTALER

Alle bankens leieavtaler er operasjonelle.

Leie av forretningslokaler

Banken leier 28 av sine forretningslokaler fra eksterne utleiere, samt 2 fra bankens heleide eiendomsselskap Sparebankeiendom AS. For informasjon om kontorenes lokaliteter og areal, se note 25.

	2016	2015
Husleie betalt til:		
Sparebankeiendom AS	15	17
Andre eksterne utleiere	19	17

Varighet leieavtaler

Leieavtaler med eksterne utleiere er i hovedsak av 10 års varighet (noen på 1 år) med 12 måneder gjensidig oppsigelsesfrist og til markedspriser. Leieavtaler med datterselskapet Sparebankeiendom AS har en oppsigelsesfrist på 1 måned og løper ett år i gangen. Leiebetalingen er markedspris.

Kontraktsfestede fremtidige leiekostnader (nominelle beløp)	Innen 1 år	Mellom 1-5 år	Mer enn 5 år
Sparebankeiendom AS	15	0	0
Andre eksterne utleiere	19	76	95
Sum	34	76	95

Andre vesentlige avtaler

Konsernet har outsourcet det vesentligste av driften innen IT-området. Sparebanken Møre inngikk i 2015 en ny avtale med EVRY om levering av IT-tjenester for sin bankvirksomhet. Den nye avtalen har en totalverdi på ca NOK 185 millioner kroner og løper ut 2019, med opsjon på forlengelse med ytterligere to år. Sparebanken Møre viderefører samarbeidet om en komplett portefølje av bankløsninger og driftstjenester fra EVRY.

EVRY leverer løsninger som understøtter sentrale banktjenester som innskudd, finansiering, kort og betalingsformidling, regnskap og rapportering, meldingsdistribusjon og kundedialogtjenester, selvbetjeningskanaler og løsninger for bankkontor. Sammen med løsningene leverer EVRY drift av samtlige bankløsninger og infrastruktur.

Note 23

LØNN OG TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE PARTER

KONSERN			MORBANK	
2015	2016	(Tall i mill. kroner)	2016	2015
234	234	Lønn og andre kontantytelser	221	222
2	2	Honorarer styret/generalforsamling	2	2
14	17	Bonus/overskuddsdeling 1)	17	14
3	24	Pensjonskostnad (note 24)	24	3
38	41	Arbeidsgiveravgift	40	38
18	17	Andre personalkostnader	17	16
309	335	Sum lønn m.v.	321	295
		Bemanning		
410	398	Hel- og deltidsansatte pr. 31.12	382	392
411	404	Gjennomsnittlig antall ansatte	387	395
388	378	Årsverk pr. 31.12	364	373
385	383	Gjennomsnittlig antall årsverk	368	370

1) Deler av bonusen (ca 50 %) for 2016 og 2015 ble gitt i form av egenkapitalbevis (MORG). Egenkapitalbevisene ble kjøpt i markedet til børskurs, totalt ca 45 000 EKB i 2016 og ca 40 000 EKB i 2015.

Banken har pr. 31.12.2016 ikke forpliktelser overfor adm. direktør, medlemmer av styret eller andre ansatte til å gi spesielt vederlag ved opphør eller endring av ansettelsesforholdet eller vervet. Det eksisterer ingen ordninger eller regnskapsmessige forpliktelser vedr. overskuddsdelinger, opsjoner, tegningsretter og lignende for noen av de nevnte personene. Vedrørende konsernets bonusordninger vises det til omtale i NUES-dokumentet punkt 12. Administrerende direktør har kontraktsfestet 6 måneders oppsigelsestid. Det vises for øvrig til note 24 for beskrivelse av pensjonsordninger. All lønn og annen godtgjørelse til ansatte i konsernet og nærstående parter er kostnadsført ved regnskapsårets slutt. Pensjonskostnader er regnskapsmessig kostnad for banken inkl. premiebetaling ved de ulike pensjonsordningene.

KONSERN - Lønn, annen godtgjørelse, pensjon

Lønn til adm.direktør utgjorde 2.381.753 kroner i 2016 (2015: 2.307.897 kroner). Beregnet fordel av naturaltelseter utgjorde 421.302 kroner (2015: 414.387 kroner). I tillegg er det i bankens regnskap kostnadsført årets kostnader vedrørende adm. direktørs pensjonsavtale fra 60 år (note 24) inkl. beregnet arbeidsgiveravgift med kroner 1.108.315 (2015: 1.058.906 kroner). Adm. direktør fylte 60 år i oktober 2016, og nådde da pensjonsalder i henhold til sin arbeidsavtale med styret. Styret ba ham forlenge sin kontrakt til og med 31. mars, noe han takket ja til. Adm. direktør vil dermed gå av med pensjon med virkning fra 1. april 2017, og vil da få utbetalt en årlig pensjon som utgjør 70 % av sluttlønn. Innarbeiding av konsumprisindeksregulering i pensjonsavtalen til Adm.direktør er hensyntatt i årets pensjonskostnad med kr 5.686.077.

Lønn/honorar til tillitsvalgte organer

KONSERN (Tall i tusen kroner)	2016	2015
Generalforsamlingen	282	294
Styret	1 382	1 302
Honorar ekstern revisor (inkl. merverdiavgift)	3 116	3 041
- herav honorar for lovpålagt revisjon	1 988	1 888
- herav andre attestasjonstjenester	475	419
- herav skatterådgivning	186	204
- herav andre tjenester utenfor revisjon	467	530

All lønn og annen godtgjørelse til ansatte i konsernet og nærstående parter er kostnadsført ved regnskapsårets utgang. Banken har pr. 31.12.2016 ikke forpliktelser ovenfor adm.direktør, medlemmer av styret eller andre ansatte til å gi spesielt vederlag ved opphør eller endring av ansettelsesforholdet eller vervet. Det eksisterer heller ikke ordninger eller regnskapsmessige forpliktelser vedrørende bonuser, overskuddsdelinger, opsjoner, tegningsretter og lignende for noen av de ovenfor nevnte personene. Det vises til note 24 for beskrivelse av bankens pensjonsordninger for adm.direktør og andre ansatte i banken.

Utlån, innskudd og garantier

KONSERN (Tall i mill. kroner)	2016			2015		
	Utlån	Innskudd	Garantier	Utlån	Innskudd	Garantier
Generalforsamlingen	50	15	0	52	18	0
Styret	16	5	0	12	9	0
Ansatte	995	145	0	973	147	0

Utlån og andre forretningsmessige forhold til medlemmer av generalforsamlingen og styret er gitt til ordinære kundevilkår.

Rentesubsidiering av lån til ansatte

Fordelen av lån gitt til en rentesats som er lavere enn den rentesatsen (gjennomsnittlig 2,28 % i 2016) som gir grunnlag for fordelsbeskatning av ansatte er beregnet til 4.158.893 kroner mot 4.936.046 kroner i 2015.

Renteinntekter og rentekostnader knyttet til generalforsamling og styre

(Tall i mill. kroner)	2016	2015
Renteinntekter	0	1
Rentekostnader	1	2

Lønn, annen godtgjørelse, pensjon - MORBANK

Tall i tusen kroner	Lønn/honorar		Annen godtgjørelse		Pensjonskostnader	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Generalforsamlingen						
Kjersti Kleven	24					
Tidligere leder:						
Tormod Hvattum	0	36				
Øvrige medlemmer 3)	258	258				
Sum	282	294				
Styret						
Leif-Arne Langøy, styreleder	367	367				
Roy Reite, styrets nestleder	166	166				
Ragna Brenne Bjerkeset	146	146				
Henrik Grung	200	113				
Elisabeth Maråk Støle	103	0				
Ann Magritt Bjåstad Vikebakk	190	185				
Helge Karsten Knudsen, ansattes representant 1)	140	140				
Turid Håndlykken Sylte, ansattes representant 2)	70	0				
Tidligere styremedlemmer:						
Rita Christina Sævik	0	180				
Henning Sundet	0	5				
Sum	1 382	1 302				
Administrerende direktør						
Olav Arne Fiskerstrand	2 382	2 308	421	414	6 794	1 059
Ledende ansatte i 2016						
Banksjef divisjon personmarked Trond Nydal	1 495	1 466	188	206		
Banksjef NL Sunnmøre Terje Krøvel	1 463	1 417	178	193		
Banksjef NL Romsdal og Nordmøre Kolbjørn Heggdal	1 411	1 353	126	128		
Banksjef NL Søre Sunnmøre Kjell Jan Brudevoll	1 214	1 192	108	114		
Banksjef Treasury & Markets Runar Sandanger	1 353	1 349	121	137		
Banksjef Økonomi, Risikostyring Personal og Sikkerhet Idar Vattøy	1 332	1 272	147	170		
Banksjef Kreditt og Juridisk Erik Røkke	1 255	1 169	136	102		
Banksjef Forretningsstøtte Perdy Lunde	1 248	1 218	106	97		
Banksjef Informasjon og administrasjon Tone S. Gjerdsbakk	1 064	876	116	84		
Sum	11 835	11 312	1 226	1 231		

Godtgjørelse til ekstern revisor (inkl. merverdiavgift)

Honorar ekstern revisor	2 053	2 045
- herav honorar for lovpålagt revisjon	1 575	1 500
- herav andre attestasjonstjenester	17	0
- herav skatterådgivning	111	133
- herav andre tjenester utenfor revisjon	350	412

1) Ordinær lønn utgjør kr 487.198 (2015: kr 476.263).

2) Ordinær lønn utgjør kr 591.348

3) Nestleder og medlemmer av Generalforsamlingen godtgjøres med kr 2.000,- pr møte i 2016. Det er avholdt 3 møter i 2016.

Utlån og garantier

Tall i tusen kroner	2016		2015	
	Utlån	Garantier	Utlån	Garantier
Generalforsamlingen				
Kjersti Kleven	4 876			
Tidligere leder:				
Tormod Hvattum	0	0	1 566	0
Øvrige medlemmer (43 stk. i 2016 og 43 stk i 2015)	50 107	0	50 446	0
Styret				
Leif-Arne Langøy, styreleder	172	0	12	0
Roy Reite, styrets nestleder	0	0	0	0
Ragna Brenne Bjerkeset	2 539	0	48	0
Henrik Grung	0	0	0	0
Elisabeth Maråk Støle	0	0	0	0
Ann Magritt Bjåstad Vikebakk	6 917	0	7 475	0
Helge Karsten Knudsen, ansattes representant	4 839	0	4 932	0
Turid Håndlykken Sylte, ansattes representant	1 589	0	0	0
Administrerende direktør				
Olav Arne Fiskerstrand	0	0	0	0
Ansatte	995 182	0	972 933	0

Utlån og andre forhold til medlemmer av styret og generalforsamlingen er gitt til ordinære kundevilkår.

Lån til adm.direktør og ansattes representant i styret er gitt til ansattevilkår.

Note 24

PENSJON

Konsernet har to pensjonsordninger, en ytelsesbasert pensjonsordning og en innskuddsbasert pensjonsordning. I tillegg har administrerende direktør og noen banksjefer tidligpensjonsavtaler. Konsernet er for øvrig med i Fellesordningen for avtalefestet pensjon, AFP.

Konsernets pensjonsordninger oppfyller kravene i lov om tjenestepensjon.

Ytelsesbasert pensjonsordning ved egen pensjonskasse

Konsernet har tilbydd sine ansatte pensjoner definert som ytelsesplaner (alderspensjon). Ytelsesplanene er sikret gjennom innbetalinger til bankens pensjonskasse. Den eksisterende ytelsesbaserte pensjonsordningen ble lukket for nye medlemmer pr 31.12.2009. Med virkning fra 31.12.2015 ble ytelsesordningen ytterligere lukket ved at alle ansatte født i 1959 eller senere ble overført fra ytelsespensjon til innskuddspensjon. Endringen medførte en reduksjon i pensjonskostnadene i 2015 på 28 mill. kroner. Utstedelse av fripoliser til de som ble overført til innskuddspensjon medførte en kostnad knyttet til ekstra administrasjonsreserve på 4 mill. kroner. Nettoeffekten av denne endringen var dermed reduserte lønnskostnader i 2015 med 24 mill. kroner.

Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser knyttet til den ytelsesbaserte ordningen regnskapsføres i henhold til IAS 19.

Pensjonsforpliktelsene er vurdert av aktuar årlig, basert på forutsetninger fastsatt av banken.

Pensjonsforpliktelsene og pensjonskostnadene fastsatt ved bruk av en lineær opptjeningsformel. En lineær opptjeningsformel fordeler opptjeningen av fremtidige pensjonsytelser lineært over opptjeningsperioden, og betrakter opptjente pensjonsrettigheter til de ansatte i løpet av en periode som årets pensjonskostnad. Netto pensjonskostnader blir medtatt i personalkostnadene i regnskapet.

Pensjonsforpliktelsene beregnes som nåverdien av fremtidige, sannsynlige pensjonsutbetalinger og bygger på økonomiske og aktuarmessige beregninger og forutsetninger. Differansen mellom beregnet påløpt forpliktelse og verdien av pensjonsmidlene er ført i balansen. Aktuarielle gevinster og tap som skyldes endrede forutsetninger eller avvik mellom forventet og faktisk avkastning på pensjonsmidlene, innregnes i andre inntekter og kostnader i utvidet resultatregnskap i den perioden de oppstår.

Diskonteringsrenten baseres på renten på foretaksobligasjoner med høy kredittverdighet. Det norske markedet for obligasjoner med fortrinnsrett vurderes å inneha de egenskaper som tilsier at det kan legges til grunn i beregningen av diskonteringsrenten.

Forventet avkastning på pensjonsmidler beregnes med samme rente som er benyttet for diskontering av pensjonsforpliktelsene. Avkastning utover diskonteringsrenten innregnes i andre inntekter og kostnader i utvidet resultatregnskap.

Innføring av nye ordninger eller endringer i eksisterende ordninger som skjer med tilbakevirkende kraft slik at de ansatte umiddelbart har opptjent en fripolise (eller endring i fripolise) resultatføres umiddelbart. Gevinst eller tap knyttet til innskrenkninger eller avslutning av pensjonsplaner resultatføres når dette skjer.

Den delen av konsernets pensjonsordning som er ytelsesbasert gir de ansatte rett til avtalte fremtidige pensjonsytelser på differansen mellom 70 % av sluttlønn ved opptjeningsalder 67 år og beregnet ytelse fra Folketrygden, forutsatt full opptjening (30 år). Forpliktelsen omfatter 95 (110) aktive medlemmer og 248 (235) pensjonister ved utgangen av 2016.

Innskuddsbasert pensjonsordning

For innskuddsbaserte pensjonsordninger innbetales det en prosentvis andel av inntekt, avhengig av den enkelte ansattes inntektsnivå. Det er inngått avtale med DnB, og innbetalingene utgiftsføres løpende. Innskuddsordningen er vedtatt å ha innskuddssatser på 7 % for lønn i intervallet opp til 7,1 ganger folketrygdens Grunnbeløp (G) og 12 % for lønn i intervallet 7,1 til 12 G. Pensjonspremien kostnadsføres når den påløper og presenteres under Lønn m.v.

Bankens datterselskap Møre Eiendomsmegling AS har ytet innskuddsbasert pensjonsordning til sine ansatte. Tilskuddet blir fastsatt som 3 % av den ansattes lønn.

Konsernets kostnad knyttet til innskuddspensjon utgjør 12 mill. kroner i 2016 (5 mill. kroner i 2015).

Pensjonsavtale toppleder/banksjefer

Adm. direktør fylte 60 år i oktober 2016, og nådde da pensjonsalder i henhold til sin arbeidsavtale med styret. Styret ba ham forlenge sin kontrakt til og med 31. mars, noe han takket ja til. Adm. direktør vil dermed gå av med pensjon med virkning fra 1. april 2017, og vil da få utbetalt en årlig pensjon som utgjør 70 % av sluttlønn. Noen banksjefer født før 31.12.1953 har hatt avtalefestet rett til å kunne gå av med pensjon ved fylte 65 år. Disse vil da få utbetalt en pensjon som utgjør 70 % av sluttlønn frem til 67 år da man inntreffer i pensjonskassen. Ordningen omfatter 1 banksjef ved utgangen av 2016 (5). Konsernet har også forpliktelser knyttet til lønn over 12G, som det er tatt hensyn til i beregningene fra aktuar.

Avtalefestet pensjon (AFP)

Konsernet deltok i finansnæringens AFP-ordning, som innebar at alle ansatte med pensjonsalder 67 år kunne velge å gå av med førtidspensjon fra og med 62 år. Denne ordningen ble i februar 2010 vedtatt avviklet og det var kun mulig å gå av med førtidspensjon etter den gamle ordningen fram til 31.12.2010. Som erstatning for den gamle AFP-ordningen ble det etablert en ny AFP-ordning. Den nye AFP-ordningen er, i motsetning til den gamle, ikke en førtidspensjonsordning, men en ordning som gir et livslangt tillegg på den ordinære pensjonen. De ansatte som er omfattet av den nye ordningen og som oppfyller vilkårene for AFP, kan velge å ta ut den nye AFP-ordningen fra og med fylte 62 år, også ved siden av å stå i jobb, og den gir ytterligere opptjening ved arbeid fram til 67 år. Den nye AFP-ordningen er en ytelsesbasert flerforetakspensjonsordning, og finansieres gjennom premier som fastsettes som en prosent av lønn. Premien for 2016 ble fastsatt til 2,5 % av samlede utbetalinger mellom 1 G og 7,1 G til bedriftens arbeidstakere i aldersgruppen 13 til 61 år. For 2017 er premien fastsatt til 2,5 %. Det er ikke fondsoppygging i ordningen og det forventes at premienivået vil øke for de kommende årene. Foreløpig foreligger ingen pålitelig måling og allokering av forpliktelse og midler i ordningen. Regnskapsmessig blir ordningen behandlet som en innskuddsbasert pensjonsordning hvor premiebetalinger kostnadsføres løpende, og ingen avsetninger foretas i regnskapet. Kostnadsførte premiebetalinger utgjør 4 mill. kroner i 2016 (4 mill. kroner i 2015).

Tallene i tabellene under er like for morbanken og konsernet.

Økonomiske og aktuarmessige forutsetninger

	Forpliktelser		Kostnader	
	31.12.2016	31.12.2015	2016	2015
Diskonteringsrente/forventet avkastning på midlene	2,60	2,50	2,50	2,30
Lønnsregulering	2,25	2,50	2,50	2,75
Pensjonsregulering	-	-	-	-
Regulering av folketrygden grunnbeløp	2,00	2,25	2,25	2,50
Arbeidsgiveravgift	19,10	14,10	14,10	14,10
Dødelighetsrisiko mv.	K 2013	K 2013	K 2013	K2013
Uføretariff	IR02	IR02	IR02	IR02

Pensjonskostnader i ordinært resultat

	2016	2015
Nåverdi av pensjonsopptjening i året inklusive administrasjonskostnader	6	15
Rentekostnad av påløpte pensjonsforpliktelser	8	11
Forventet avkastning av pensjonsmidler	-7	-9
Nettoeffekt ved overgang til innskudd	0	-28
Periodens netto pensjonskostnad fra pensjonskassen	7	-12
Endring nåverdi pensjonsopptjening øvrige pensjonsordninger	0	0
Pensjonskostnader over bankens drift, inkl. kostnader til innskuddspensjon og AFP-ordningene	18	12
Totale pensjonskostnader	25	0

Spesifikasjon av estimatavvik i utvidet resultat

	2016	2015
Endring i diskonteringsrenten	5	9
Endring i andre økonomiske forutsetninger	-4	18
Estimatavvik på pensjonsmidler	-9	-37
Sum estimatavvik	-8	-9

Totale pensjonsforpliktelser/-midler

	2016	2015
Pensjonsforpliktelse	328	346
Verdi av pensjonsmidler	-321	-315
Netto pensjonsforpliktelser/-midler pensjonskassen	7	31
Netto pensjonsforpliktelser toppledere/banksjefer	33	28
Sum netto pensjonsforpliktelser/-midler	40	59

Fonderte pensjonsforpliktelser

	2016	2015
Pensjonsforpliktelser pr 01.01	346	485
Årets pensjonsopptjening	6	15
Pensjonsutbetaling	-14	-14
Rentekostnader	8	11
Arbeidsgiveravgift	-4	-1
Flytting av forpliktelser ved overgang til innskuddspensjon	0	-122
Aktuarielle gevinster/tap	-14	-27
Pensjonsforpliktelser 31.12	328	346

Fonderte pensjonsmidler

	2016	2015
Pensjonsmidler pr 01.01	315	447
Totalt innbetalt	33	6
Utbetalte pensjoner	-14	-14
Forventet avkastning	7	9
Flytting av midler ved overgang til innskuddspensjon	0	-94
Aktuarielle gevinster/tap	-20	-38
Pensjonsmidler 31.12	321	315

Estimert innbetaling for 2017 utgjør 10 mill. kroner.

Pensjonsforpliktelser øvrige ordninger

	2016	2015
Pensjonsforpliktelser pr 01.01	28	29
Årets pensjonsopptjening	3	1
Pensjonsutbetaling	-1	-2
Rentekostnader	2	1
Aktuarielle gevinster/tap	2	-2
Pensjonsforpliktelser 31.12	33	28

Sensitivitetsanalyse

	Endring i diskonteringsrenten i %	Effekt på bruttoforpliktelsen i % pr 31.12.2016	Effekt på pensjonskostnaden i % i 2016
Sikret ordning (pensjonskassen)	0,5	-5,4	-6,6
Sikret ordning (pensjonskassen)	-0,5	5,9	7,3
Usikrede ordninger (øvrige ordninger)	0,5	-4,0	-0,6
Usikrede ordninger (øvrige ordninger)	-0,5	4,6	0,6

Sensitivitetsanalysen over er basert på endring i diskonteringsrenten, gitt at alle andre forutsetninger holdes konstante.

Sensitivitetsberegningen er utført ved bruk av samme metode som aktuarberegningen for beregning av pensjonsforpliktelsen i balansen.

Historisk utvikling

	2016	2015	2014	2013	2012
Brutto pensjonsforpliktelser inkl. arbeidsgiveravgift	328	346	485	373	363
Brutto pensjonsmidler	-321	-315	-447	-428	-445
Øvrige pensjonsforpliktelser	33	28	29	30	45
Netto balanseførte pensjonsforpliktelser/-midler	40	59	68	-25	-37

Forvaltning av pensjonskassens midler

Sparebanken Møre har egen pensjonskasse som håndterer pensjonsytelsene ved en opptjeningsalder på 67 år.

Kapitalen skal forvaltes under hensyn til sikkerhet, risikospredning, avkastning og likviditet. Pensjonskassen skal drive kapitalforvaltningen slik at riktig oppfyllelse av forsikringsforpliktelsene sikres. Forvaltningen skal særlig ivareta sikkerhet over tid på bakgrunn av pensjonskassens langsiktige forpliktelser.

Innenfor rammen av forsvarlig sikkerhet og risikospredning skal pensjonskassen over tid søke å oppnå så god avkastning av de forvaltede midler som mulig.

Langsiktigheten i forvaltningen tilsier at pensjonskassen må påta seg både renterisiko og markedsrisiko for å være sikret en moderat meravkastning utover den risikofrie plasseringsrenten.

Pensjonskassen skal sørge for tilstrekkelig god likviditet til å foreta påregnelige utbetalinger.

Pensjonskassen har investert 4 mill. kroner i en obligasjon utstedt av Sparebanken Møre. Utover dette har ikke pensjonskassen investert i finansielle instrument utstedt av Sparebanken Møre eller i eiendommer som eies eller benyttes av banken.

Pensjonskassen har et innskudd i Sparebanken Møre på 30 millioner kroner i 2016 (26 millioner kroner).

Investeringsprofil pensjonsmidler

	2016		2015	
	Virkelig verdi	Andel i %	Virkelig verdi	Andel i %
Aksjer	45	8,8	0	0,0
Obligasjoner/sertifikat	370	72,6	345	73,7
Bankinnskudd	95	18,6	123	26,3
Sum pensjonsmidler	510	100,0	468	100,0

Av de totale pensjonsmidlene på 510 mill. kroner (468 mill. kroner) er 321 mill. kroner (315 mill. kroner) knyttet til ytelsesordningen i Sparebanken Møre. Øvrige pensjonsmidler på 189 mill. kroner (153 mill. kroner) er knyttet til utstedte fripoliser, som administreres av Sparebanken Møres Pensjonskasse.

Verdijustert kapitalavkastning i %

	2016	2015
Sum pensjonsmidler	5,79	1,21

Note 25

VARIGE DRIFTSMIDLER

Anleggsmidler er vurdert til historisk kostpris inkl. direkte henførbare kostnader fratrukket akkumulerte av- og nedskrivninger. Når eiendeler blir solgt eller avhendet blir kostprisen og akkumulerte avskrivninger tilbakeført i regnskapet, og evt. gevinst eller tap fra salget/avhendingen blir resultatført. Kostprisen for anleggsmidler er kjøpsprisen, inkludert avgifter og direkte oppkjøpskostnader knyttet til å sette anleggsmiddelet i stand for bruk. Utgifter påløpt etter at anleggsmiddelet er tatt i bruk, reparasjon og vedlikehold, blir kostnadsført.

Det blir foretatt dekomponering av vesentlige varige driftsmidler for avskrivningsformål, når komponentens anskaffelseskost er betydelig i forhold til total anskaffelseskost og brukstid er vesentlig forskjellig.

Avskrivning er beregnet ved bruk av lineær metode med følgende tidsprofil, hensyntatt restverdi:

Driftsmiddel	Tidsprofil avskrivning
Tomter	Avskrives ikke
Fritidseiendommer	Avskrives ikke
Bygninger	50 år
Tekniske installasjoner	10 år
Inventar	8-10 år
Biler	5 år
Kontormaskiner	5 år
IT-utstyr	3-5 år

Det foretas årlig en revurdering av resterende levetid og restverdier for hvert driftsmiddel. Ved hvert rapporteringstidspunkt vurderes hvorvidt det foreligger indikasjoner på fall i materielle eiendelers verdi. Dersom slike indikasjoner foreligger, beregnes eiendelens gjenvinnbare beløp. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av virkelig verdi med fradrag av salgskostnader og bruksverdi. Ved vurdering av verdifall, grupperes anleggsmidlene på det laveste nivået der det er mulig å skille ut uavhengige kontantstrømmer (kontantstrømgenererende enheter). En kontantstrømgenererende enhet er den minste identifiserbare gruppe som genererer inngående kontantstrøm, som i alt vesentlig er uavhengig fra andre eiendeler eller grupper. Eiendelens balanseførte beløp nedskrives umiddelbart til gjenvinnbart beløp, om bokført verdi er høyest.

Tilsvarende vurderes det hvorvidt grunnlaget for tidligere nedskrivninger er til stede. Dersom grunnlaget for tidligere års nedskrivninger ikke lenger er tilstede, reverseres tidligere års nedskrivninger over resultatet. Varige driftsmidler presenteres således til historisk kost fratrukket akkumulerte avskrivninger og akkumulerte tap ved verdifall.

Driftsmidler som hver for seg er av mindre betydning, eksempelvis PC-er og annet kontorutstyr, vurderes ikke individuelt for restverdier, levetid eller varig verdifall, men vurderes som grupper.

Anlegg under utførelse er klassifisert som anleggsmidler og er regnskapsført til pådratte kostnader relatert til anleggsmiddelet. Anlegg under utførelse blir ikke avskrevet før anleggsmiddelet blir tatt i bruk. Gevinst eller tap ved salg av varige driftsmidler resultatføres løpende.

Bygninger og tomter er i sin helhet eid av bankens datterselskap, Sparebankeiendom AS. Byggene er kun beregnet til eget bruk i operasjonell drift av banken, og er derfor ikke definert som investeringseiendommer. Byggene er lokalisert i konsernets

geografiske hjemmemarked, Møre og Romsdal fylke. Samlet areal er ca. 10 000 kvm, hvorav ca. 500 kvm er utleid til eksterne leietakere. Bare mindre deler av lokalene er ledig pr. dato (ca. 1 400 kvm) og det er kun næringslokaler i byggene. Byggene er bokført til historisk kost fratrukket akkumulerte av- og nedskrivninger. Det er ingen indikasjoner på verdifall i konsernets bygningsmasse.

KONSERN

31.12.2016	Sum	Bygg, inkl. tekn.install., tomter/hytter	Biler, IT og kontor- maskiner	Inventar
Anskaffelseskost 01.01	398	297	37	64
Tilgang	4	2	1	1
Avgang	46	29	17	0
Anskaffelseskost 31.12	356	270	21	65
Akkumulerte av- og nedskrivninger 01.01	139	63	35	41
Årets avskrivninger	16	8	1	7
Årets nedskrivninger	0	0	0	0
Avgang	28	12	17	0
Akkumulerte av- og nedskrivninger 31.12	127	59	20	48
Regnskapsført verdi 31.12	230	211	1	17
Lineær avskrivningstid (år)		10-50	3-5	8-10
Fullt nedskrevne anleggsmidler i bruk	26	0	16	10
Beregnet restverdi på anleggsmidler	74			

KONSERN

31.12.2015	Sum	Bygg, inkl. tekn.install., tomter/hytter	Biler, IT og kontor- maskiner	Inventar
Anskaffelseskost 01.01	390	291	37	62
Tilgang	14	11	1	2
Avgang	6	5	1	0
Anskaffelseskost 31.12	398	297	37	64
Akkumulerte av- og nedskrivninger 01.01	126	59	32	35
Årets avskrivninger	16	7	3	6
Årets nedskrivninger	0	0	0	0
Avgang	3	3	0	0
Akkumulerte av- og nedskrivninger 31.12	139	63	35	41
Regnskapsført verdi 31.12	259	234	2	23
Lineær avskrivningstid (år)		10-50	3-5	8-10
Fullt nedskrevne anleggsmidler i bruk	39	0	30	9
Beregnet restverdi på anleggsmidler	82	82	0	0

MORBANK

31.12.2016	Sum	Bygg, inkl. tekn.install.	Biler, IT og kontor- maskiner	Inventar
Anskaffelseskost 01.01	130	34	36	60
Tilgang	3	2	1	1
Avgang	27	11	17	0
Anskaffelseskost 31.12	106	25	20	61
Akkumulerte av- og nedskrivninger 01.01	80	8	33	39
Årets avskrivninger	10	3	1	6
Årets nedskrivninger	0	0	0	0
Avgang	20	3	17	0
Akkumulerte av- og nedskrivninger 31.12	70	7	18	45
Regnskapsført verdi 31.12	36	18	2	16
Lineær avskrivningstid (år)		10-50	3-5	8-10
Fullt nedskrevne anleggsmidler i bruk	24	0	16	9

MORBANK

31.12.2015	Sum	Bygg, inkl. tekn.install.	Biler, IT og kontor- maskiner	Inventar
Anskaffelseskost 01.01	124	29	37	58
Tilgang	8	5	1	2
Avgang	2	0	2	0
Anskaffelseskost 31.12	130	34	36	60
Akkumulerte av- og nedskrivninger 01.01	70	5	32	33
Årets avskrivninger	10	3	1	6
Årets nedskrivninger	0	0	0	0
Avgang	0	0	0	0
Akkumulerte av- og nedskrivninger 31.12	80	8	33	39
Regnskapsført verdi 31.12	50	26	3	21
Lineær avskrivningstid (år)		10-50	3-5	8-10
Fullt nedskrevne anleggsmidler i bruk	37	0	30	7

Note 26

IMMATERIELLE EIENDELER

Immaterielle eiendeler består av aktiverte kostnader knyttet til kjøp av programvare, lisenser og lignende.

Immaterielle eiendeler ervervet separat balanseføres til kost. Kostnaden ved immaterielle eiendeler ervervet ved oppkjøp balanseføres til virkelig verdi i åpningsbalansen i konsernet. Balanseførte immaterielle eiendeler regnskapsføres til kost, redusert for eventuell av- og nedskrivning. Immaterielle eiendeler avskrives over forventet brukstid.

Beløp betalt for lisenser og programvare balanseføres og avskrives lineært over forventet brukstid. Forventet brukstid er normalt fem år. Kjøpt programvare balanseføres til anskaffelseskost med tillegg av utgifter for å bringe programvaren klar til bruk. Vurdering av nedskrivningsbehov gjennomføres årlig. Utgifter knyttet til vedlikehold av programvare og IT-systemer kostnadsføres løpende over resultatregnskapet.

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
74	103	Anskaffelseskost 01.01	101	72
29	16	Tilgang	16	29
0	4	Avgang	3	0
103	115	Anskaffelseskost 31.12	114	101
42	55	Akkumulerte av- og nedskrivninger 01.01	54	41
13	16	Avskrivninger	16	13
0	0	Nedskrivninger	0	0
0	3	Avgang	3	0
55	68	Akkumulerte av- og nedskrivninger 31.12	67	54
32	48	Bokført verdi 01.01	47	31
48	47	Bokført verdi 31.12	47	47
20	20	Lineære avskrivningssatser i prosent	20	20
5	5	Økonomisk levetid i antall år	5	5

Note 27

ANDRE EIENDELER

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
10	10	Overtatte eiendeler	10	10
39	39	Kapitalinnskudd i Sparebanken Møres Pensjonskasse	39	39
32	29	Øvrige fordringer	28	26
81	78	Sum andre eiendeler	77	75

Overtatte eiendeler utgjør totalt 10 mill. kroner (10 mill. kroner i 2015). Dette består av boligeiendommer 4 mill. kroner (4 mill. kroner) og tomter 6 mill. kroner (6 mill. kroner). Disse eiendommene er i hovedsak ervervet som ledd i realisering av bankens pant. Det er ikke noe mål for Sparebanken Møre å sitte som eier av overtatte eiendommer. I de tilfeller der akseptabel pris ikke blir oppnådd, blir eiendommene forsøkt utleid.

Note 28

SKATT

Skattekostnad består av betalbar skatt og endring utsatt skatt.

Utsatt skatt/eiendel ved utsatt skatt er utregnet på grunnlag av de midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi på eiendeler og gjeld ved utgangen av regnskapsåret. Midlertidige negative og positive forskjeller som blir reversert eller kan reverseres i samme periode, er utlignet og nettoført.

Eiendel ved utsatt skatt blir regnskapsført når det er sannsynlig at konsernet vil ha tilstrekkelige skattemessige overskudd til å nyttiggjøre eiendelen. På hver balansedato foretar konsernet en gjennomgang av regnskapsført eiendel ved utsatt skatt og dets regnskapsførte verdi. Konsernet vil eventuelt redusere eiendelen i den grad konsernet ikke lenger kan nyttiggjøre seg den.

Betalbar skatt, utsatt skatt og eiendel ved utsatt skatt er regnskapsført over utvidet resultat i den grad dette relaterer seg til forhold som er regnskapsført over utvidet resultat. Midlertidige forskjeller, herunder tilhørende beregnet utsatt skatt knyttet til estimatavvik på pensjoner er således ført over utvidet resultat.

Utsatt skatt og eiendel ved utsatt skatt er målt basert på forventet fremtidig skattesats til de selskapene i konsernet hvor det har oppstått midlertidige forskjeller. Utsatt skatt og eiendel ved utsatt skatt er regnskapsført uavhengig av når forskjellene vil reverseres. Eiendel ved utsatt skatt er ført opp til nominell verdi.

Skattesatsen ble endret til 25 % med virkning fra 2016, og denne satsen er benyttet ved beregning av betalbar skatt for 2016, samt for utsatt skatt pr 31.12.2016 og 31.12.2015. Ved beregning av betalbar skatt for 2015 ble det benyttet en skattesats på 27 %.

Hele skattekostnaden er knyttet til Norge.

Skattekostnad i resultatregnskapet

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
215	172	Betalbar skatt	117	150
-26	9	Endring i utsatt skatt mot ordinært resultat	12	-25
0	0	For mye/lite avsatt forrige år	0	0
189	181	Skattekostnad	129	125
27,3	24,0	Effektiv skattesats (skattekostnad i % av resultat før skatt)	17,8	19,6

Skattekostnad i utvidet resultat

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
2	-2	Endring i utsatt skatt som følge av estimatavvik på pensjon	-2	2
2	-2	Skattekostnad i utvidet resultat	-2	2

Spesifikasjon av forskjellen mellom regnskapsmessig og skattemessig resultat

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
693	755	Resultat før skattekostnad	724	637
0	-46	Ikke skattepliktige inntekter og ikke fradragsberettigede kostnader knyttet til aksjer	-223	-191
16	17	Andre ikke skattepliktige inntekter og ikke fradragsberettigede kostnader	17	16
86	-38	Endringer i midlertidige forskjeller	-49	93
795	688	Skattepliktig inntekt	469	555
215	172	Skyldig betalbar skatt 25 % (27 % i 2015)	117	150

Spesifikasjon av midlertidige forskjeller og sammensetningen av utsatt skatt

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
		Midlertidige forskjeller knyttet til:		
-94	-73	Driftsmidler	-100	-127
153	179	Pensjonsforpliktelser	179	153
4	2	Merverdi knyttet til overført portefølje av utlån	2	4
-53	-60	Andre midlertidige forskjeller	-62	-60
10	48	Netto negative (-)/positive forskjeller mot ordinært resultat	19	-30
-211	-219	Andel av netto pensjonsforpliktelse ført mot utvidet resultatregnskap	-219	-211
2	3	Deltakerlignede selskaper	3	2
-199	-168	Totale negative (-)/positive forskjeller	-197	-239
-50	-42	Eiendel (-) eller forpliktelse ved utsatt skatt (25 %)	-49	-60

Avstemming av skattekostnad mot resultat før skatt

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
186	189	25 % av resultat før skatt (27 % i 2015)	181	172
0	-12	Aksjer 25 % (27 %)	-56	-52
3	4	Andre ikke skattepliktige inntekter og ikke fradragsberettigede kostnader 25 % (27 %)	4	4
0	0	For mye/lite avsatt tidligere år	0	0
189	181	Sum skattekostnad	129	125

Note 29

RESULTAT PR EGENKAPITALBEVIS

Basisresultat pr. egenkapitalbevis (EKB) er beregnet som forholdet mellom årets resultat som tilfaller eierne av egenkapitalbevis iht. egenkapitalbevisbrøken i morselskapet 01.01, og antall utstedte egenkapitalbevis ved utgangen av året, justert for evt. emisjoner som ikke gir rett til fullt utbytte. Utvannet resultat pr. egenkapitalbevis avviker ikke fra basisresultatet pr. egenkapitalbevis.

KONSERN	2016	2015
Resultat pr egenkapitalbevis (kroner) 2)	28,80	25,25
Utvannet resultat pr egenkapitalbevis (kroner)	28,80	25,25
Årets resultat som tilfaller egenkapitalbeviserne:		
Årets resultat	574	503
Egenkapitalbevisernes andel av resultatet iht EKB-brøken 1)	285	249
Veid antall EKB egenbeholdning	100 660	125 120
Antall egne EKB 31.12	29 850	125 122
Antall egne EKB 01.01	125 122	108 661
Veid gjennomsnittlig utestående EKB	9 786 294	9 761 834
Antall utestående EKB 31.12	9 857 104	9 757 704
Antall utestående EKB 01.01	9 757 704	9 778 293
Veid gjennomsnittlig antall EKB utstedt	9 886 954	9 886 954
Antall EKB 31.12	9 886 954	9 886 954
Antall EKB 01.01	9 886 954	9 886 954

1) Egenkapitalbevisbrøken som danner grunnlaget for fordeling av overskuddet til egenkapitalbeviserne er utregnet basert på tall for morbank. Fond for urealiserte gevinster er holdt utenfor beregningen. Egenkapitalbevisbrøken var 49,6 % både i 2016 og i 2015.

2) Resultat pr. egenkapitalbevis er beregnet som egenkapitalbevisernes andel av resultatet delt på antall utstedte egenkapitalbevis ved utgangen av året, justert for emisjoner som ikke gir rett til fullt utbytte.

Note 30

KAPITALDEKNING

Sparebanken Møres kapitaldekning er beregnet i henhold til IRB grunnleggende for kredittrisiko. Beregninger knyttet til markedsrisiko baseres på standardmetoden og for operasjonell risiko på basismetoden.

Minstekravet til ren kjernekapital ved årsskiftet for Pilar 1 er 11,5 prosent. Finanstilsynet fastsatte i 2016 Sparebanken Møres Pilar 2-tillegg til 1,8 prosent. Den motsykliske kapitalbufferen økes fra og med 31. desember 2017 til 2 prosent. Finansdepartementet har fastsatt minstekrav til uvektet egenkapitalandel på 3 prosent med ikrafttredelse 30. juni 2017. I tillegg skal det være en kjernekapitalbuffer på minst 2 prosent.

Styret i Sparebanken Møre har vedtatt at konsernets rene kjernekapital skal minimum utgjøre 13,8 %. Det legges vekt på at de ulike enhetene i konsernet til enhver tid har tilstrekkelig kapitalisering. Videre skal vurdering av risikoprofil, kapitalbehov og lønnsomhet til enhver tid bygge på konsernets langsiktige strategiske plan. Det gjennomføres en beregning av konsernets kapitalbehov ved årlig ICAAP.

Analysen foretatt i forbindelse med Sparebanken Møres ICAAP 2016 viser at konsernet tilfredsstiller kapitalkravene med god margin.

Note 3 "Risikostyring" gir ytterligere informasjon om Sparebanken Møres kapitalstruktur og forholdet til kapitaldekningsregelverket. Det vises også til konsernets Pilar 3-dokument, som ligger tilgjengelig på Sparebanken Møres nettsider.

I tillegg til regulatorisk kapital beregner Sparebanken Møre også økonomisk kapital. Nivået på den økonomiske kapitalen sier noe om hvilke kapitalreserver som må være til stede for å dekke uventede tap for konsernet. Økonomisk kapital benyttes i den løpende styringen av Sparebanken Møre, og ligger til grunn for forretningsmessige beslutninger. Basert på fordeling av økonomisk kapital beregnes en risikojustert egenkapital som fordeles utover på ulike segment, avdelinger og kunder. Det er den risikojusterte egenkapitalen som blant annet danner grunnlag for avdelingens måloppnåelse knyttet til egenkapitalavkastning.

Nærmere om ICAAP i Sparebanken Møre

Sparebanken Møres ICAAP er tilpasset det ståstedet konsernet har ressursmessig, kompetansemessig, modellmessig og erfaringsmessig. Vurdering av kapitalbehov bygger på en vurdering av risikoprofil og en vurdering av kvaliteten på styring og kontroll. Konklusjonene er basert på tallmateriale og profesjonelt skjønn.

Det er utarbeidet egne styrevedtatte retningslinjer for ICAAP, og den er en vesentlig og integrert del av Sparebanken Møres årlige strategiprosess. Normalt skal prosessen gjennomføres én gang pr år, men det kan inntreffe hendelser som gjør det nødvendig å gjennomføre/revidere ICAAP oftere enn én gang årlig. De interne retningslinjene angir hendelser som medfører at formelle vurderinger rundt dette må gjennomføres.

Retningslinjene for ICAAP legger føringer for en bred deltakelse fra ulike ledernivå i Sparebanken Møre, samt fra ulike avdelinger og seksjoner. Konsernets styre tar også en aktiv del i Sparebanken Møres ICAAP-prosess, blant annet gjennom arbeidet med strategisk plan, samt ved revidering av sentrale styringsdokument for konsernet. Styret mottar månedlig rapportering gjennom året om utviklingen i konsernets risiko- og kapitalsituasjon.

I beregning av kapitalbehov blir alle vesentlige risikoer vurdert. Risikoene blir vurdert både enkeltvis og samlet. Ved modellsimuleringer blir både moderate og konservative utviklingsperspektiv lagt til grunn.

En analyse av Sparebanken Møres risikoeksponering skal gi et bilde på risikoprofilen som grunnlag for å bedømme kapitalbehov. Hvert risikomoment blir vurdert ut fra sannsynlighet og konsekvens (iboende risiko) og hvordan Sparebanken Møre har mulighet til å håndtere/kontrollere risikoen effektivt. Risikoreduserende tiltak vil redusere den iboende risikoen, og institusjonen står igjen med en restrisiko. En vurdering av sannsynlighet og konsekvens for restrisikoen medfører videre en vurdering av hvilken kapital Sparebanken Møre har behov for å holde for å møte uventede tap knyttet til den enkelte risikoen. Vurdering av restrisikoen gir også grunnlag for å iverksette tiltak for å begrense risikoen ytterligere.

Konsernets internrevisor, BDO, involveres i konsernets ICAAP. Internrevisor holdes orientert om prosessen løpende, gir innspill underveis, og gjennomgår dokumentasjon som oversendes styret. Gjennom året gjennomfører internrevisor også sine egne risikovurderinger, og utarbeider en egen evaluering/rapport om Sparebanken Møres ICAAP. Denne inngår som en del av dokumentasjonen som oversendes til Finanstilsynet.

I forbindelse med ICAAP gjennomføres det to ulike typer scenariomodelleringer og stresstester. Den ene metoden er basert på en økonomisk simuleringsmodell knyttet til basisalternativ i langsiktig strategisk plan, mens den andre metoden har fokus på stresstesting av kredittområdet. I ICAAP blir det ikke tatt hensyn til eventuelle diversifiseringseffekter mellom ulike risikoområder.

Sparebanken Møres Pilar 3-dokument gir ytterligere beskrivelse av disse stresstestene og effekter på Konsernets kapitaldekning.

ICAAP 2016 er gjennomgått av Finanstilsynet. Basert på årets prosess fremstår Sparebanken Møre som tilstrekkelig kapitalisert ut fra risiko i virksomheten og forventningene fremover.

KONSERN			MORBANK	
2015	2016		2016	2015
		Kjernekapital		
989	989	Egenkapitalbevis	989	989
-13	-3	- egne egenkapitalbevis	-3	-13
354	354	Overkursfond	354	354
935	1 092	Utjevningsfond	1 092	935
125	125	Gavefond	125	125
2 183	2 346	Grunnfond	2 346	2 183
82	51	Verdireguleringsfond	51	82
114	138	Foreslått utbytte	138	114
115	141	Foreslått utbyttemidler for lokalsamfunnet	141	115
228	208	Annen egenkapital	0	0
5 112	5 441	Sum balanseført egenkapital	5 234	4 884
-47	-47	Utsatt skatt, goodwill og immaterielle eiendeler	-47	-47
-14	-14	Verdjustering av fin. eiendeler og forpliktelser målt til virkelig verdi	-14	-14
-82	-51	Verdireguleringsfond	-51	-82
808	800	Fondsobligasjoner	800	808
-175	-219	Justert forventet tap IRB-portefølje	-177	-139
-114	-138	Fradrag for foreslått utbytte	-138	-114
-115	-141	Fradrag for foreslått utbyttemidler til lokalsamfunnet	-141	-115
5 373	5 630	Sum kjernekapital	5 465	5 181
4 565	4 830	Sum ren kjernekapital	4 665	4 373

		Tilleggs kapital utover kjernekapital		
501	502	Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital	502	501
0	0	36 prosent tillegg av netto urealisert gevinst på aksjer tilgjengelig for salg	0	0
0	0	50 prosent fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	0	0
501	502	Sum tilleggs kapital	502	501
5 874	6 132	Netto ansvarlig kapital	5 967	5 682

Engasjementskategorier i standardmetoden kredittrisiko

0	0	Stater og sentralbanker	0	0
6	14	Lokale og regionale myndigheter	14	6
20	17	Offentlig foretak	17	20
52	46	Institusjoner	350	306
5	0	Foretak	11	18
0	0	Massemarked	0	0
0	0	Pantesikkerhet i eiendom	0	0
0	0	Forfalte engasjementer	0	0
16	20	Obligasjoner med fortrinnsrett	34	12
8	8	Egenkapitalposisjoner	8	8
114	121	Øvrige engasjement	214	190
221	226	Sum kapitalkrav kredittrisiko, standardmetoden	648	560

Engasjementskategorier i grunnleggende IRB-metode kredittrisiko

562	602	Massemarked pant i fast eiendom	295	308
46	46	Massemarked øvrige engasjementer	46	46
773	629	Foretak SMB	609	757
512	415	Foretak spesialiserte	415	512
252	465	Foretak øvrige	465	252
2 145	2 157	Sum kapitalkrav kredittrisiko, grunnleggende IRB-metode	1 830	1 875
2 366	2 383	Sum kapitalkrav kredittrisiko	2 478	2 435

Engasjementskategorier markedsrisiko

0	0	Gjeld	0	0
0	0	Egenkapital	0	0
0	0	Valuta	0	0
40	29	Risiko for svekket kreditverdighet hos motpart (CVA-tillegg)	4	5
40	29	Sum kapitalkrav markedsrisiko	4	5

190	194	Operasjonell risiko (basismetoden)	174	169
0	0	Fradrag i kapitalkravet		0
2 596	2 606	Sum kapitalkrav før overgangsregel (Basel I-gulvet)	2 656	2 609
0	35	Kapitalkrav overgangsregel (Basel I-gulvet)	0	0
2 596	2 641	Sum kapitalkrav	2 656	2 609

32 455	32 553	Risikovektet balanse (beregningsgrunnlag) før overgangsregel	33 200	32 603
0	455	Risikovektet balanse (beregningsgrunnlag) overgangsregel	0	0
32 455	33 008	Risikovektet balanse (beregningsgrunnlag) etter overgangsregel	33 200	32 603
1 460	1 483	Minimumskrav ren kjernekapital, 4,5 prosent	1 494	1 467

Bufferkrav

811	825	Bevaringsbuffer, 2,5 prosent	830	815
974	990	Systemrisikobuffer, 3,0 prosent	996	978
325	495	Motsyklisk kapitalbuffer, 1,5 prosent (1 prosent i 2015)	498	326
2 110	2 310	Sum bufferkrav til ren kjernekapital	2 324	2 119
995	1 037	Tilgjengelig ren kjernekapital etter bufferkrav	847	787

Kapitaldekning i prosent av beregningsgrunnlaget

18,1	18,6	Ansvarlig kapital	18,0	17,4
16,6	17,0	Kjernekapital	16,5	15,9
14,1	14,6	Ren kjernekapital	14,1	13,4

Uvektet kjernekapitalandel (Leverage ratio LR)

8,0	8,5	Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio LR)	8,1	7,7
-----	-----	--	-----	-----

Note 31

EGENKAPITALBEVIS OG EIERSTRUKTUR

Egenkapitalbevis

Sparebanken Møre hadde ved utgangen av 2016 egenkapitalbevis pålydende 989 mill. kroner, fordelt på 9 886 954 egenkapitalbevis, hvert pålydende 100 kroner. Utover dette består egenkapitalbevisernes kapital av utjevningsfondet på 1 092 mill. kroner og overkurs på 354 mill. kroner. Det er ingen begrensninger i stemmeretten etter vedtektene. Det eksisterer heller ikke rettigheter som kan medføre at det blir utstedt nye egenkapitalbevis.

Egne egenkapitalbevis

Pålydende av egne egenkapitalbevis er presentert i balansen på egen linje, som reduksjon til utstedte egenkapitalbevis. Kjøpspris utover pålydende er ført mot grunnfondet og utjevningsfondet i henhold til historisk vedtatt fordeling. Tap eller gevinst på transaksjoner med egne egenkapitalbevis blir bokført direkte mot grunnfondet og utjevningsfondet i henhold til deres innbyrdes forhold.

Kostnader ved egenkapitaltransaksjoner

Transaksjonskostnader knyttet til en egenkapitaltransaksjon blir regnskapsført direkte mot egenkapitalen.

Investorpolitikk

Sparebanken Møre har som målsetting å oppnå økonomiske resultater som gir god og stabil avkastning på bankens egenkapital. Resultatene skal sikre eierne av egenkapitalen en konkurransedyktig langsiktig avkastning i form av utbytte og verdistigning på egenkapitalen. Egenkapitaleiernes andel av nettoresultatet som avsettes som utbyttedmidler, tilpasses bankens egenkapitalsituasjon. Sparebanken Møres resultatdisponering skal påse at alle egenkapitaleierne sikres likebehandling.

Det eksisterer ingen særavtaler mellom banken og eiere. Styret kan ikke nekte kjøp eller salg av egenkapitalbevis utover det som fremgår av bestemmelsene i aksjeloven.

Klassifisering av utbytte

Utbytte på egenkapitalbevis og avsetning til utbyttedmidler for lokalsamfunnet klassifiseres som annen egenkapital frem til det er vedtatt av bankens generalforsamling.

Andre egenkapitalposter

Verdireguleringsfondet består av samlede netto verdiendringer i virkelig verdi for finansielle instrumenter klassifisert som tilgjengelig for salg. Realiserte gevinster og tap, samt nedskrivninger resultatføres i den perioden de oppstår. Konsernet har ikke konvertible obligasjoner eller andre instrument som kan omgjøres til egenkapital.

Egenkapitalbeviskapital

Sparebanken Møres egenkapitalbeviskapital utgjør 988 695 400 kroner fordelt på 9 886 954 egenkapitalbevis, hvert pålydende 100 kroner.

Egenkapitalbeviskapitalen er tatt opp i ni omganger:

År	Emisjonstype	Endring i egenkapitalbeviskapital	Total egenkapitalbeviskapital	Antall egenkapitalbevis
1988	Offentlig emisjon	100,0	100,0	1 000 000
1993	Offentlig emisjon	100,0	200,0	2 000 000
1994	Offentlig emisjon	150,0	350,0	3 500 000
1996	Offentlig emisjon	100,0	450,0	4 500 000
1996	Ansatte emisjon	1,7	451,7	4 516 604

1998	Offentlig emisjon	100,0	551,7	5 516 604
1998	Ansatte emisjon	0,9	552,6	5 526 154
2008	Utbytteemisjon	42,3	594,9	5 949 153
2009	Rettet emisjon	58,5	653,4	6 534 264
2010	Fondsemissjon	130,7	784,1	7 841 116
2013	Rettet emisjon	148,6	932,7	9 327 603
2013	Reparasjonsemissjon	54,1	986,8	9 868 144
2013	Ansatte emisjon	1,9	988,7	9 886 954

Egenkapitalbeviserens andel av resultatet

Fortjeneste pr. egenkapitalbevis beregnes ved å dividere resultatet som tilfaller eierne av egenkapitalbevisene med antall utstedte egenkapitalbevis pr. 31.12, justert for eventuelle emisjoner i løpet av året som ikke gir rett til fullt utbytte. Egenkapitalbeviserens andel av resultatet tilsvarer egenkapitalbeviskapitalens, utjevningsfondets og overkursfondets andel av bankens totale egenkapital ved begynnelsen av året. Ved en utvidelse av egenkapitalbeviskapitalen i løpet av året i form av en emisjon, medtas en tidsveiet andel av økningen fra og med innbetalingstidspunktet.

20 største eierne pr 31.12.2016	Antall	Andel av EKB i %
Sparebankstiftelsen Tingvoll	988 000	9,99
Cape Invest AS	517 646	5,24
Pareto Aksje Norge Verdipapirfond	502 580	5,08
MP Pensjon	386 698	3,91
Wenaasgruppen AS	380 000	3,84
Verdipapirfondet Nordea Norge Verdi	343 079	3,47
Pareto AS	305 189	3,09
FLPS - Princ All Sec	224 334	2,27
Beka Holding AS	150 100	1,52
Verdipapirfondet Eika egenkapitalbevis	106 308	1,08
Lapas AS (Leif-Arne Langøy)	105 500	1,07
Bergen Kommunale Pensjonskasse	100 000	1,01
Verdipapirfondet Fondsinans Norge	96 000	0,97
Verdipapirfondet Landkreditt utbytte	90 000	0,91
Odd Slyngstad	81 479	0,82
PIBCO AS	75 000	0,76
Forsvarets Personellservice	63 660	0,64
Stiftelsen Kjell Holm	60 686	0,61
Forte Trønder VPF	58 000	0,59
Malme AS	55 000	0,56
Sum 20 største	4 689 259	47,43
Totalt	9 886 954	100,00

Nøkkeltall (morbank)

	2016	2015	2014	2013	2012
Børskurs	254	188	216	198	160
Antall utstedte egenkapitalbevis	9 886 954	9 886 954	9 886 954	9 886 954	7 841 116
Egenkapitalbeviskapital (mill. kroner)	989	989	989	989	784
Utjevningsfond (mill. kroner)	1 092	935	799	684	592
Overkurs (mill. kroner)	354	354	353	353	186
Egenkapitalbevisbrøk (gjennomsnitt i 2013)	49,6	49,6	49,6	47,7	46,0
Egenkapitalbevisbrøk 31.12	49,6	49,6	49,6	49,6	46,0
Kontantutbytte pr egenkapitalbevis	14,00	11,50	13,50	8	12
Kontantutbytte pr egenkapitalbevis i prosent av børskurs 31.12	5,5	6,1	6,3	4,0	7,5
Effektiv avkastning (prosent)	41,2	-6,7	13,1	31,3	-5,6
Kontantutbytte i prosent av egenkapitalbevisernes andel av årsoverskudd 1)	48,6	44,8	46,4	43,4	43,2
Resultat pr egenkapitalbevis (kr) 1)	29,85	25,70	29,10	18,45	27,75
Bokført egenkapital pr egenkapitalbevis (kr) 1) 2)	271	253	242	223	219
P/E (børskurs/fortjeneste) 1)	8,8	7,3	7,4	10,7	5,8
P/BV (børskurs/bokført egenkapital) 1)	0,94	0,74	0,89	0,89	0,73

1) Fond for urealiserte gevinster er holdt utenfor beregningen

2) Konserntall, inkl. avsatt utbytte

Geografisk fordeling

Antall eiere	2016	2015	2014	2013	2012
Møre og Romsdal	3 576	3 602	3 565	3 617	3 673
Øvrige i Norge	2 003	2 149	2 244	2 398	2 350
Utenfor Norge	136	101	89	99	83
Totalt	5 715	5 852	5 898	6 114	6 106

Antall EKB	2016	2015	2014	2013	2012
Møre og Romsdal	5 182 359	4 812 272	4 361 378	4 516 332	4 206 244
Øvrige i Norge	4 059 262	4 554 010	5 076 773	4 964 767	3 368 430
Utenfor Norge	645 333	520 672	448 803	405 855	266 442
Totalt	9 886 954	9 886 954	9 886 954	9 886 954	7 841 116

Fordeling etter antall

Antall EKB	Antall EKB	Andel i %	Antall eiere	Andel i %
1 - 100	84 606	0,86	1 705	29,83
101 - 1.000	1 154 478	11,68	2 901	50,76
1.001 - 10.000	2 568 458	25,98	1 016	17,78
10.001 - 100.000	2 069 978	20,94	82	1,43
Over 100.000	4 009 434	40,55	11	0,19
Totalt	9 886 954	100,00	5 715	100,00

	Antall EKB		EKB kapital		Overkurs	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Endring i EKB og overkurs:						
Ordinære EKB 01.01	9 886 954	9 886 954	989	989	354	353
Endringer	0	0	0	0	0	1
Ordinære EKB 31.12	9 886 954	9 886 954	989	989	354	354
Egne EKB:						
Egne EKB 01.01	125 122	108 661	13	11		
Endringer	-95 275	16 461	-10	2		
Egne EKB 31.12	29 847	125 122	3	13		

Utbetalt og foreslått utbytte

	Totalt beløp (TNOK)
Utbetalt utbytte EKB	
NOK 12,00 pr EKB i 2013	94 093
NOK 8,00 pr EKB i 2014	79 096
NOK 13,50 pr EKB i 2015	133 474
NOK 11,50 pr EKB i 2016	113 700
Foreslått utbytte	
NOK 8,00 pr EKB i 2013	79 096
NOK 13,50 pr EKB i 2014	133 474
NOK 11,50 pr EKB i 2015	113 700
NOK 14,00 pr EKB i 2016 1)	138 417

1) Godkjent av generalforsamlingen 29.03.2017. Regnskapsført som annen egenkapital pr 31.12.2016.

Tillitsvalgte som eier egenkapitalbevis/representerer egenkapitalbevisiere i Sparebanken Møre pr 31.12.2016

	Antall		Antall
Ragna Brenne Bjerkeset	950	Lise Løseth	352
Mette Brit Bjørdal	22 000	Borghild Møller	41 324
Bjørn Bjåstad	6 672	Roy Reite	1 922
Nils Petter Drønne	1 546	Astrid-Grethe Rye	626
Annbjørn Holmen Dyb	696	Kjell Martin Rønning	8 000
Kåre Dybvik	1 100	Jane Røsgaard	1 595
Harald Jarle Eriksen	162 600	Aadne Sandanger	943
Sverre A. Farstad	12 000	Johan Settem	50 000
Ann Magrit Grønningsæter	1 200	Karianne Røeberg Slagnes	835
Iren Gullhav	877	Alf Sollid	400
Jens Arne Hagen	60	Finn Moe Stene	998 800
Turi Indergaard	1 143	Elisabeth Maråk Støle	180
Kjersti Kleven	60	Turid Håndlykken Sylte	694
Ester Sjørdal Klungre	243	Solfrid Teigen	1 411
Helge Karsten Knudsen	1 144	Lilian Thomas	809
Leif-Arne Langøy	105 500	Ann Magritt Bjåstad Vikebakk	6 805
Anders Lausund	1 688	Trude Wenaas	17 500
Lars Martin Lunde	386 698	Kaj B Westre	10 565

Note 32

HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN

Eventuell ny informasjon om konsernets posisjoner på balansedagen blir hensyntatt i årsregnskapet. Hendelser etter balansedagen som ikke påvirker konsernets posisjon på balansedagen, men som vil påvirke konsernets posisjon i fremtiden opplyses om dersom dette er vesentlig.

Banken er deltaker i gjeldsstrukturering som vil medføre konvertering av utlån til aksjer. Konvertering forventes å finne sted første kvartal 2017. Hendelsen vil ikke ha vesentlig resultatmessig effekt. Konsernets kjernekapital vil styrkes med om lag 50 basispunkter etter konvertering er gjennomført som følge av konstatert tap på utlån som vil følge fra gjennomføring av gjeldsrestrukturering.

Erklæring

Erklæring i henhold til Verdipapirhandelloven § 5-5

Vi bekrefter at konsernets og bankens årsregnskap for perioden 1. januar til 31. desember 2016 etter vår beste overbevisning er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av konsernets og bankens eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet.

Vi erklærer også at årsberetningen gir en rettviseende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til konsernet og banken, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer konsernet og banken står overfor.

Ålesund, 31. desember 2016

22. februar 2017

I STYRET FOR SPAREBANKEN MØRE

LEIF-ARNE LANGØY
styreleder

ROY REITE
styrets nestleder

RAGNA BRENNE BJERKESET

HENRIK GRUNG

ELISABETH MARÅK STØLE

ANN MAGRITT BJÅSTAD VIKERAKK

HELGE KARSTEN KNUDSEN

TURID HÅNDLYKKEN SYLTE

OLAV ARNE FISKESTRAND
adm. direktør

Uavhengig revisors beretning

Til generalforsamlingen i Sparebanken Møre

UTTALELSE OM REVISJONEN AV ÅRSREGNSKAPET

KONKLUSJON

Vi har revidert årsregnskapet for Sparebanken Møre som består av selskapsregnskap og konsernregnskap. Selskapsregnskapet og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap, utvidet resultatregnskap, egenkapitaloppstilling og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av bankens og konsernets finansielle stilling per 31. desember 2016, og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

GRUNNLAG FOR KONKLUSJONEN

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av banken i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

SENTRALE FORHOLD VED REVISJONEN

Sentrale forhold ved revisjonen er de forhold vi mener var av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet for 2016. Disse forholdene ble håndtert ved revisjonens utførelse og da vi dannet oss vår mening om årsregnskapet som helhet, og vi konkluderer ikke særskilt på disse forholdene. Vår beskrivelse av hvordan vi revisjonsmessig håndterte hvert forhold omtalt nedenfor, er gitt på den bakgrunnen.

Vi har også oppfylt våre forpliktelser beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet* når det gjelder disse forholdene. Vår revisjon omfattet følgende handlinger utformet for å håndtere vår vurdering av risiko for vesentlige feil i årsregnskapet. Resultatet av våre revisjonshandlinger, inkludert handlingene rettet mot forholdene omtalt nedenfor, utgjør grunnlaget for vår konklusjon på revisjonen av årsregnskapet.

Nedskrivninger på utlån til kunder

Utlån til kunder representerer 85 % av totale eiendeler. Nedskrivninger på utlån beregnes individuelt for vesentlige utlån når objektive bevis for verdifall er identifisert, eller samlet for grupper av lån som ikke måles individuelt, og der de objektive bevisene for verdifall identifiseres på porteføljebasis. Det å identifisere verdifall og beregne tap på utlån er i seg selv usikre prosesser som involverer skjønn med hensyn til ulike forutsetninger og faktorer, herunder motpartens finansielle stilling, forventede fremtidige kontantstrømmer, priser som er observerbare i markedet og forventede netto salgspriser. Bruken av ulike modelleringsteknikker og forutsetninger kan gi vesentlig forskjellige estimer for nedskrivninger på utlån. Olje- og offshore relaterte selskaper har vært gjenstand for økt usikkerhet som en følge av en fallende oljepris og en generell nedgang i relaterte markeder. Siden nedskrivningene på utlån på dette området er vesentlige og gjenstand for estimatusikkerhet, har vi vurdert nedskrivninger på utlån til å være et sentralt forhold ved revisjonen.

Vi har vurdert utformingen og testet effektiviteten av interne kontroller over individuelle og gruppevis nedskrivninger. For vesentlige enkeltlån omfattet handlingene en vurdering av identifiserte tapshendelser og testing av forutsetningene som ble brukt i modellene, herunder de forventede fremtidige kontantstrømmene og den estimerte verdien av underliggende sikkerheter. Vi kontrollerte også at modellene var matematisk nøyaktige. For gruppevis nedskrivninger vurderte vi de viktigste input-variablene til eller forutsetningene for modellene, og der det var relevant, sammenliknet vi data og forutsetninger med eksterne referansepunkter. Vi kontrollerte også at modellene var matematisk nøyaktige. Det vises til note 7, 8 og 9 i årsregnskapet.

Finansielle instrumenter til virkelig verdi

Ikke-børsnoterte eller ikke-likvide finansielle instrumenter målt til virkelig verdi verdsettes på grunnlag av modeller med forutsetninger som ikke er observerbare i markedet. Verdsettelsen av disse instrumentene har derfor en høyere risiko for feil. Vår revisjon fokuserte på testing av verdsettelsen av finansielle instrumenter til virkelig verdi med klassifisering som nivå 3-instrumenter i verdsettelseshierarkiet presentert i note 15 og 17. Slike instrumenter omfatter eiendeler på MNOK 4 872 og gjeld på MNOK 1 254. Siden disse ikke-børsnoterte eller ikke-likvide instrumentene er vesentlige, har vi ansett verdsettelsen av dem for å være et sentralt forhold ved revisjonen.

Vi vurderte utformingen og testet effektiviteten av interne kontroller over verdsettelsesprosessen, herunder ledelsens valg og godkjenning av forutsetninger og metodikker brukt i modellbaserte beregninger. Vi kontrollerte metodikker for prissettingsmodeller mot bransjepraksis og retningslinjer for verdsettelse. I tillegg utførte vi uavhengige verdsettelse av utvalgte instrumenter og brukte eksterne kildedata når det var tilgjengelig. Vi sammenliknet resultatene av våre verdsettelse med bankens.

Nivå 3-instrumenter, som er oppført til virkelig verdi i balansen, omtales i note 15 og 17 i årsregnskapet.

ØVRIG INFORMASJON

Øvrig informasjon omfatter informasjon i selskapets årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og administrerende direktør (ledelsen) er ansvarlig for øvrig informasjon. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den ellers viser seg å inneholde vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

LEDELSENS ANSVAR FOR ÅRSREGNSKAPET

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til bankens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvike banken eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

REVISORS OPPGAVER OG PLIKTER VED REVISJONEN AV ÅRSREGNSKAPET

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;

- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjons handlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av bankens interne kontroll;
- vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om bankens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at bankens evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde;
- innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om konsernregnskapet. Vi er ansvarlige for å fastsette strategien for, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen, og vi har et udelt ansvar for konklusjonen på revisjonen av konsernregnskapet.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Vi avgir en uttalelse til styret om at vi har etterlevd relevante etiske krav til uavhengighet, og kommuniserer med dem alle relasjoner og andre forhold som med rimelighet kan tenkes å kunne påvirke vår uavhengighet, og der det er relevant, om tilhørende forholdsregler.

Av de forholdene vi har kommunisert med styret, tar vi standpunkt til hvilke som var av størst betydning for revisjonen av regnskapet for den aktuelle perioden, og som derfor er sentrale forhold ved revisjonen. Vi beskriver disse forholdene i revisjonsberetningen med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring av forholdet, eller dersom vi, i ekstremt sjeldne tilfeller, beslutter at forholdet ikke skal omtales i beretningen siden de negative konsekvensene ved å gjøre dette med rimelighet må forventes å oppveie allmennhetens interesse av at forholdet blir omtalt.

UTTALELSE OM ØVRIGE LOVMESSIGE KRAV

KONKLUSJON OM ÅRSBERETNINGEN OG REDEGJØRELSE FOR EIERSTYRING OG SELSKAPSELEDELSE

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsen om eierstyring og selskapsledelse om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

KONKLUSJON OM REGISTRERING OG DOKUMENTASJON

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av bankens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Ålesund, 22. februar 2017
Ernst & Young AS

Einar Hersvik
 statsautorisert revisor